

ÚJ NÉZŐPONT

VII. ÉVFOLYAM

4. SZÁM

TÖRTÉNELEM, NÉPRAJZ, TÁRSADALOMTUDOMÁNY, HONISMERET

TARTALOM

TANULMÁNYOK

RECENZIÓK

ISMERTETŐ

KOVÁCS GERGELY: A BERETTYÓÚJFALUI ZSIDÓSÁG PUSZTULÁSA

SZILÁGYI ZSOLT: GALL ERWIN – DOBOS ALPÁR – PETRUŢ DÁVID – KAPCSOS NORBERT – WANEK FERENC – PIROSKA ESZTER – NAGY SZABOLCS – IVÁN ANDRÁS: „DACIÁTÓL ULTRASILVANIÁIG”. A KIS-SZAMOS MEDENCÉJÉNEK TELEPÜLÉSTÖRTÉNETI VÁLTOZÁSAI 3/4-12/13. SZÁZAD.

FÖLDVÁRI KATALIN: AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ ÉS A GÖRÖGKATOLIKUSOK. TANULMÁNYKÖTET

SERES LÁSZLÓ: SZÉCHÉNYI FERENC TÁJMÚZEUM

LOVAS ENIKŐ AMÁLIA: A MÉLIUSZ JUHÁSZ PÉTER KÖNYVTÁR HELYISMERETI GYŰJTEMÉNYÉNEK VÁROSRESZ-TÖRTÉNETI KIÁLLÍTÁSAI, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A VIRTUÁLIS VÁLTOZATOKRA

ÚJ NÉZŐPONT

VII. ÉVFOLYAM

4. SZÁM

TÖRTÉNELEM, NÉPRAJZ, TÁRSADALOMTUDOMÁNY, HONISMERET

A Hajdú-Bihar Megyei és Debreceni
Honismereti Egyesület online folyóirata

VII. évfolyam 4. szám

Debrecen, 2020.

Szerzőink

Földvári Katalin, tudományos segédmunkatárs
(MTA-SzAGKHF Lendület Görögkatolikus Örökség Kutatócsoport)
Kovács Gergely, levéltáros (MNL HBML, Debrecen)
Dr. Lovas Enikő Amália PhD, helyismereti szaktájékoztató-könyvtáros
(Méliusz Könyvtár, Debrecen)
Seres László, történész (Széchényi Ferenc Tájémuzeum, Ebes)
Dr. Szilágyi Zsolt PhD, egyetemi adjunktus (DE BTK Történelmi Intézet)

Főszerkesztő
Dr. Brigovác László PhD

Szerkesztőség
Dr. Papp Klára DSc, Szendiné dr. Orvos Erzsébet PhD,
Dr. Szendrei Ákos PhD, Dr. Török Péter PhD, Dr. Vajda Mária PhD

Szerkesztőbizottság
Dr. Gulyás László Szabolcs PhD, Kolozsvári István, Kujbusné dr. Mecsei Éva PhD,
Dr. Seres István PhD, Dr. Szabadi István PhD, Szekeres Gyula, Szikla Gergő,
Dr. Szilágyi Ferenc PhD, Dr. Szilágyi Zsolt PhD, Tóth Áron

Technikai szerkesztő
Katona Péter

Lektorálás
Dr. Gulyás László Szabolcs PhD, főiskolai docens
(Nyíregyházi Egyetem, Történettudományi és Filozófia Intézet)

Kiadói és szerkesztői elérhetőségek

Kiadói székhely, szerkesztőségi postacím: 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
Szerkesztőségi e-mail cím: ujnezopont@gmail.com

ISSN 2064-7042

Tartalom

Tanulmányok

KOVÁCS GERGELY: A berettyóújfalui zsidóság pusztulása	5
---	---

Recenziók

SZILÁGYI ZSOLT: Gáll Erwin – Dobos Alpár – Petruț Dávid – Kapcsos Norbert – Wanek Ferenc – Piroška Eszter – Nagy Szabolcs – Iván András: „Daciától Ultrasilvaniáig”. A Kis-Szamos medencéjének településtörténeti változásai 3/4–12/13. század.	59
FÖLDVÁRI KATALIN: Az első világháború és a görögkatolikusok. Tanulmánykötet.....	68

Ismertető

SERES LÁSZLÓ: Széchenyi Ferenc Tájélmúzeum	72
LOVAS ENIKŐ AMÁLIA: A Méliusz Juhász Péter Könyvtár Helyismereti Gyűjteményének városrész-történeti kiállításai, különös tekintettel a virtuális változatokra.....	79

Contents

Studies

GERGELY KOVÁCS: The Decay of the Jews of Berettyóújfalu5

Recensions

ZSOLT SZILÁGYI: Erwin Gáll – Alpár Dobos – Dávid Petruț – Norbert Kapcsos
– Ferenc Wanek – Eszter Piroška – Szabolcs Nagy – András Iván: “From
Dacia to Ultrasylvania.” Settlement History Changes of the Kis-Szamos Basin
in the 3rd-4th to 12th-13th Century.....59

KATALIN FÖLDVÁRI: World War I and the Greek Catholics. Study Volume.68

Guide

LÁSZLÓ SERES: Ferenc Széchenyi Landscape Museum.....72

ENIKŐ AMÁLIA LOVAS: The District History Exhibitions of the Local History
Collection of the Méliusz Juhász Péter Library, with Special Attention on the
Virtual Versions.....79

Kovács Gergely

A berettyóújfalui zsidóság pusztulása

A holokauszt történéseinek leíró jellegű tárgyilagossága alapján a náci logika szerint racionális kíméletlen precizitással kivitelezett nagyüzemi tömeggyilkosságok elbeszélései követhetővé teszik az eseményeket. Azonban az objektivitás mellett az ép ésszel felfoghatatlan embertelensége miatt meg kell jelennie az áldozatok oldaláról vett nézőpontoknak, melyek egyúttal aktuálisan érvényes erkölcsi szempontból is rávilágítanak az eseményekre.¹

A Kállai-kormány a német megszállásig sikeresen tért ki a németek deportálásokra vonatkozó követeléseivel elől. A megszállás után azonban Magyarország zsidótlanításának minden akadálya elhárult. Ekkor érkezett hazánkba Adolf Eichmann, a zsidóügyekért felelős különleges Gestapo ügyosztály főnöke. Ezzel egy időben a magyar politikai elit németbarát elemei kerültek kormányra.² A korábbi berlini követ Sztójay Döme-kormány, a Jaross Andor belügyminiszter irányítása alatt álló, Endre László belügyi államtitkár, Baky László politikai államtitkár és Ferenczy László csendőr alezredes alkotta „deportációs trió” proaktív módon asszisztált az Eichmann által példátlan sebességgel levezényelt deportálásokat magyar hatóságokra háruló feladataihoz. Az Eichmann és Endre közti egyeztetéseken körvonalazott teendőket Baky utasítására Ferenczy hajtotta végre, vagyis ő irányította a gettósításokat és a deportálásokat során vezényelt csendőregységeket.³

A koncentráció és deportáció

Először a vidéki zsidóság összegyűjtése kezdődött meg 1944 áprilisában. Ekkor kezdtek összeállítani a később deportált berettyóújfalui zsidók névjegyzékét is. Az utcák szerinti összeírást a főjegyző utasítására a hitközség végezte. A hitközség tagjaiként akkor 978 főt jegyeztek fel. A módosabb zsidókat május közepén kezdték internálni (Konrád József vasnagykereskedő, Kepes József szesznagykereskedő, Zádor Béla divatüzlet-tulajdonos, Tardos Henrik ügyvéd).⁴

A kisebb települések zsidó lakosságát a nagyobb városokban kijelölt gettókba és ideiglenes táborokba szállították. Az elköltöztetettek csak a rajtuk található ruházatot és maximum 50 kg súlyú poggyászt vihettek magukkal.

Megállapítható, hogy a mai Magyarország területén deportálási listák készítésére nem került sor, mivel a szállítmányokról egy korábbi utasítással ellentétben nem szabadott névjegyzéket készíteni. Így a jelen tanulmány mellékletében látható április 11-i csendőrkörületi összeírás a berettyóújfalui lakosokról nem az elszállítottakat nevezi meg, hanem azokat az összeírás napján a törvény szerint zsidónak minősülő személyeket, akik berettyóújfalui bejelentett lakcímmel rendelkeztek. Az előbbi lista Halmos Sándor *Emlékezz*

¹ Szita 2016. 13.

² Prepuk 1997. 182.

³ A Belügyminisztérium deportációs triója. Holokausztmagyarorszag.hu

⁴ Halmos 2011. 50–51.

meg c. munkájával, illetve a Nesher Dávid⁵ művében található összeírással került összevetésre az áldozatok biztosabb azonosítása érdekében.

A berettyóújfalui zsidóság története szempontjából kevésbé releváns, a járáshoz tartozó települések izraelita lakosságának múltja szempontjából viszont fontos megjegyezni, hogy Berettyóújfaluban létesítették Bihar vármegye egyetlen hosszabb ideig fennálló járási gettóját. A Berettyóújfalui járás összesen mintegy 2000 zsidó lakosát a helyi téglagyár telepén tartották fogva, majd egy kisebb csoportjukat még május közepén, a többieket június 6-án az állomás melletti rönkfa- és fűrészáru-lerakat udvarára terelték.⁶ Másnap a berettyóújfalui gettó lakóit a Bihar megyei főispán kívánságára Nagyváradra telepítették.

A helyi zsidó lakosságot 1944. június 7-én a déli órákban többnyire gyalogosan, csendőrkísérettel vezették a téglagyári gyűjtőhelyre, csomagjaikat autókön és szekereken vitték. A lakosság többsége többnyire passzívan szemlélte az emberek összegyűjtését. Egy nappal később marhavagonokkal a nagyváradi gettóba szállították őket.⁷

Grünwald Magda visszaemlékezésében az alábbiakat írta az utolsó otthonukban töltött napról:

„Kepes Annus⁸ engedéllyel érkezett Pestre, hogy segítségére legyen Boriska lányának a szülésnél, utána azonban a Gestapó elfogta, Kistarcsára internálták, onnét pedig Auschwitzba. A faluban maradt leányok mezői munkára jelentkeztek, holott nem voltak hozzászokva a nehéz munkához, abban a reményben, hogy ezáltal megváltoztathatják sorsukat.⁹ De ez sem segített. A zsidó asszonyok süteményt sütöttek, a lányok tarisznyákat varrtak.”¹⁰

Ez is mutatja, hogy a magyarországi internálás nem jelentett menedéket, mivel többségében őket is ugyanúgy Auschwitzba deportálták.

„Egy nap Grünwald tanító azt a szomorú hírt kapta, hogy a szlovák határ közelében lakó hűgát több zsidóval együtt deportálták. Itt is kezdett a helyzet rosszabbodni. Savuot!¹¹ utáni napon Grünwald tanító reggel kiment a lakásából, dél felé megorotválva, szakáll nélkül megszágyenyülten került haza. Lánya először látva így apját, zokogásba tört ki. Néhány nappal ezután, egyik este, a polgári iskola igazgatója¹² lépett be komor arccal hozzánk:

- Kolléga úr, szomorú hírt kaptam. A falu vezetősége délután elhatározta, hogy holnap sor kerül a deportálásra. Legyenek készen, csomagoljanak be mindent, amit lehet, és aludjanak jól. Több részletet nem tudok, de megígérem önnek, tanár úr, hogy közlöm mindazt, ami majd tudomásomra jut. Mivel a barci helyzet megváltozott, a szövetségesek megkezdték Európa felszabadítását, remélem, hogy a németek nem tudnak sokáig ellenállni a szövetségesbombázások okozta nyomásnak.

⁵ Nesher 2001.

⁶ Kádár 2019.

⁷ Halmos 2011. 51.

⁸ Valószínűleg berettyóújfalui lakos volt, engedéllyel kellett megtennie az utat az 1270/1944 M. E. sz. a zsidók utazásának korlátozása tárgyában kelt rendelet értelmében, amely 1944. április 7-től volt érvényben. Azonban a deportálás alapjául szolgáló 1944. április 11-i csendőrkörületi listán (MNL HBML VI. 31. 2.) már nem szerepel. Ez alapján a két időpont között távozhatott.

⁹ Amely hasonlóan a zsidó munkaszolgálatához, jobb túlélési esélyeket nyújtott volna. De ahhoz hasonlóan ez a lehetőség sem volt választható.

¹⁰ Nesher 2001. 53. Sachar Mirjam (Grünwald Magda) – Az utolsó nap (visszaemlékezés).

¹¹ A törvényadás ünnepe 1944. május 28–29. Hebc.com

¹² Somody (a keresztnéve nem ismert). Halmos 2011. 51.

- *Igazgató úr, köszönöm önnek, hogy felkeresett minket – fordult hozzá Grünwald tanító – nem tudom, jó-e vagy rossz, hogy előre tudjuk a sorsunkat. Ezen az éjszakán biztosan álmatlanul fogunk forgolódni...*

- *Isten önökkel, vigyázzanak magukra – búcsúzott e szívből jövő szavakkal az igazgató.*

Újból átcsomagolták a holmikát és az ennivalót, majd lefeküdtek.

Másnap reggel dobhang zajára ébredtek. A kisbíró hirdette ki, hogy zsidók ettől a perctől kezdve a házukat el nem hagyhatják, amíg az autók vagy szekerek meg nem érkeznek. Ezek szállítják őket a téglagyári gyűjtőhelyre.

A kocsi csak dél felé érkeztek meg, és a nagy zűrzavarban nem tudták, mit vigyenek magukkal és mit hagyjanak otthon.”¹³

Konrád György (1933–2019) író *Elutazás és hazatérés* (2001) című önéletrajzi regényében ír az életben maradás gyermekkori kalandjáról. Életének első tizenegy évét Berettyóújfaluban töltötte. Apja Konrád József (1897–1970) jómódú vaskereskedő volt. Anyja, Klein Róza (1905–2004) nagyváradi zsidó polgárlány. Konrád György a helybeli zsidó elemi iskolába, majd a polgári iskola első osztályába járt 1944 tavaszáig.

Szüleit az ország német megszállása után letartóztatta a Gestapo és a csendőrség, majd Ausztriába hurcolta, ami utóbb szerencsésnek bizonyult, mert nem sokkal később a város teljes zsidó lakosságát Auschwitzba vitték el, ahonnan nagyon kevesen tértek vissza.¹⁴ Ő maga azonban a deportálás előtti napon fel tudott menni Budapestre nővérével, Évával és két unokafivérével, Zádor Istvánnal és Pállal. 1944. június 5-én, miután – 30 ezer pengőért – kivásárolták magukat Berettyóújfalú vezetőségénél, és közvetlenül a gettósítás előtt – csendőrhatalom engedéllyel – vonaton felutazhattak Budapestre, ahol ottani nagynénjük Vágó Zsófia jóvoltából nővérével, Évával együtt egy védett svájci házban túlélték a vészkorszakot.¹⁵ Néhány nap múlva Berettyóújfalú teljes zsidó lakosságát a nagyváradi kis gettóba, onnan pedig Auschwitz-Birkenaubába deportálták. Konrád zsidó elemi iskolai osztálytársait Birkenauban szinte kivétel nélkül megölték.

1945. február végén Éva és György hazautaztak Berettyóújfaluba. A házukat üresen találták, szüleikről semmi hír, egy bukaresti idősebb unokafivér, Kun László vette magához őket. 1945 júniusában a deportált szülők hazajöttek, és Berettyóújfalú mintegy 1000 fős zsidó lakosságából a Konrád család egyetlen kivételként együttesen életben maradt. Apja tovább folytatta vaskereskedését, és magához vette az elárvult unokafivéreket és unokahúgát. 1950-ben az apja üzletét és a család lakóházát államosították, a szülők pedig Budapesten tanuló gyermekeikhez költöztek.¹⁶

A nagyváradi kis gettó

A korábban kb. 1100 főt számláló zsidó közösségből az 1944 áprilisában kelt csendőrkörületi összeírás szerint mindössze 978 fő maradt a városban. Az 1944. június 7-én bevagonírozott berettyóújfaluiakat Nagyváradra szállították, ahol hetekig összezsúfolva

¹³ Neshar 2001. 54. Sachar Mirjam (Grünwald Magda) – Az utolsó nap (visszaemlékezés).

¹⁴ Berettyohir.hu

¹⁵ Halmos 2011.

¹⁶ Tabletmag.com

szenvedtek a kis gettóban. Onnan szintén marhavagonokban vasúton szállították őket tovább utolsó útjukra Auschwitz felé.¹⁷

A berettyóújfalui zsidók a Csonka-Bihar vármegyeiekkel együtt a Nagyváradi Kis Gettóba kerültek. Kb. három héttel korábban az eredeti nagyváradi gettóban 35000 nagyváradi és környékbeli zsidót zsúfoltak össze. Ezt a gyűjtőtáborot használták ismét a trianoni Magyarország IV. zónájához tartozó Bihar megyei részben összegyűjtött zsidók deportálására. Június 16–17-én a Debrecentől délre és délkeletre fekvő települések – köztük Derecske és Konyár – 2819 zsidóját Nagyváradon összpontosították.¹⁸

Nagyváradon két gettót állítottak fel: az egyiket a városi zsidóság – több mint 20 ezer nagyváradi – részére, a másodikat a vármegyéből összegyűjtöttek számára. Ez volt Magyarország legnagyobb gettója. A második, ún. kis gettót a Bihar vármegyei falvakból, községekből és kisvárosokból odahurcolt közel 8000 ember számára létesítették a Kaszárnya tér környékén. A lezárt területen belül voltak a Füzes utcai lovarda és melléképületei, a városi major és a Széles utcai Mezei és Faludi-féle fatelep. Május közepéig ide hurcolták Bihar vármegye „vidéki” zsidóságának nagyobbik felét, közel ötezer embert. A kis gettó foglyainak deportálásukig túlnyomórészt a szabad ég alatt jutott hely. A nagyváradi két gettó már érkezésük előtt, május 22. és június 4. között felszámolásra került, a lakóikat nyolc szerelvénnel deportálták. Június 8. után került a befogadásukra újra felállított Füzes utcai kis gettó épületeibe a Berettyóújfalui gettójából átirányított Derecskei és Nagyszalontai járás, valamint Újléta zsidó lakossága, illetve a Berettyóújfalui járás bizonyos településeinek zsidósága.¹⁹

A kis gettóban történtek felelevenítésére az alábbiakban a Felvidéken született, majd Berettyóújfaluba férjhez ment Klein Zelma visszaemlékezéseire támaszkodom. A gettóban Zelma és az övéi hatalmas, nyitott, fedetlen, pajtaszerű épületbe kerültek, amelynek csupán oldalfalai voltak.²⁰ Ottlétük idején a legrosszabbak az esős napok voltak. Az egyik zivataros éjszakán azért, hogy két kisfiát az esőtől és a felfázástól megvédje, Zelma jobbról és balról magához ölelte őket, a fejük fölött kinyitott esernyő nyelét pedig a szájában tartotta.²¹

A környék gettóiból beszállított zsidók csupán néhány napig tengődtek a gyűjtő- vagy bevonóirozási központokban, ahová a kisebb gettókból szállították át őket. Ezt követően a járási rendőregységek jelentették, hogy körzetük zsidómentessé vált. Az ezekben a központokba szállítottakat újabb motozásoknak vetették alá. A velük szemben alkalmazott bánásmód mindenütt egyformán embertelen volt.²²

A vidékiek gettójának mégis volt valami előnye. Nem folytattak benne kínos nyomozásokat, mint a nagyváradi városi gettó hírhedt „pénzverdéjében”, a Dreherben. A vidéki gettóban valóban nem folyt kihallgatás, viszont az oda internált módosabbnak vélt személyek közül többet bevitték Nagyváradra, ahol őket sem kerülte el a Dreherben alkalmazott bánásmód. Hasonló módon emlékezett Klein Zelma is a Berettyóújfalui zsidó

¹⁷ Neshar 2001. 18.

¹⁸ Gonda 1966. 312–316., 403–409.

¹⁹ Kádár 2019.

²⁰ Lówy 2014. 139.

²¹ Lówy 2014. 140.

²² Braham 1997. 685–686.

előjáróival szemben elkövetett atrocitásokra. Annyi különbséggel, hogy Zelma a vallás színhelyét „a bejáratnál lévő ház”-ként jelölte meg, ahol a gettó őrsége tanyázott.²³

„Egyik nap megjelentek a csendőrök, és előre összeállított lista szerint kiválogatták Berettyóújfalu tehetősebb zsidó lakosait. A bejáratnál lévő házba vitték őket, ahol a gettó állandó őrsége tanyázott. Elrejtett értékeik után kutatva összeverték és megkínózták az embereket. Egyesek megtörték a kínvallatásban; őket autón elszállították a volt házukba, ahol maguknak kellett közreműködniük a tárgyak előkerítésében. Ők több nemzedék óta Berettyóújfaluban élő családokból származtak; megbecsült orvosok, ügyvédek, kereskedők, gazdálkodók voltak. A legidősebb Klein fivér, Zelma sógora, a város egyik leggazdagabb embere, a szörnyű verés ellenére sem fedte fel értékeinek hollétét. A »kérhallgatást« követően sem jární, sem ülni nem bírt többé, lába-keze feldagadt, megfeketedett, tele volt véraláfutással.»²⁴

Az úton Auschwitz felé

Nagyvárad Őssi vasútállomásán vagonírozták be őket, és az utolsó nagyváradai transzporttal deportálták június 26-án.²⁵ A világháború utolsó évében a magyar társadalom néhány bátortalan tiltakozástól eltekintve beletörődéssel, alapjában véve tehetetlenül szemlélte a vidék páratlan gyorsaságú „zsidótlanítását”, és ekkoriban sokak szerint a deportáltakkal teli vagonok Magyarországról a németek által megszállt Lengyelországba való ki-gördülésével ez már csak részben magyar vonatkozású történet volt.²⁶

A Nagyváradon bevagonírozott 2819 ember június 27-én haladt át a Kassai állomáson, ahol a magyar hatóságok átadták őket a németeknek.²⁷ A magyarországi deportálás ütemét, ahogy lehetett, gyorsították, időrendjét a Sipó²⁸ rendelkezésére feszesebbre szabták. A szerelvények innen főleg a Kassa–Eperjes–Muszyna–Tarnów–Krakkó útvonalon keresztül haladtak Auschwitzba.²⁹ E szállítmányban voltak a berettyóújfalvaiak is. 654 személy lett a vézskorszak áldozata, a helyi zsidóság 66,9%-a.³⁰

A Bihar vármegyei deportálásokat 1944. június 18-án kelt ütemterv szerint Sellyey Vilmos csendőr ezredes, a zóna zsidótlanításával megbízott csendőrtisztje osztotta fel a megfelelő csendőrparancsnokságok között. A gettók irányításával megbízott csendőrtisztek pedig a polgármesterekhez továbbították az ütemtervek másolatait. Utóbbiak dolga volt, hogy egyebek között előteremtsek az alapvető „úti kellékeket”, élelmet, két-két vödört minden marhavagonhoz (egyét víz tárolására, a másikat pedig az ürülék és a vizelet számára), valamint lakatokat és láncokat a zsidók szökésének megakadályozására. Így szenvedték át összezsúfolódva, bizonytalanságban, testi és lelki kínok között, borzasztó hő-ségben az utat.³¹

²³ Lówy 2014. 142.

²⁴ Lówy 2014. 143.

²⁵ Kádár 2019.

²⁶ Pelle 2014. 163.

²⁷ Dancs [é. n.]

²⁸ Sicherheitspolizei: német titkosrendőrség. Konfliktuskutato.hu

²⁹ Tóth 2009. 20.

³⁰ Halmos 2011. 51.

³¹ Neshar 2001. 45. Klórné Grósz Olga beszámolója.

A német vasúti tisztviselők teher- és személyszállító vagonokat is használtak a deportálások során. A német hatóságok általában nem adtak élelmet vagy vizet az útra a deportáltaknak, még akkor sem, amikor napokig kellett várakozniuk egy leágazó vágányon, amíg a többi vonat elhaladt. A lezárt, túlsúfolt vagonokban nyáron a rekkenő hőséget, télen a fagyponthoz alatti hőmérsékletet kellett elviselniük. A vizelet és ürülék bűze tovább fokozta a deportáltak megaláztatását és szenvedését. Élelem és víz hiányában sok deportált már azelőtt meghalt, hogy a vonatok célba értek volna. A deportáltakat fegyveres rendőrök kísérték, akiknek parancsuk volt rá, hogy mindenkit lelőjenek, aki szökni próbál.³²

A vagonokban az idősek közt nőtt a halálesetek aránya. Volt, aki szívinfarktust kapott, volt, aki öngyilkos lett. A brutális viszonyokat fokozta, hogy a szerelvényt felvigyázó SS-katonák nem engedélyezték a holttestek vagonból való kirakását, így az Auschwitzba való megérkezésig a tetemek feldagadtak és gyakran oszlásnak indultak.³³

Az első transzport 1944. május 16-án a délutáni órákban indult. Amikor megérkezett a Magyarországról indított tömegtranszportok közül az első, Birkenau egész területén azonnal zárlatot rendeltek el. Néhány órán belül két újabb vonat érkezett, szintén magyar zsidókkal. Az első nap mérlege tehát mintegy 10 ezer ember volt. A kassai, a kolozsvári és a marosvásárhelyi csendőrkerületekből éjjel-nappal érkeztek a kárpátaljai és észak-erdélyi zsidók. Május 15. és június 7. között 289 357 magyar zsidót deportáltak Auschwitz-Birkenaubába.

Az április vége és július vége között deportált 445 ezer magyar zsidó közül 10–15 ezren az ausztriai Strasshofba kerültek. A többieket mind Auschwitz-Birkenaubába küldték. Rajtuk kívül kisebb magyar csoportok még egészen októberig érkeztek, így az Auschwitz-komplexumba deportált magyar zsidók összlétszáma mintegy 430 ezer fő volt.³⁴

Az auschwitz-birkenauai táborkomplexum

Auschwitz I., II. (azaz Birkenau) és (III. Monowitz) „mindenteljesítőként” és „módszertani központként”, ugyanakkor gázkamrákkal és nagy kapacitású krematóriummal felszerelt haláltáborként, kényszermunkatáborként és elosztótáborként üzemelt. Csak Auschwitznak 47 altábora volt, ahol a rabok kényszermunkát végeztek. A náci táborhálózat több egységébe a szelekciót és az elosztást végző Auschwitzon keresztül kerültek a magyar zsidók, így a történészek közül a legtöbben Auschwitzot a holokauszt keretében, a táborrendszer részeként tárgyalják.³⁵ A német táborrendszer az intézményesült náci bünyőzés egyik fő helyszínévé vált, és az 1939 szeptemberében még 6 főtábort és 4 melléktábort tartalmazó „intézményhálózat” 1944 decemberében már 13 főtábort és 500 melléktábort számlált. Fogolyállománya is exponenciálisan növekedett: az 1939. áprilisi 30 ezer főhöz képest 1945 januárjában már 714 ezren voltak.³⁶

³² Holokauszt Enciklopédia

³³ Szita 2018. 146.

³⁴ Magyar transzportok Auschwitz-Birkenauban. Holokausztmagyarorszag.hu

³⁵ Pelle 2014. 163.

³⁶ Szita 2016. 16.

Az 1941-re kitelepített, többségében zsidók lakta lengyelországi Oswiecim város német megszállás utáni új elnevezése Auschwitz lett. A terület kiválasztásában fontos szerepe volt a jó vasúti összeköttetésnek, a tábor létesítésének közvetlen oka pedig a tömegesen elfogott lengyelek állandóan növekvő száma és a börtönök telítettsége. A tábor állami intézményként működött az SS Gazdasági Adminisztrációs Főhivatala alatt. Eredeti céljának megfelelően 2 évig lengyeleket őriztek itt, de mind több zsidó csoportot soroltak a szállítmányokba, 1942-től pedig a zsidók Endlösung³⁷ szerinti megsemmisítésének legfontosabb létesítményévé vált.

Apró érdekesség, hogy Auschwitzról, mint modellvárosról kevés szó esik, pedig az életér elmélet gyakorlati megvalósításának lemodellezésére alakították volna át úgy a várost, hogy egyike legyen azon keleti német modellvárosoknak, ahol az ide áttelepítendő németek foglalták volna el új modern lakhelyüket.³⁸

Auschwitz azonban csak a magyar holokauszt nézőpontjából bírt központi jelentőséggel. A lengyel, ukrán vagy a balti országok zsidó lakosságának elpusztításában csak másod- vagy sokadrendű szerepet játszott. A kelet-európai zsidók döntő többségét ugyanis nem itt ölték meg. A 6 millióra becsült áldozat többségével az SS Einsatzkommandóit³⁹ követve a németek által felfegyverzett egységek és a helyi lakosság végzett. A lengyel és balti államok városainak gettóiból deportált zsidók közül 1 millió 650 ezret kizárólag gyilkolás céljára létesített, gázkamrával felszerelt haláltáborokban ölték meg 1942–1943-ban, Treblinkában, Sobiborban, Belzecben és Chelmnóban (Kulmhof), ahol a halálozási arány közel 100% volt. Ezzel szemben a gyilkolási kapacitásának maximumát 1944 júliusában elérő Auschwitzba különböző becslések szerint 1–1,4 millió embert (zsidót és nem zsidót) deportáltak. A számos európai országból érkező áldozatok közt nagy számban voltak szovjet hadifoglyok, politikai okokból deportált franciák és lengyelek, továbbá német köztörvényesek. Továbbá Lengyelországon kívül Görögországból, Szlovákiából és Nyugat-Európából is érkeztek ide zsidók, de legnagyobb részük, vagyis az összes áldozat közül minden harmadik magyar volt. Ezek után nem túlzás azt állítani, hogy az auschwitzi lágérgömböcs a magyar történelem legnagyobb temetője.⁴⁰

Nem véletlenül volt Lengyelországban a legtöbb koncentrációs és haláltábor. Lengyelország ugyanis meghódított terület volt, ahol a németek bármit megtehettek. Így nem kellett magyarázkodni a hazai közvéleménynek, és nem kellett tekintettel lenni kollaboráns kormányok, hatóságok, mozgalmak esetleges érzékenységre. Keletebbre a Szovjetunió területén még harcok folytak, és 1942-től kezdve egyre erősödtek a partizánok akciói is. A földrajzi tényezők is kedvezőek voltak: az esetleges menekülőket nyugaton Németország, délen a fasiszta Szlovákia, északon pedig a tenger várta. A legfontosabb ok azonban az, hogy a haláltáborokban megsemmisítendő zsidók legnagyobb számban (3.3 millió fő) itt éltek.⁴¹

³⁷ A „végső megoldás” folyamatát jelentette a zsidók gettóba gyűjtése és megsemmisítő táborokba küldésük. Romsics 2010. 263.

³⁸ Szita 2016. 17.

³⁹ Különleges osztagok, melyek zsidóság helyben történő tömeges kiirtását szervezték meg és hajtották végre.

⁴⁰ Pelle 2014. 165.

⁴¹ Karsai 2001. 104.

A táborrendszer működtetésének fő prioritása a zsidókérdés megoldása, de ugyanígy nagyon fontos volt a jövedelmezőség, a haditermelés is. A zsidók elpusztítása már Magyarországon a deportálás szakaszában is „önfinanszírozó népiértésnek”⁴² számított. Ezután az ingó- és ingatlanvagyonától megfosztott zsidóság a lágerekben jobb esetben ingyen rabszolga munkaerőként funkcionált, majd a végkimerülésig dolgoztatták. Rosszabb esetben pedig a vasúti rámpán azonnal balra a gázkamrákba terelt emberek elkobzott ékszereinek, holttesteikről eltávolított protézismaradványainak „újrahasznosítása” történt. Ipari hasznosítás céljából sokszor a gázkamrában meghaltak haját is eltávolították.⁴³

A táborkomplexumhoz tartozó legnagyobb ipari létesítménynek a műbenzint⁴⁴ előállító I. G. Ferbenindustrie számított, ahol körülbelül 11 ezer kényszermunkást dolgoztattak legtöbbször munkaképtelenségig.⁴⁵ Az Auschwitz I. nevű főtáborból légvonalban 5 km-re keletre, Monovitz (Auschwitz III.) mellett és helyén a műbenzinyár szomszédságában szintetikus gumigyár (Buna Werke) létesült. Monowitz alá tartoztak a kényszermunkatáborok és a környékbeli hadiüzemekben dolgozó foglyok.⁴⁶ A grandiózus ipartelep és a koncentrációs táborkomplexum szimbiózisa nélkül a tábor talán soha nem bővült volna olyan mértékben, mint ahogyan az végül megtörtént. A munkára alkalmatlanok ezután a gázkamrába kerültek, majd pedig az iparosított halál végállomásába, az 1940-től üzemelő krematóriumokba. Hamvaikat a közeli földeken és tavaknál szórták szét. A kapacitás csúcán, 1944 nyarán már a hamvasztókemencék és kéményeik sem bírták a terhelést. Ekkor a hullákat mély gödrökben benzinnel locsolták le és meggyújtották.⁴⁷

A magyar zsidóság megsemmisülése Auschwitzban

Az elhurcoltak túlnyomó többségének sorsa tragikus véget tartogatott számukra; az átlagosan három napos vonatút után már Auschwitzba érkezésük napján a gázkamrába irányították őket.⁴⁸ Birkenauban a magyar deportáltak naponta érkező tömege az ipari népiértésben jártas SS számára is új kihívást jelentett. Napjaink történéseinek pedig ma is nehéz feladat, hogy a halálgyárban a rámpáról a gyors döntést követően hány magyar zsidót küldtek kényszermunkára, hányat bármikor mozgósítható, már koncentrációs táborba szállítható tartalékként az „átmenőtábornak” is nevezett depóba, és mennyit a gázkamrát rejtő „különleges kezelésre”.⁴⁹

A fogolytét első napjai sokkhatásként érték a táborlakókat. Sokan többheti fogság után is álomképekbe kapaszkodtak. A tehervagonban még együtt utazó emberek, szülők, korosabb hozzátartozók egyszerűen eltűntek. Minden holmit hátra kellett hagyni a vagonban, amelyet a hazug ígéret szerint utánuk szállítottak volna.⁵⁰ A valóságban ezek a holmik

⁴² Karsai 2005.

⁴³ Mazsihisz.hu

⁴⁴ Kőszénből előállított cseppfolyós szénhidrogén, az ún. „műbenzin” előállítása meglehetősen drága eljárás volt a közönséges kőolajból lepárolthoz képest, ezért csak benzinhiányos helyzetekben vált jelentőssé (mint például Németországban a 2. világháborúban). Arcanum.hu

⁴⁵ Szita 2016. 18.

⁴⁶ Karsai 2001. 111.

⁴⁷ Oláh 2014.

⁴⁸ Lówy 2014. 149.

⁴⁹ Szita 2018. 142.

⁵⁰ Szita 2018. 185.

a deportáltaktól elvett javakat szortírozó és kezelő ún. Kanada-kommando által kerültek begyűjtésre.⁵¹ Nevét onnan kapta, hogy Kanada a háború előtt a lengyelek számára a bőség szimbólumát jelentette. Az igazi bőség korszaka 1944-ben, a magyar zsidók tömeges érkezésével köszöntött Auschwitzra, azon belül pedig főleg az Effektenlager raktártábor dolgozóira. Néhány napig ugyanis a tábor az aktuálisan érkező transzportokból élt. „A konyhán libazsíros kenyérlevest főztek. Volt konzerv, gyümölcs, cipő, ruha, szép fehérmű, pehelypaplan, szilvapálinka, no meg – ékszer. [...] Mit számított, hogy füstöltek a krematóriumok, hogy a bolttestekkel teli gödrök emberzsírtól sísteregtek a tűzben. [...] A tábor fellélegzett, mert a transzportokkal elfoglalt, részeg SS-ek most nem sokat törődtek a láger lakóival.”⁵²

A rengeteg holmit nagy halmokba hordták, a sorba állított emberek pedig lassan elvontak a szelektációt intéző SS-csoport előtt, ahol azon múltott az életük, hogy a tiszt jobbra vagy balra int.⁵³ A németek ekkor 16 és 40 év közötti életkorú munkaképes férfiakat és nőket kerestek, a többiek, vagyis a balra tereltek sorsa a pár órával későbbi gázhalál volt. A túlélők többsége akkor látta utoljára családtagjait.⁵⁴

Az időseket, az anyákat 14 évnél kisebb gyerekekkel, valamint a betegeket, fogyatékosokat félreállították a rámpa bal oldalára, hogy őket majd autóval viszik. A jobbra tereltek a vagon oldalánál sorakoztatták fel ötös sorokba.⁵⁵

Közvetlen megsemmisítés

A gázkamrák előterében lévő öltözőkben fogasok és padok voltak elhelyezve. A falakon magyarul is olvasható volt a „Mosakodj!” felirat. Majd nyilak jelezték az irányt a „Fürdő” irányába. Így az emberek azt hitték, fertőtleníteni fogják őket, így ellenállás nélkül vonultak a halálba. Az elrendelt vetkőzést ordítózással sürgették meg, aztán gyorsan végeztek velük, miután beterelték őket az öltöző végén található hátsó ajtón, amely egyben a gázkamra ajtaja volt.⁵⁶

Az I. és II. sz. krematóriumban, a gázkamrákban padlótól a mennyezetig perforált lemezzel borított beépített oszlopok voltak, melyekben spirálbordák biztosították Zyklon-B kristályosított gáz eloszlását, ahová fentről gázálcáros SS-katonák a szelepeken át töltötték be az eredeti rendeltetése szerint rovarölő készítménynek szánt gyilkos szert. A pellet formában leforrasztott fémdobozban tárolt hidrogén-cianid tartalmú szer 26–28 °C hőmérsékleten gáz formájában szabadul fel. Ezért volt az, hogy a gyilkosok vártak egy kicsit, hogy a légmentesen lezárt helyiségben a hőmérséklet a testek melegétől emelkedjen. A III. és IV. sz. krematóriumban a falakon nem volt semmiféle zuhanyrózsa. Itt a gázt a szolgálatos SS oldalról, a falakon található kis ablakokon öntötte be.⁵⁷

A táboron belüli pozíciók közül már szó esett a privilegizált helyzetben lévő „Kanádasokról”, akik „mindössze” társaik kifosztásában segédkeztek. Sonderkommando a tá-

⁵¹ Degob.hu

⁵² Karsai 2001. 108.

⁵³ Szita 2018. 187.

⁵⁴ Degob.hu

⁵⁵ Orbánné 1995.

⁵⁶ Szita 2016. 99.

⁵⁷ Szita 2016. 99.

borok nyelvén az úgynevezett „titkok tudóit” jelentette. A Sonderkommando tagjai a tábor többi lakójától elkülönítve, csak néhány hónapig működtek közre deportált társaik elgázolásában és elhamvasztásában, miután őket is kivégezték.

Egy alkalommal átlag 3000, azaz egy transzportnak megfelelő számú embert gázosítottak el. A kamrákból a Sonderkommando tagjai gázmaszkban cipelték ki a hullákat. A másik csoport tagjai a hullákat a földön a csillékhöz húzták. A harmadik csoport kiürítette a csilléket, a negyedik pedig a holttesteket cipelte a máglyákhoz.⁵⁸ A gyűrűket, ékszereket, arany- és platinafogakat külön emberek gyűjtötték össze, 8–10 kg-ot krematóriumonként.⁵⁹ A krematóriumok az SS hivatalos adatai szerint 24 óra leforgása alatt a két nagyobbak számító II. és III. létesítmény égetőkemencéiben 1440–1440, a két kisebbben (IV. és V.) pedig 768–768 embert tudtak elhamvasztani. A krematóriumok teljesítménye folyamatosan ingadozott. A külső hőmérséklettől vagy az elégetésre szántak számától is jelentősen függött. Nem voltak ritkák az üzemzavarok, mivel a magas hőmérsékletet a krematóriumok kéményei és maguk az égetőkemencék is nehezen bírták, így sűrűn kellett cserélni a kemencék és kémények belső béléseit is. 1944 nyarán, amikor a magyar zsidók tetemeinek százezreit kellett elégetni, üzembe helyezték a régi jól bevált hullaégető gödröket. A magyar zsidók kiirtása során a krematóriumok és hullaégető gödrök együttes „teljesítménye” elérte a napi 20 ezer hullát is.⁶⁰

Az auschwitz-i rámpán a tábor vezető orvosa Dr. Joseph Mengele és kollégái szelektáltak a megadott ismérvek alapján, hogy ki melyik sorba álljon: amelyikből a gázkamrába, vagy amelyikből a kényszermunkatáborba irányítják a foglyokat.⁶¹ A tömeghalált mindenkor SS-orvos ellenőrizte, akinek az utasítására nyitották ki a gázkamra ajtaját, majd gázárcban belépett, aztán kijött. Innentől a többi a Sonderkommando dolga volt.⁶² Az SS-orvosok állapították meg a halál beálltát.

A rámpán álló jövevények, illetve legyengült táborlakók szelekciója során az Auschwitz-komplexumhoz tartozó üzemek munkaerőhiánya esetén az orvosok elnézőbbekké váltak, és még a gyengébbeket is munkaképesnek nyilvánították. Szintén az SS-orvosok „segítették” a halálba a betegeket a munkatáborok gyengélkedőin. A lágerekben a náci orvosok széles körű álorvosi kísérleteket is folytattak.

Az alacsonyabb rendűnek tartott népcsoportoknál a születésszám csökkentését tartották kívánatosnak, ezért kiterjedt sterilizációs kísérleteket is végeztek különböző injekciókkal, röntgensugárzással. Katonai célú kísérleteket is folytattak, melyben többek közt azt vizsgálták, hogy mekkora hőmérséklet-ingadozást bír ki az emberi szervezet marandó károsodás nélkül.⁶³ A náci vezetéshez hasonlóan Mengele ikerkísérleteket is folytatott. Azok a gyermekek, akik felkeltették érdeklődését, jó eséllyel túlélhették Auschwitzot. Azonban, ha nem bizonyultak hasznosnak a további kísérlethez, akkor megölte és felboncolta őket.⁶⁴ Ők gyártották a táborban elhalálozottakról a zárójelentéseket is, a leg-

⁵⁸ Szita 2018. 191.

⁵⁹ Karsai 2001. 109.

⁶⁰ Karsai 2001. 108.

⁶¹ Karsai 2001. 111.

⁶² Szita 2018. 191.

⁶³ Karsai 2001. 111.

⁶⁴ Karsai 2001. 112.

változatosabb halálnemeket írva a lapokra, úgymint: rubeola, scarlach, szívgyengeség, tifusz és hasonlók.⁶⁵ Az auschwitzi SS-orvosok igazi orvosi feladatot csak a gázkamráknál mérgezést szenvedett SS-eknél, illetve a tábor őrszemélyzetének kezelése, gyógyítása során láttak el.⁶⁶

Közvetett megsemmisítés

Az indirekt megsemmisítés legtöbbször a kényszermunka intézményét foglalja magában. A munkaerőtartalékot a depófogyók, vagyis a lerakatban lévő munkaerőtartalékok bizonytalan sorsú csoportja képezte. Munkára nem osztották be őket, az állapotuk pedig állandóan romlott, ugyanis a tábori koldusmenüinél is gyengébb ellátást kaptak. A legenygült, lesóványodott elemeket kiszelektálták, és hamar a gázkamrában végezték. A magyar foglyok közül egyesek heteket, mások hónapokat töltöttek ebben az átmenőtáborban.⁶⁷

Az éhhaláltól fenyegetett, végkimerülésig dolgoztatott, alutáplált és már a táborba érkezéskor a tábori hierarchia alsó rétegébe tartozó foglyokat „muzulmánoknak” hívták, mivel ők csendes beletörődéssel feladták a küzdelmet, és emiatt társaik is lemondtak róluk. Ők voltak az odaveszettek, a tábor állandóan megújuló „élőhalottjainak” névtelen tömege, amely némán menetel és robotol.

Ugyanakkor a még mozgásképes, némi akarattal rendelkező foglyok mindent megettek a kalóriadúsak nem nevezhető „étlapról”. A fő étel a birkenauai táborban is a lábosba vagy fazékba kiadagolt fejenként merőkanálnyi zöldségből, zöldség hulladékból kottyasztott főzelék- vagy levesféle, a Dörrgemüse volt. A táborlakók többsége már a látványtól vagy a szagtól azonnal undorral vagy ájulással küszködött. A rosszullét ellen többféle fogásra, következetes önbecsapásra volt szükség annak érdekében, hogy a fogoly adagját valamiképp befogadja, vagy hogy gyomortartalmát ne lássa azonnal viszont.

A foglyoknak a túléléshez meg kellett tanulniuk a tetvek és patkányok elleni küzdelmet is. De nem hagyható ki a reggel és este kiosztott 10–15 dekagrammnyi kenyér említése sem, amely a minden tárgyuktól megfosztott foglyok közti általános csereeszközként is funkcionált. A kenyérért életet lehetett vásárolni, mivel a tömeg vámszedői, a fogolyfunkciók is örömmel fogadták, noha nekik egyébként is nagyobb adag jutott. A blokkban elrejtett kenyérdarabját, nagy értékét a tulajdonosa ritkán látta viszont. A kenyérért öltek is, mivel a leplezett kenyértolvajt a fogolytársai nagyon megverték, melybe a megbüntett bele is hallhatott.⁶⁸

Összegzés

Módszertani kitérőként érdemes megjegyezni, hogy a Nesher Dávid könyvében közölt lista 1051 nevet tartalmaz az 1944 áprilisában a körzeti csendőrkerület által összeírt – és a mellékletben is látható – 978 berettyóújfalui zsidó lakossal szemben. Nesher 654 személyt jelöl meg a vészkorszak áldozataként. A csendőrkerületi lista alapján készült

⁶⁵ Pelle 2014. 167.

⁶⁶ Karsai 2001. 111.

⁶⁷ Szita 2018. 193.

⁶⁸ Szita 2018. 197–198.

mellékletben szereplő személyek között a publikált források szerinti 555 áldozat azonosítható be. Az eltérések az adatsorok hiányosságaiból, az eltérő feldolgozottságból, és abból az értelmezési problémából is eredhetnek, hogy mekkora periódust veszünk vészkor-szaknak.

Ezzel együtt a német koncentrációs lágerek túlélőinek száma máig lezáratlan kérdés, mivel ha a Halmos Sándor *Emlékezz meg* c. művében található listát is idevesszük, látható, hogy a három lista nem egyezik meg.⁶⁹ Neshor néhány esetben csak a tulajdonnevük megjelölésével is tüntetett fel berettyóújfaluiakat. Vélhetően ehhez még hozzávették a berettyószentmártoniakat is, mivel 1971-től a település egyesült Berettyóújfaluuval, így a megemlékezések is közösen történhetnek, illetve olyan személyek is rákerültek a listára, akiket a csendőrkerületi listára nem jegyeztek fel, továbbá olyanok is, akik Berettyóújfaluu szü-lötteti voltak, noha ekkor már életvitelszerűen nem tartózkodtak a településen. Továbbá sok esetben a gyermekek nincsenek megerősítve, mint elhunytak.

Összességében elmondható, hogy az újfaluu összegyűjtést és egy nagyváradi epizódot leszámítva jelen fejezet nem bővelkedik specifikus és unikális berettyóújfaluu vonatkozású elsődleges autobiográfiai vagy adminisztratív forrásokban. Az adminisztrációs iratok hiánya érthető, mivel azokat a németek minden eszközzel igyekeztek eltüntetni a front közeledtével. Így csak a borzalmakat átélő túlélők visszaemlékezésére és a nyilvánvaló bizonyítékok segítségével készült történeti munkákra támaszkodhatunk.

Összesen 437 ezer embert hurcoltak el Magyarországról. A deportáltak többsége, 400 ezer fő, így a berettyóújfaluu lakosok (654 fő) legnagyobb része is Auschwitzban pusztult el.⁷⁰

Így történt egy közel kétszáz éves helyi múlttal rendelkező népcsoport gettósítása, elhurcolása és döntő többségének megsemmisítése. A háború után kevesen, családjuktól megfosztva tértek vissza. Páran próbáltak Berettyóújfaluuban új életet kezdeni, azonban voltak olyanok, akik vissza sem költöztek, hanem egy részük az ősi földön, az akkori Palesztinában, a későbbi Izraelben próbálta újraszervezni az életét.⁷¹

⁶⁹ Lówy 2014. 149.

⁷⁰ Prebuk 1997. 183.

⁷¹ Neshor 2001. 18.

Gergely Kovács

The Decay of the Jews of Berettyóújfalú

In my study, I discuss the circumstances of the deportation of the Jews of Berettyóújfalú. The post-deportation period is even less-processed than the deportation itself, so I relied on subsequent recollections and universal evidence. First, the gathering of rural Jewry began in April 1944 in Hungary. It was then that the register of Jews from Berettyóújfalú who were later deported began to be compiled.

A gendarmerie led the local Jewish population on foot to the brick factory collection point, from where they were transported by train to the small ghetto in Oradea at noon on June 7, 1944. Their luggage was transported in cars and carts. On June 26, 1944, the last transport from Oradea deported the Jewish inhabitants of Berettyóújfalú to Auschwitz.

Most of the Jews of Berettyóújfalú (654 people) who died during the crisis died in Auschwitz.

Források

Levéltári források

MNL HBML Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú-Bihar Megyei Levéltára
VI. 31. A M. Kir. Debreceni VI. Csendőrkerület 6. Nyomozó Alosztály-parancsnokságának iratai.

Internetes források

A Belügyminisztérium deportációs triója. http://www.holokausztmagyarorszag.hu/index.php?section=1&type=content&chapter=4_1_2 (Utolsó letöltés: 2020. december 18.)

Arcanum.hu Benzinyártás szénből: A Varga-kénhidrogén-effektus. <https://www.arcanum.hu/bu/online-kiadvanyok/MuMaTu-a-mult-magyar-tudosai-1/varga-jozsef-66C3/a-kutato-tudos-es-alkoto-mer-nok-66EF/benzinyartas-szenbol-a-varga-kenhidrogen-effektus-66F7/> (Utolsó letöltés: 2020. december 18.)

Berettyohir.hu A holokauszt áldozataira emlékeztünk (2019. április 16.) <https://www.berettyohir.hu/index.php/koezelet/aktualis/8452-a-holokauszt-aldozataira-emlekeztuenk> (Utolsó letöltés: 2020. december 18.)

Dancs [é. n.] Dancs István: Magyar fogolytranszportok a náci táborokban. Társadalmi Konfliktusok Kutatóközpont, http://konfliktusokutato.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=297:magyar-fogolytranszportok-a-naci-taborokban&catid=35:naci-fogolykartonok_ (Utolsó letöltés: 2020. december 18.)

Degob.hu Fogolysors Auschwitz-Birkenauban. Deportáltakat Gondozó Országos Bizottság, <http://www.degob.hu/index.php?showarticle=23> (Utolsó letöltés: 2020. december 18.)

Hebcal.com Jewish Calendar May 1944. Diaspora. <https://www.hebcal.com/hebcal/?year=1944&v=1&month=5&yt=G&nb=on&nx=on&i=off&vis=> (Utolsó letöltés: 2020. december 18.)

Holokauszt Enciklopédia Deportálás a haláltáborokba. Holokauszt Enciklopédia, <https://encyclopedia.usbmm.org/content/bu/article/deportations-to-killing-centers> (Utolsó letöltés: 2020. január 13.)

Kádár 2019. Kádár Judit: A gettóktól a deportálásig (Bihar vármegye). https://issuu.com/kadarjudit04/docs/a_gett_kt_l_a_deport_l_sig_bihar_v (Utolsó letöltés: 2020. december 18.)

- Kádár Gábor – Vági Zoltán: Német SS és rendőri szervek Magyarországon. Társadalmi Konfliktusok Kutatóközpont, http://konfliktuskutato.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=296:nemet-ss-es-rendri-szervek-magyarorszagon&catid=35:naci-fogolykartonok (Utolsó letöltés: 2020. december 18.)
- Magyar transzportok Auschwitz-Birkenauban. http://www.holokausztmagyarorszagon.hu/index.php?section=1&type=content&chapter=5_2_2 (Utolsó letöltés: 2020. december 18.)
- Mazsihisz.hu Holokausz (2019. január 1.) <https://mazsihisz.hu/a-zsidosagrol/tortenelem/holokausz/holokausz-1> (Utolsó letöltés: 2020. december 18.)
- Tabletmag.com Plan to Open Another Holocaust Museum in Budapest Faces Criticism – From Jews (2014. január 10.). <https://www.tabletmag.com/jewish-news-and-politics/157693/budapest-holocaust-museum> (Utolsó letöltés: 2020. december 18.)

Jogszábak

- 1270/1944 M. E. sz. rendelet a zsidók utazásának korlátozása tárgyában. http://www.magyarzsido.hu/index.php?option=com_documents&view=detail&id=49&Itemid=35 (Utolsó letöltés: 2020. január 13.)

Szakirodalom

- Braham 1997. Randolph L. Braham: A népirtás politikája. A Holocaust Magyarországon. 2. kötet. Bp., 1997.
- Gonda 1966. Gonda Mózes Eliahu: A debreceni zsidók száz éve. A mártírhaltalt halt debreceni és környékbeli zsidók emlékére. Tel Aviv, 1966.
- Halmos 2011. Halmos Sándor: Bihar vármegye zsidósága a letelepedéstől napjainkig. Nagyvárad, 2011.
- Karsai 2001. Karsai László: Holokausz. Bp., 2001.
- Karsai 2004. Karsai László: A holokausz utolsó fejezete. In: Beszélő, 10. (2005) 10. sz. 74–91.
- Lówy 2014. Lówy Dániel: A két fiát magához ölelte, és az esernyő nyelét a foga közé szorította. A Bihar megyei gettó (a nagyváradai kisgettó) története. In: Múltunk, 59. (2014) 3. sz. 130–149.

- Nesher 2001. Nesher Dávid: Berettyóújfalu és környéke zsidóságának emlékkönyve. Haifa, 2001.
- Oláh 2014. Oláh András Pál: Az I. G. Farben és az auschwitzi koncentrációs tábor. In: Rubicon, 24. (2014) 3. sz. 70–73.
- Orbánné 1995. Orbánné Szegő Ágnes: A tiszafüredi zsidóság története és demográfiája. Tiszafüred, 1995.
- Pelle 2014. Pelle János: Auschwitz magyar szemmel. Bp., 2014.
- Prepuk 1997. Prepuk Anikó: A zsidóság Közép-Kelet Európában a 19–20. században. Debrecen, 1997.
- Romsics 2010. Romsics Ignác: Magyarország története a XX. században. Bp., 2010.
- Szita 2016. Szita Szabolcs: Gyógyíthatatlan sebek. Magyarok az auschwitz-birkenai lágérbirodalomban. Bp., 2016.
- Szita 2018. Szita Szabolcs: Magyar sorsok Auschwitz-Birkenauban. Bp., 2018.
- Tóth 2009. Tóth Gábor: „Az eltávolítás haladéktalanul végrehajtandó”. Deportálások Kárpátalján a második világháború idején. Ungvár, 2009. (KMMI-füzetek V.)

Melléklet

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Adler Béláné özv. sz. Rosenbaum Etel	1866	Márkus Mária	Erzsébet u. 5.	787		
Adler Ernő	1895	Schwartz Karola	Erzsébet u. 3.	761		elhunyt
Adler Ernőné sz. Balázs Mária	1897	Fried Hermina	Erzsébet u. 3.	762		elhunyt
Adler Hedvig	1927	Balázs Mária	Erzsébet u. 3.	764		
Adler József	1905	Rosenbaum Etel	Erzsébet u. 5.	786	VI.Kmsz. Kisegítő munkaszolgálaton	
Adler László	1922	Balázs Mária	Erzsébet u. 3.	763		elhunyt
Adler Mártonné özv.	1853	Singer Rozália	Erzsébet u. 3.	760		elhunyt
Adler Pál	1878	Gács Katalin	Erzsébet u. 3.	759		elhunyt
Altmann Éva	1942	Klein Elza	Horthy u. 15/b.	236		
Altmann György	1930	Grünfeld Borbála	Horthy u. 44.	76		
Altmann Ignác	1881	Wollenberg Cili	Horthy u. 15/b.	227		elhunyt
Altmann Ignácné sz. Herskovits Hermin	1879	Farkas Borbála	Horthy u. 15/b.	228		elhunyt
Altmann Imre	1924	Fodor Margit	Levente u. 4.	131		
Altmann László	1913	Herskovits Hermin	Horthy u. 15/b.	234	Bev.K/205.	
Altmann László sz. Klein Elza	1918	Schwarzkopf Ilona	Horthy u. 15/b.	235		
Altmann Mór	1892	Dávidovits Sarolta	Levente u. 4.	129		elhunyt
Altmann Mórné (Lászlóné) sz. Fodor Malvin	1902	Kaufmann Vanda	Levente u. 4.	130		elhunyt
Altmann Pál	1926	Fodor Margit	Levente u. 4.	132		
Altmann Vilmos	1911	Herskovits Hermin	Horthy u. 44.	74	Táb.sz.F/891. bevonult táborigazgatóra	
Altmann Vilmosné sz. Grünfeld Borbála	1911	Reich Etelka	Horthy u. 44.	75		
Asztalos Ágnes	1921	Katz René	Horthy u. 11.	222		elhunyt
Asztalos Barnabás	1916	Weisz Róza	Kossuth u. 42.	302	T.sz.F.38.	
Asztalos Hermann	1891	Fried Eszter	Bocskai u. 52.	732		elhunyt
Asztalos Hermanné sz. Neumann Etelka	1897	Engel Regina	Bocskai u. 52.	733		elhunyt

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Asztalos József	1887	Gleittner Eszter	Horthy u. 11.	220		elhunyt
Asztalos Józsefné sz. Katz René	1895	Hidvéger Mária	Horthy u. 11.	221		elhunyt
Asztalos Mihály	1882	Fried Eszter	Kossuth u. 42.	300		elhunyt
Asztalos Mihályné sz. Weisz Róza	1888	Schwartz Regina	Kossuth u. 42.	301		elhunyt
Asztalos Miklós	1932	Neumann Etelka	Bocskai u. 52.	734		
Auspitz Anna	1931	Reick Aranka	Németi u. 2.	212		elhunyt
Auspitz Ferencné sz. Wertheiner Margit	1904	Wertheiner Mária	Horthy u. 12.	13		elhunyt
Auspitz György	1924	Wertheiner Margit	Horthy u. 12.	14		
Auspitz Katalin	1921	Spenadel Róza	Kossuth u. 46.	299		
Auspitz Klára	1927	Reick Aranka	Németi u. 2.	211		elhunyt
Auspitz Pál	1913	Kohn Frida	Levente tér 8.	107	bevonult tábori szolgálatra 108/26.	
Auspitz Pálné sz. Fisch Margit	1912	Waltner Regina	Levente tér 8.	108		
Auspitz Sándor	1891	Grosz Leóna	Németi u. 2.	209		elhunyt
Auspitz Sándorné sz. Reick Aranka	1900	Lőwy Relli	Németi u. 2.	210		elhunyt
Bachschütz Győző	1925	Mandel Etel	Hétvezér u. 82.	923		
Bamgärten Mórné sz. Nyula Fáni	1874	Mózes Sára	Kádár István u. 6.	476		
Barinka Béla	1924	Gombó Janka	Mátyás u. 7.	169	tanonc	
Bauer Bernátné özv. sz. Lévai Eszter	1869	Kupferstein Mária	Bem u. 2.	960		
Bauer Edit	1939	Schwartz Júlia	Nagy S. u. 17.	708		
Bauer Imre	1913	Lőwy Blanka	Horthy u. 34.	40	Bev.1942.elűnt	elhunyt
Bauer Imre	1928	Schwartz Júlia	Nagy S. u. 17.	705		
Bauer Irén	1933	Schwartz Júlia	Nagy S. u. 17.	707		
Bauer Jenő	1906	Kohn Pepi	Nagy S. u. 10.	702	bevonult 106/16.	
Bauer Jenőné sz. Schwartz Júlia	1902	Klein Hani	Nagy S. u. 17.	703		
Bauer László	1927	Schwartz Júlia	Nagy S. u. 17.	704		
Bauer Lili	1930	Schwartz Júlia	Nagy S. u. 17.	706		

A berettyóújfalui zsidóság pusztulása

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Bauer Manó	1884	Spielmann Mária	Horthy u. 34.	38		elhunyt
Bauer Manóné sz. Lówi Blanka	1882	Engel Rózsa	Horthy u. 34.	39		elhunyt
Bauer Pál	1868	-	Nagy S. u. 17.	709		elhunyt
Baumgarten Béla	1908	Nyúl Fáni	Bocskai u. 38.	547	eltűnt	
Baumgarten Béláné sz. Feuerwerker Erzsébet	1917	Lówy Olga	Bocskai u. 38.	546		
Baumgarten Mór	1876	Stein Regina	Kádár István u. 6.	475		
Baumöl Anna	1934	Löb Margit	Madách u. 11.	145		elhunyt
Baumöl Dezső	1933	Löb Margit	Madách u. 11.	144		elhunyt
Baumöl Ernő	1936	Löb Margit	Madách u. 11.	146		elhunyt
Baumöl Klára	1940	Löb Margit	Madách u. 11.	148		elhunyt
Baumöl Miklós	1938	Löb Margit	Madách u. 11.	147		elhunyt
Baumöl Sándor	1898	Weinberger Hemin	Madách u. 11.	142		
Baumöl Sándorné sz. Löb Margit	1905	Witzbaun Hani	Madách u. 11.	143		elhunyt
Beck Károlyné özv. sz. Bleyer Róza	1857	Schwartz Stefáni	Horthy u. 40.	66		elhunyt
Berger Éva	1933	Schwartz Teréz	Bocskai u. 8.	389		
Berger Irén	1922	Klein Eszter	Vörösmarty u. 14.	940		
Berger Jenő	1892	Grünfeld Karolin	Horthy u. 41.	253		elhunyt
Berger Jenőné sz. Schwartz Gizella	1894	Gáts Mária	Horthy u. 41.	254		elhunyt
Berger József	1897	Fisch Lina	Vörösmarty u. 14.	938		elhunyt
Berger Józsefné sz. Klein Eszter	1903	Róth Regina	Vörösmarty u. 14.	939		elhunyt
Berger Klára	1923	Klein Eszter	Vörösmarty u. 14.	941		
Berger László	1923	Klein Eszter	Vörösmarty u. 14.	944		elhunyt
Berger Magda	1931	Schwartz Teréz	Bocskai u. 8.	388		elhunyt
Berger Magda	1931	Klein Eszter	Vörösmarty u. 14.			
Berger Margit	1930	Klein Eszter	Vörösmarty u. 14.	943		
Berger Sándor	1935	Schwartz Teréz	Bocskai u. 8.	390		elhunyt

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Berger Sándor	1925	Klein Eszter	Vörösmarty u. 14.	942		elhunyt
Berger Vilmos	1897	Grünfeld Karolin	Bocskai u. 8.	386		elhunyt
Berger Vilmosné sz. Schwartz Teréz	1900	Kohn Hermin	Bocskai u. 8.	387		elhunyt
Berkovits Aranka	1892	Majzeln Záli	Kádár István u. 36.	488		
Berkovits Lajos	1884	Bermann Regina	Mussolini u. 8.	664		elhunyt
Berkovits Lajosné sz. Guttmann Julianna	1896	Klein Berta	Mussolini u. 8.	665		elhunyt
Bisztricz Róza	1927	Berkovits Lenke	Bánffy u. 12.	307		
Blau Éva	1933	Weinberger Sarolta	Horthy u. 3.	219		
Blau László	1929	Weinberger Sarolta	Horthy u. 3.	218		elhunyt
Blau Péter	1898	Löv Helén	Horthy u. 3.	216		elhunyt
Blau Péterné sz. Weinberger Sarolta	1902	Gottner Petra	Horthy u. 3.	217		elhunyt
Bleier Ignácné özv.	1878	Schwartz Amália	Tardy Gy. u. 11.	864		
Blum Bencion Béla	1875	Heller Sára Záli	Bánffy u. 4.	419		
Blum Bencion Béláné sz. Paneth Gizella	1880	Rosenfeld Amália	Bánffy u. 4.	420		elhunyt
Blum Károly	1916	Paneth Gizella	Bánffy u. 4.	421	F.439. tábori szolgálton	
Blum Leó	1920	Paneth Gizella	Bánffy u. 4.	422		
Blumenfeld Ábrahám	1854	Lindenfeld Regina	Kossuth u. 9.	593		elhunyt
Blumenfeld Izidor	1901	Fried Hani	Kossuth u. 9.	591		
Blumenfeld Izidorné sz. Schönbrunn Szeréna	1896	Stark Betti	Kossuth u. 9.	592		
Blumenfeld József	1906	-	Bocskai u. 17.	342	Újverbászon	
Blumenfeld Józsefné sz. Gelberger Teréz	1915	-	Bocskai u. 17.	343		elhunyt
Blumenfeld Magda	1940	Gelberger Teréz	Bocskai u. 17.	344		elhunyt
Blumenfeld Mili	1895	Fried Hani	Kossuth u. 9.	594		
Blumenfeld Rózsí	1897	Fried Hani	Kossuth u. 9.	595		
Bokor Miksa	1876	Engel Debóra	Bethlen u. 3.	441		
Bokor Miksáné sz. Lázár Teréz	1890	Freibauer Katalin	Bethlen u. 3.	442		

A berettyóújfalui zsidóság pusztulása

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Brachmann István	1902	Lissauer Róza	Horthy u. 31.	649		elhunyt
Brachmann Istvánné sz. Schaffer Olga	1904	Popper Hermina	Horthy u. 31.	650		elhunyt
Braum Béláné sz. Friedlander Hani	1899	Neumann Cili	Kádár István u. 6.	469		
Braum Edéné özv. sz. Weisz Paula	1867	Postchild Hani	Kádár István u. 36.	503		
Braun Adolf	1876	Klein Mária	Horthy u. 21.	243		
Braun Adolfné sz. Kohn Hermina	1885	Hollcher Lujza	Horthy u. 21.	244		elhunyt
Braun Andor	1931	Weisz Irén	Horthy u. 58.	290		elhunyt
Braun Borbála	1909	Beck Margit	Horthy u. 71.	671		elhunyt
Braun Ferenc	1896	Klein Ilona	Horthy u. 58.	288		
Braun Ferencné sz. Weisz Irén	1904	Klein Regina	Horthy u. 58.	289		elhunyt
Braun József	1879	Fenákel Teréz	Horthy u. 71.	669		elhunyt
Braun Józsefné sz. Beck Margit	1885	Bleier Róza	Horthy u. 71.	670		elhunyt
Braun Mihály	1907	Weisz Paula	Kádár István u. 36.	504	T.sz.F.891. tábori szolgálaton	
Breuer András	1938	Kováts Borbála	Levente u. 7.	126		
Breuer Ferenc	1910	Berkovits Kornélia	Levente u. 7.	124		
Breuer Ferencné sz. Kováts Borbála	1910	Felzner Judit	Levente u. 7.	125		
Csillag Mátyásné özv. sz. Kohn Rebeka	1877	Grünberger Róza	Levente u. 7.	128		
Csillag Salamon	1895	Schwartz Fáni	Klapka u. 6.	965		
Csillag Salamonné sz. Krausz Blanka	1896	Leiner Mária	Klapka u. 6.	966		elhunyt
Dávid József	1893	Grün Záli	Horthy u. 36.	51		elhunyt
Dávid Józsefné sz. Kepes Margit	1896	Farkas Eszter	Horthy u. 36.	52		elhunyt
Dávidovits Margit	1920	Rottenberg Hermin	Horthy u. 23.	645	Mezőcsátra távozott.	
Éber Istvánné dr. sz. Spernát Erzsébet	1919	-	Kossuth u. 9.	588		
Éber Zsuzsanna	1939	Spernat Erzsébet	Kossuth u. 9.	589		
Eisenberger Lajos	1886	Popper Regina	Horthy u. 23.	241		elhunyt
Eisenberger Lajosné Kiss Szerén	1886	Roth Mária	Horthy u. 23.	242		elhunyt

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Eisenberger László	1912	Schwartz Szeréna	Nagyvárad u. 6.	93	bevonult, hadműveleti területen	
Eisenberger Lászlóné sz. Schwarcz Edit	1923	Klein Karolin	Nagyvárad u. 6.	94		elhunyt
Eisenberger Sára	1900	Popper Regina	Bajza u. 7.	205		elhunyt
Elfenbein Adolf	1893	Lichtag Hermina	Nádasdi u. 4.	350		elhunyt
Elfenbein Adolfné sz. Dávid Frida	1893	Fenákel Katalin	Nádasdi u. 4.	351		elhunyt
Elfenbein Imre	1922	Dávid Frida	Nádasdi u. 4.	352	.6/1.	
Elfenbein Katalin	1924	Dávid Frida	Nádasdi u. 4.	354		
Elfenbein László	1925	Dávid Frida	Nádasdi u. 4.	353		
Erős Lajos dr.	1884	Kulka Róza	Kossuth u. 18.	612		elhunyt
Erős Lajosné dr. sz. Fodor Mariska	1895	G. Nagy Ilona	Kossuth u. 18.	613		elhunyt
Fankel Ferenc	1943	Blum Mária	Bánffy u. 4.	430		
Faragó Ágnes	1922	Lindenfeld Erzsébet	Horthy u. 62.	287		elhunyt
Faragó Antal	1893	Grósz Antónia	Erzsébet u. 2.	770		elhunyt
Faragó Antalné	1902	Rosenblüth Katalin	Erzsébet u. 2.	771		elhunyt
Faragó Borbála	1929	Brüll Margit	Horthy u. 58.	279		elhunyt
Faragó Viktor	1890	Fischer Júlia	Horthy u. 58.	276		elhunyt
Faragó Viktorné sz. Brüll Margit	1898	Glausius Gizella	Horthy u. 58.	277		elhunyt
Faragó Zoltán	1894	Fischer Júlia	Horthy u. 62.	285		elhunyt
Faragó Zoltánné sz. Lindenfeld Erzsébet	1902	Leitner Malvin	Horthy u. 62.	286		
Farkas Anna	1927	Katz Olga	Teleki u. 3.	815		elhunyt
Farkas Ernő	1901	N. Feudrich Etelka	Horthy u. 14.	23	Bev. 1942. IV/1. eltűnt.	elhunyt
Farkas Farkas	1876	Schwartz Teréz	Teleki u. 6.	888		elhunyt
Farkas Farkasné sz. Glück Mária	1880	Krausz Zsuzsanna	Teleki u. 6.	889		elhunyt
Farkas György	1943	Weinberger Margit	Erzsébet u. 6.	794		
Farkas György	1941	Weisz Magdolna	Teleki u. 6.	894		
Farkas István	1944	Weinberger Margit	Erzsébet u. 6.	795		

A berettyóújfalui zsidóság pusztulása

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Farkas István	1937	Weisz Magdolna	Teleki u. 6.	893		
Farkas Jenő Jákob	1896	Róth Sarolta Záli	Teleki u. 3.	813		
Farkas Jenőné sz. Katz Olga	1897	Frenkel Fáni	Teleki u. 3.	814		
Farkas József	1905	Weinberger Eszter	Erzsébet u. 6.	792		
Farkas József	1892	Farkas Julianna	Horthy u. 15/a.	521		
Farkas József	1903	Glück Mária	Teleki u. 6.	891	VI. kiegészítő munkaszolgálaton	elhunyt
Farkas Józsefné sz. Steiner Stefánia	1892	Rosinger Záli	Horthy u. 15/a.	522		elhunyt
Farkas Józsefné sz. Weinberger Margit	1911	Kohn Etelka	Erzsébet u. 6.	793		
Farkas Józsefné sz. Weisz Magdolna	1913	Meizer Julianna	Teleki u. 6.	892		elhunyt
Farkas Katalin	1921	Steiner Stefánia	Horthy u. 15/a.	523		elhunyt
Farkas László	1912	N. Feudrich Etelka	Horthy u. 14.	24	Bev. 1943. I/15. Táb.sz.K/205	elhunyt
Farkas László	1931	Katz Olga	Teleki u. 3.	816		elhunyt
Farkas Magda	1922	Steiner Stefánia	Horthy u. 15/a.	524		elhunyt
Farkas Mór	1873	Steiner Netti	Hunyadi u. 18.	710		elhunyt
Farkas Mór Mózes	1873	Oppenheim Mária	Horthy u. 14.	22		
Farkas Mórné sz. Weinberger Eszter	1878	Schiff Jozefin	Hunyadi u. 18.	711		elhunyt
Farkas Piroska	1922	N. Feudrich Etelka	Horthy u. 14.	27		elhunyt
Farkas Sándor	1916	N. Feudrich Etelka	Horthy u. 14.	25	Bev. 1944.IV/1. VI.Kusz.zlj.	elhunyt
Farkas Sándor	1908	Glück Mária	Teleki u. 6.	890	T.szám: 6.	elhunyt
Farkas Záli	1866	Kohn Lina	Horthy u. 36.	53		
Fekete Erzsébet	1921	Fohn Gizella	Nagyvárad u. 14.	90		elhunyt
Fekete Lívia	1916	Fohn Gizella	Nagyvárad u. 14.	89		elhunyt
Fekete Zoltán	1886	Fischer Léni	Nagyvárad u. 14.	87		elhunyt
Fekete Zoltánné sz. Fohn Gizella	1892	Stern Matild	Nagyvárad u. 14.	88		elhunyt
Feldmann Antalné özv. sz. Diósi Julianna	1888	Farkas Róza	Németi u. 2.	213		elhunyt
Feldmann Ernő	1897	Cukor Róza	Horthy u. 5.	514		elhunyt

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Feldmann Jenő	1891	Cukor Róza	Bocskai u. 13.	532		
Feldmann Jenő	1888	Fischer Júlia	Széchenyi u. 5.	77		elhunyt
Feldmann Jenőné sz. Lindenfeld Sarolta	1895	Elefánt Mária	Széchenyi u. 5.	78		elhunyt
Feldmann Józsefné özv. sz. Weisz Anna	1889	Gutlon Franciska	Kossuth u. 46.	298		
Feldmann Magda	1919	Diósi Julianna	Németi u. 2.	215		
Feldmann Zsuzsanna	1918	Diósi Julianna	Németi u. 2.	214		
Feuerstein Bernát	1895	Klein Hani	Teleki u. 9.	900		elhunyt
Feuerstein Bernátné sz. Feld Aranka	1898	Goldstein Sára	Teleki u. 9.	901		elhunyt
Feuerstein Dorottya	1927	Feld Aranka	Teleki u. 9.	904		elhunyt
Feuerstein Ernő	1940	Feld Aranka	Teleki u. 9.	809		elhunyt
Feuerstein Gyula	1932	Feld Aranka	Teleki u. 9.	907		elhunyt
Feuerstein Ilona	1938	Feld Aranka	Teleki u. 9.	807		elhunyt
Feuerstein Irén	1934	Feld Aranka	Teleki u. 9.	908		elhunyt
Feuerstein Jenő	1925	Feld Aranka	Teleki u. 9.	903		
Feuerstein László	1931	Feld Aranka	Teleki u. 9.	906		elhunyt
Feuerstein Malvin	1924	Feld Aranka	Teleki u. 9.	902		
Feuerstein Márton	1929	Feld Aranka	Teleki u. 9.	905		elhunyt
Feuerstein Vilmos	1936	Feld Aranka	Teleki u. 9.	808		elhunyt
Feuerwerker Ábrahámné özv. sz. Lőwy Olga	1891	Steiner Gizella	Bocskai u. 38.	544		elhunyt
Feuerwerker Ignác	1912	Lőwy Olga	Bocskai u. 38.	548	K.205. tábori szolgálton	
Feuerwerker Jenő	1915	Lőwy Olga	Bocskai u. 38.	549		
Filep Éliás	1903	Weisz Hani	Levente u. 3.	136	eltűnt	elhunyt
Filep Éliásné sz. Baumgarten Adél	1905	Nyúl Fáni	Levente u. 3.	137		elhunyt
Filep Éva Judit	1934	Baumgarten Adél	Levente u. 3.	140		elhunyt
Filep Imre	1928	Baumgarten Adél	Levente u. 3.	139		elhunyt
Filep Tibor	1927	Baumgarten Adél	Levente u. 2.	138		elhunyt

A berettyóújfalui zsidóság pusztulása

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Fisch Ferenc	1920	Markovits Laura	Mátyás u. 2.	161	bevonult VI. kiegészítő szolgálatra	
Fisch József	1905	Fisch Róza	Horthy u. 14.	28	Bev.1942.VI/25. eltűnt	elhunyt
Fisch Józsefné sz. Perlmann Jolán	1905	Mandelbaum Berta	Horthy u. 14.	29		elhunyt
Fisch László	1935	Perlmann Jolán	Horthy u. 14.	30		elhunyt
Fisch Mihály	1887	Kohn Berta	Mátyás u. 2.	159		elhunyt
Fisch Mihályné sz. Markovits Laura	1891	Reich Fáni	Mátyás u. 2.	160		elhunyt
Fischbein István	1926	Kohn Helén	Bánffy u. 11.	317		
Fischbein Katalin	1924	Kohn Helén	Bánffy u. 11.	316		
Fischbein Lajos	1895	Grün Regina	Bánffy u. 11.	314		elhunyt
Fischbein Lajosné sz. Kohn Helén	1895	Grósz Borbála	Bánffy u. 11.	315		elhunyt
Fischer Mihályné özv. sz. Markovits H.	1888	Klein Betti	Mátyás u. 2.	170		elhunyt
Flamm Ilona	1917	Fohn Jolán	Bethlen tér	338		elhunyt
Flamm Margit	1915	Fohn Jolán	Kőrös u. 7.	92		elhunyt
Flamm Sándorné özv. sz. Fohn Jolán	1890	Stern Matild	Kőrös u. 7.	91		elhunyt
Fodor András	1902	Grósz (Nagy) Ilona	Horthy u. 74.	275		
Fodor István dr.	1893	Grósz (Nagy) Ilona	Horthy u. 74.	273		elhunyt
Fodor Lajos	1867	Róth Fáni	Horthy u. 74.	272		
Fodor László	1900	Grósz Róza	Horthy u. 6.			
Fodor László	1900	Grósz (Nagy) Ilona	Horthy u. 74.	274		
Fodor Sámuel	1882	Grósz Róza	Horthy u. 6.	1		elhunyt
Fodor Sámuelné sz. Gyémánt Frida	1891	Róth Hédi	Horthy u. 6.	2		elhunyt
Frankel Béla	1915	Kohn Regina	Bánffy u. 14.	313	elesett 1943-ban	elhunyt
Frankel Dávid	1903	Winkler Rebeka	Bánffy u. 4.	423		elhunyt
Frankel Dávidné sz. Blum Mária	1904	Paneth Gizella	Bánffy u. 4.	424		
Frankel Edit	1930	Kohn Gizi	Horthy u. 36.	59		elhunyt
Frankel Ernő	1932	Blum Mária	Bánffy u. 4.	429		

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Frankel Farkasné özv. sz. Kohn Regina	1875	Adler Fáni	Bánffy u. 14.	308		elhunyt
Frankel Ferenc	1904	Grünbaum Aranka	Horthy u. 19.	238	Bev. VI. Kmsz.	
Frankel Ferencné sz. Grünbaum Malvin	1910	Weisz Helén	Horthy u. 19.	239		
Frankel Irén	1931	Blum Mária	Bánffy u. 4.	427		
Frankel Jenő	1930	Blum Mária	Bánffy u. 4.	426		
Frankel László	1940	Kohn Gizi	Horthy u. 36.	61		elhunyt
Frankel Lívia	1931	Blum Mária	Bánffy u. 4.	428		
Frankel Mária	1938	Grünbaum Malvin	Horthy u. 19.	240		
Frankel Sámuel	1902	Kohn Regina	Horthy u. 36.	57		
Frankel Sámuelné sz. Kohn Gizi	1908	Kremmer Anna	Horthy u. 36.	58		elhunyt
Frankel Sára	1929	Blum Mária	Bánffy u. 4.	425		
Frankel Tibor	1933	Kohn Gizi	Horthy u. 36.	60		elhunyt
Frankfurt György	1930	Rosenfeld Hermina	Eötvös u. 12	696		
Frankfurt László	1930	Rosenfeld Hermina	Eötvös u. 12	697		
Frankfurt Miksáné özv.	1991	Grünwald Záli	Eötvös u. 12	698		elhunyt
Frankfurt Sámuel	1890	Widdel Berta	Eötvös u. 12.	372		elhunyt
Frankfurt Sámuelné sz. Rosenfeld Hermina	1898	Seiber Katalin	Eötvös u. 12.	373		elhunyt
Frenkel Ernő	1907	Rosenfeld Linka	Bánffy u. 6.	414	Z.807 táborigazgató	
Frenkel Ernőné sz. Margitai Hanna	1920	Klein Julianna	Bánffy u. 6.	415		
Frenkel Ferenc	1932	Grósz Lujza	Horthy u. 23.	640		elhunyt
Frenkel Judit	1934	Grósz Lujza	Horthy u. 23.	641		
Frenkel Lili	1938	Margitai Hanna	Bánffy u. 6.	416		elhunyt
Frenkel Márton	1906	Kohn Regina	Horthy u. 23.	638	T.sz.110/7. táborigazgató	
Frenkel Mártonné sz. Grósz Lujza	1908	Reinitz Matild	Horthy u. 23.	639		
Frenkel Miklós	1941	Margitai Hanna	Bánffy u. 6.	417		elhunyt
Frenkel Tamás	1937	Grósz Lujza	Horthy u. 23.	642		

A berettyóújfalui zsidóság pusztulása

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Fried Andor	1908	Elenbogen Mária	Széchenyi u. 5.	79		elhunyt
Fried Andorné sz. Feldmann Lídia	1918	Lindenfeld Sarolta	Széchenyi u. 5.	80		elhunyt
Fried András Péter	1943	Feldman Lídia	Széchenyi u. 5.	82		elhunyt
Fried Julianna Éva	1938	Feldman Lídia	Széchenyi u. 5.	81		elhunyt
Fried Mór	1868	Silberstein Ida	Bocskai u. 22.	534		elhunyt
Fried Mórné sz. Steiner Jozefin	1880	Silberman Fáni	Bocskai u. 22.	535		elhunyt
Fried Tóbi	1928	Adler Gittel	Horthy u. 21.	245		
Friedlander Cecília	1941	Hart Rózsa	Kádár István u. 6.	468		elhunyt
Friedlander Hermann	1903	Neumann Cili v.	Kádár István u. 6.	856	hadműveleti területen	elhunyt
Friedlander Hermanné sz. Hart Rózsi	1904	Margulics Pepi	v. Kádár I. u. 6.	857		elhunyt
Friedman Anna	1931	Ceisler Erzsébet	Kádár István u. 40.	508		
Friedman Antal	1900	Izrael Irén	Kádár István u. 40.	505		
Friedmann Amália	1902	Izrael Irén	Bocskai u. 5.	566		elhunyt
Friedmann Antalné sz. Ceisler Erzsébet	1904	Markovits Gizella	Kádár István u. 40.	506		elhunyt
Friedmann Gyula	1931	Farkas Teréz	Bessenyei u. 1.	185		
Friedmann Ignác	1874	Goldstein Amália	Bocskai u. 5.	564		elhunyt
Friedmann Imre	1905	Feldmann Etel	Kossuth u. 44.	978	IV.kmsz. Kisegítő munkaszolgálaton	
Friedmann Izabella	1928	Farkas Teréz	Bessenyei u. 1.	184		
Friedmann Judit	1928	Feldmann Margit	Tisza I. 5.	877		elhunyt
Friedmann Róza	1922	Farkas Teréz	Bessenyei u. 1.	183		elhunyt
Friedmann Sámuel	1883	Neumann Betti	Bessenyei u. 1.	181		elhunyt
Friedmann Sámuelné sz. Farkas Teréz	1889	Schwarz Teréz	Bessenyei u. 1.	182		elhunyt
Friedmann Tibor	1929	Ceisler Erzsébet	Kádár István u. 40.	507		elhunyt
Friedmann Zoltán	1893	Tiegermann Fáni	Tisza I. 5.	875		elhunyt
Friedmann Zoltánné sz. Feldmann Margit	1896	Fischer Julianna	Tisza I. 5.	876		elhunyt
Frisch Endre	1931	Kohn Gizella	Horthy u. 53.	930		

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Frisch Miksa	1893	Ungár Róza	Horthy u. 53.	928		
Frisch Miksáné sz. Kohn Gizella	1898	Leichtmann Rella	Horthy u. 53.	929		
Fülöp Ágnes	1929	Klein Róza	v. Kádár I. u. 6.	842		
Fülöp Éva	1927	Klein Róza	v. Kádár I. u. 6.	841		
Fülöp József	1894	Friedmann Fáni	v. Kádár I. u. 6.	839		elhunyt
Fülöp Józsefné sz. Klein Róza	1896	Róth Regina	v. Kádár I. u. 6.	840		elhunyt
Fülöp László	1932	Klein Róza	v. Kádár I. u. 6.	843		elhunyt
Fülöp Sándor	1933	Klein Róza	v. Kádár I. u. 6.	844		elhunyt
Fülöp Vera	1936	Klein Róza	v. Kádár I. u. 6.	845		elhunyt
Fürst Andor	1910	Markovits Fáni	Bocskai u. 32.	541	106/16. Táborigazgató	
Fürst Ernő	1908	Markovits Fáni	Bocskai u. 32.	540	1941-ben eltűnt	elhunyt
Fürst Imre	1931	Feuerwerker Gizella	Bocskai u. 38.	550	ideiglenesen bejelentve	elhunyt
Fürst László	1914	Markovits Fáni	Bocskai u. 32.	542	eltűnt	elhunyt
Fürst Sándor	1918	Markovits Fáni	Bocskai u. 32.	543	meghalt	elhunyt
Fürst Sándorné sz. Feuerwerker Gizella	1910	Lowy Olga	Bocskai u. 38.	545	ideiglenesen bejelentve	elhunyt
Fürst Zsigmond	1881	Sahlen Róza	Bocskai u. 32.	538		elhunyt
Fürst Zsigmondné sz. Markovits Fáni	1880	Wiesner Mária	Bocskai u. 32.	539		elhunyt
Glück Albertné özv. sz. Gottfried Laura	1876	Nagy Lidia	Kossuth u. 8.	604		elhunyt
Glück Anna	1926	Almann Erzsébet	Kossuth u. 76.	949		
Glück Ármin	1925	Lówi Hermína	Bánffy u. 14.	418		
Glück Ignácné özv. sz. Altmann Erzsébet	1892	Fülöp Julianna	Kossuth u. 76.	947		
Glück Mária	1927	Mann Szeréna	Erzsébet u. 7.	790		
Glück Márton	1900	Gottfried Laura	Erzsébet u. 7.	788		
Glück Mártonné sz. Mann Szeréna	1903	Widder Amália	Erzsébet u. 7.	789		
Glück Olga	1922	Altmann Erzsébet	Kossuth u. 76.	948		
Goldstein Adolf	1884	Gelbmann Fáni	Bocskai u. 4.	551	világtalan	elhunyt

A berettyóújfalui zsidóság pusztulása

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Aldozat státusza
Goldstein Adolfné sz. Fenákel Frida	1883	Kohn Mária	Bocskai u. 4.	552	nyomorék	elhunyt
Goldstein Béla	1934	Klein Erzsébet	Deák F. u. 4.	292		
Goldstein Emil	1918	Fenákel Frida	Bocskai u. 4.	553		elhunyt
Goldstein Lajos	1912	Fenákel Frida	Bocskai u. 4.	554	eltűnt	elhunyt
Goldstein Miklós	1913	Klein Julianna	Bánffy u. 6.	413	Bev.Gödöllő	
Goldstein Sámuel	1908	Basch Mária	Deák F. u. 4.	632	Debrecenben	
Goldstein Sámuelné sz. Klein Erzsébet	1910	-	Deák F. u. 4.	633		elhunyt
Goldstein Simon	1878	Gelber Záli	Bánffy u. 6.	411		
Goldstein Simonné sz. Klein Julianna	1878	Grünfeld Lina	Bánffy u. 6.	412		
Gottlieb Benjámin	1889	Jakobovits Fáni	Erzsébet u. 22.	802		elhunyt
Gottlieb Benjáminné	1895	Schwartz Júlia	Erzsébet u. 22.	803		elhunyt
Gottlieb Jenő	1913	Kraf Eszter	Bocskai u. 22.	536	F.891. tábori szolgálaton	
Gottlieb Jenőné sz. Fried Margit	1913	Steiner Jozefin	Bocskai u. 22.	537		
Gottlieb Róbert	1939	Stark Gizella	Bocskai u. 2.	382		elhunyt
Gresovits Éva	1925	Gresovits Gizella	Beőthy u. 6.	460		
Griszháber Istvánné sz. Farkas Margit	1890	Altmann Mária	Horthy u. 41.	656		
Grósz Andor	1910	Rosensamen Berta	Bocskai u. 8.	385	1943-ban eltűnt	elhunyt
Grósz Edit	1942	Rosenfeld Margit	v. Kádár I. u. 2.	837		elhunyt
Grósz Emánuelné özv. sz. Gleitner Lina	1874	Róth Rózsi	Kossuth u. 9.	596		elhunyt
Grósz Endre	1944	Rosenfeld Margit	v. Kádár I. u. 2.	838		elhunyt
Grósz Ervin	1936	Rosenfeld Margit	v. Kádár I. u. 2.	834		elhunyt
Grósz Ferenc	1900	Gleitner Lina	Kossuth u. 9.	597		
Grósz Ferenc	1905	Grósz Regina	v. Kádár I. u. 2.	831		elhunyt
Grósz Ferencné sz. Rosenfeld Margit	1909	Lőwinger Záli	v. Kádár I. u. 2.	832		elhunyt
Grósz Hermanné özv. sz. Rosensamen Berta	1886	Schwartz Hanna	Bocskai u. 8.	384		elhunyt
Grósz Ibolya	1926	Weisz Piroska	Lehel u. 23.	156		elhunyt

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Grósz Ignác dr.	1864	Kenyeres Rozália	Erzsébet u. 1.	758		elhunyt
Grósz Ignácné özv. sz. Imre Lina	1858	Schönberger Pepi	Csokonai u. 1.	329		elhunyt
Grósz János	1944	Friedmann Valéria	Kádár István u. 14/a.	487		
Grósz József	1895	Schwartz Fáni	Kádár István u. 14/a.	485		elhunyt
Grósz Józsefné sz. Friedmann Valéria	1905	Bimet Regina	Kádár István u. 14/a.	486		elhunyt
Grósz Kálmán	1914	Leitner Lina	Mátyás kir. u. 7.	602	eltűnt	elhunyt
Grósz Kálmánné sz. Freiburger Klára	-	Krausz Aranka	Mátyás kir. u. 7.	603		
Grósz Klára	1934	Rosenfeld Margit	v. Kádár I. u. 2.	833		elhunyt
Grósz Lajos	1901	Weinberger Róza	Lehel u. 23.	154		
Grósz Lajosné özv. sz. Grósz Regina	1872	Grósz Róza	Bánffy u. 3.	325		
Grósz Lajosné sz. Weisz Piroska	1905	Katz Irma	Lehel u. 23.	155		elhunyt
Grósz Lívia	1940	Rosenfeld Margit	v. Kádár I. u. 2.	836		elhunyt
Grósz Magda	1937	Rosenfeld Margit	v. Kádár I. u. 2.	835		elhunyt
Grósz Piri	1915	Gleitner Lina	Kossuth u. 9.	601		elhunyt
Grósz Szeréna	1917	Grósz Regina	Bánffy u. 3.	326		
Grósz Zsigmondné	-	-	Bethlen u. 3.	443		
Grünbaum Andorné sz. Spitz Erzsébet	1917	Rosensámen Záli	Szilágyi u. 7.	135	férje bevonult	elhunyt
Grünbaum Lili	1913	Schön Szerén	Horthy u. 8.	10		elhunyt
Grünfeld László	1923	Reich Etelka	Eötvös u. 4.	725	bevonult Püspökladányban	
Grünfeld Lívia	1930	Reich Etelka	Eötvös u. 4.	909		elhunyt
Grünfeld Sámuel	1883	Braun Berta	Eötvös u. 4.	721		elhunyt
Grünfeld Sámuelné sz. Reich Etelka	1887	Steiner Róza	Eötvös u. 4.	722		elhunyt
Grünwald Éva	1933	Schwartz Janka	Teleki u. 9.	899		elhunyt
Grünwald Ignác	1889	Grünfeld Záli	Teleki u. 9.	895		elhunyt
Grünwald Ignácné sz. Schwartz Janka	1895	Blumgrund Teréz	Teleki u. 9.	896		elhunyt
Grünwald Klára	1931	Schwartz Janka	Teleki u. 9.	898		elhunyt

A berettyóújfalui zsidóság pusztulása

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Grünwald Magda	1926	Schwartz Janka	Teleki u. 9.	897		
Guttmann István	1929	Schaffer Olga	Horthy u. 31.	651		elhunyt
Haás Józsefné özv. sz. Fohn Emília	1872	Fried Katalin	Horthy u. 52.	695	ideiglenesen bejelentve	
Haás Sándorné	1918	Reich Etelka	Eötvös u. 4.	723	férje eltűnt	elhunyt
Haás Zsuzsanna	1940	Grünfeld Gizella	Eötvös u. 4.	724		
Hercz Béla	1913	Gács Mária	Kossuth u. 1.	583	Kmsz.108/14.	
Hercz Farkas Sámuel	1874	Mondschein Eszter	Kossuth u. 1.	579		elhunyt
Hercz Farkas Sámuelné sz. Gács Mária	1882	Klein Záli	Kossuth u. 1.	580		elhunyt
Hercz Ferenc	1911	Gács Mária	Kossuth u. 1.	582	eltűnt	elhunyt
Hercz György	1912	Engel Antónia	Kossuth u. 16.	610		
Hercz Györgyné sz. Schwimmer Klára	1921	Glück Sarolta	Kossuth u. 16.	611		elhunyt
Hercz Helén	1907	Gács Mária	Kossuth u. 1.	581		elhunyt
Hercz Lajos	1915	Gács Mária	Kossuth u. 1.	585	eltűnt	elhunyt
Herskovits György	1939	Hoffmann Aurélia	Bocskai u. 39.	366		
Herskovits Péter	1914	Spitzer Margit	Bocskai u. 39.	364	106/17	elhunyt
Herskovits Péterné sz. Hoffmann Aurélia	1913	Rosenberg Liebe	Bocskai u. 39.	365		elhunyt
Herskovits Tibor	1940	Hoffmann Aurélia	Bocskai u. 39.	367		
Hertz Margit	1927	Steiner Dincsi	Horthy u. 34.	41		
Hirschmann Ágnes	1933	Wallenstein Ella	Mussolini u. 12.	271		
Hirschmann Aranka özv. sz. Bechnitz Etel	1859	Schaver Fáni	Horthy u. 55.	685		elhunyt
Hirschmann Gyula	1929	Wallenstein Ella	Mussolini u. 12.	269		
Hirschmann Mária	1895	Bechnitz Etel	Horthy u. 55.	927		elhunyt
Hirschmann Péter	1931	Wallenstein Ella	Mussolini u. 12.	270		
Hirschmann Sándor	1903	Benitz Etelka	Mussolini u. 12.	267	bevonult VI. kiegészítő szolgálatra	
Hirschmann Sándorné sz. Wollenstein Ella	1906	Mormonstein Margit	Mussolini u. 12.	268		
Hoffmann Adolf	1923	Rosenberg Liebe	Bocskai u. 39.	359	.5/1.	

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Hoffmann Blanka	1935	Zommeaschein Mária	Bocskai u. 39.	362		
Hoffmann Heléna	1916	Rosenberg Liebe	Bocskai u. 39.	357		
Hoffmann Hermann	1939	Zommeaschein Mária	Bocskai u. 39.	363		
Hoffmann József	1929	Zommeaschein Mária	Bocskai u. 39.	360		
Hoffmann Márkus	1876	Klein Lina	Bocskai u. 39.	355		
Hoffmann Márkusné sz. Rosenberg Liebe	1881	Lichtenstein Rézi	Bocskai u. 39.	356		
Hoffmann Márton	1882	Lówy Teréz	Horthy u. 61.	681		elhunyt
Hoffmann Mártonné özv. sz. Weisz Terézia	1864	Gotfried Jozefa	Lehel u. 31.	195		
Hoffmann Mártonné sz. Feldmann Róza	1888	Koós Záli	Horthy u. 61.	682		elhunyt
Hoffmann Rózsi	1920	Rosenberg Liebe	Bocskai u. 39.	358		
Hoffmann Rózsi	1928	Zommeaschein Mária	Bocskai u. 39.	361		
Hoffmann Sándor	1885	Wertheimer Eszter	Árpád u. 5.	196		
Hoffmann Sándorné sz. Weisz Szeréna	1885	Herskovits Eszter	Árpád u. 5.	197		
Horovitz Ferenc	1933	Strauszmann Hajnal	Kossuth u. 14.	608		elhunyt
Horovitz Gusztáv	1923	Klein Matild	Horthy u. 14.	21		
Horovitz József	1878	Klein Hani	Jókai u. 10.	679		
Horovitz József	1931	Strauszmann Hajnal	Kossuth u. 14.	607		elhunyt
Horovitz Józsefné sz. Schwimmer Fáni	1881	Kornfeld Amália	Jókai u. 10.	680		
Horovitz Judit	1939	Strauszmann Hajnal	Kossuth u. 14.	609		elhunyt
Horovitz Móric	1889	Karfunkel Lili	Horthy u. 14.	19		elhunyt
Horovitz Móric sz. Klein Matild	1897	Kupfer Borbála	Horthy u. 14.	20		elhunyt
Horovitz Sámuel	1903	Schwartz Regina	Kossuth u. 14.	605	Kmsz.VI. kisegítő munkaszolgálat	elhunyt
Horovitz Sámuelné sz. Strauszmann Hajnal	1904	Winer Szerén	Kossuth u. 14.	606		elhunyt
Ifj. Gottlieb Jenőné sz. Stark Gizella	1914	Engel Betti	Bocskai u. 2.	381	férje bev. eltűnt	
Ifj. Weisz Béla	1903	Vogel Etel	Vadaskert	432	bevonult Püspökladányban	
Ifj. Weisz Béláné sz. Merner Klára	1912	Reich Irma	Vadaskert	433		

A berettyóújfalui zsidóság pusztulása

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Ilyovics Hermann	1881	Herskovits Citja	Teleki u. 9.	810		elhunyt
Ilyovics László	1931	Reich Olga	Erzsébet u. 13.	801		elhunyt
Ilyovits Ágnes	1940	Reich Olga	Erzsébet u. 14.	830		elhunyt
Ilyovits Éva	1933	Reich Olga	Erzsébet u. 14.	829		elhunyt
Ilyovits Illés		Sajovits Frida	Erzsébet u. 14.	828	eltűnt	elhunyt
Ilyovits Illésné sz. Reich Olga	1909	Steiner Gizella	Erzsébet u. 14.	827		elhunyt
Izrael Irén	1879	Frenkel Amália	Bocskai u. 5.	565		
Kammel Péterné özv. sz. Rosenthál Róza	1866	Schwartz Sára	Bocskai u. 13.	531		elhunyt
Kardos Árminné özv. sz. Beck Irén	1879	Bleyer Róza	Horthy u. 40.	65		elhunyt
Kardos Jenő dr.	1897	Beck Irén	Horthy u. 40.	62		elhunyt
Kardos Jenőné dr. sz. Fleiner Margit	1907	Fleiner Janka	Horthy u. 40.	63		elhunyt
Kardos Tamás	1928	Fleiner Margit	Horthy u. 40.	64		elhunyt
Katz Fülöpné özv. sz. Hidvéger Mária	1869	Wertheiner Lina	Horthy u. 11.	223		elhunyt
Kenyeres Ábrahám	1867	Rosinger Regina	Kert u. 7.	95		elhunyt
Kenyeres Ábrahámné sz. Bleier Adél	1878	Ekstein Berta	Kert u. 7.	96		elhunyt
Kenyeres István	1940	Markovits Margit	Petőfi u. 25.	370		
Kenyeres József	1908	Bleier Adél	Kert u. 4.	97	Bev.1942.év eltűnt	elhunyt
Kenyeres Judit	1942	Markovits Margit	Petőfi u. 25.	371		
Kenyeres Sándor	1918	Bleier Adél	Kert u. 4.	98	Bev.Táb.sz.B./367. bevonult tábori szolgálatra	
Kenyeres Zsigmond	1901	Bleier Adél	Petőfi u. 25.	368	tábori szolgálaton Z.807.	
Kenyeres Zsigmondné sz. Markovits Margit	1912	Bieber Gizella	Petőfi u. 25.	369		
Kepes Albertné özv. sz. Farkas Eszter	1864	Farvas Csévi	Horthy u. 36.	50		elhunyt
Kepes Imre	1911	Freidmann Rózsi	Horthy u. 65.	672	eltűnt	elhunyt
Kepes Imréné sz. Kahán Regina	1916	Gruber Léni	Horthy u. 65.	673		elhunyt
Kepes Jakab	1885	Farkas Eszter	Horthy u. 69.	674		elhunyt
Kepes Jakabné sz. Friedmann Rózsi	1881	Winter Lotti	Horthy u. 69.	675		elhunyt

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Kepes József	1897	Farkas Eszter	Levente u. 13.	122		
Kepes Józsefné sz. Klein Anna	1899	Kupfer Borbála	Levente u. 13.	123		elhunyt
Kepes Lajos	1890	Farkas Eszter	Horthy u. 36.	54		
Kepes Lajosné sz. Asztalos Piroska	1900	Fried Eszter	Horthy u. 36.	55		elhunyt
Kepes Vera	1942	Kahán Regina	Horthy u. 65.	676		
Kleimann Tamás	1942	Rosenberg Erzsébet	Szondi u. 5.	972		
Klein Ábrahámné özv. sz. Schwimmer Teréz	1876	Kornfeld Amália	Horthy u. 65.	677		elhunyt
Klein Adolf	1928	Frankfurt Erzsébet	Szilágyi u. 5.	102		
Klein Ármin	1894	Groszmann Róza	Horthy u. 39.	652		
Klein Árminné sz. Schiff Gizella	1901	Fohn Eszter	Horthy u. 39.	653		
Klein Béla	1911	Glück Leóna	Horthy u. 26.	35	Bev.1943.VI/1	
Klein Béla	1934	Frankfurt Erzsébet	Szilágyi u. 5.	105		
Klein Edit	1932	Hellmann Recha	Horthy u. 66.	282		
Klein Ernő	1911	Glück Leona	Horthy u. 26.	36	Bev.VI. öröskert. meghalt.	elhunyt
Klein Ernő	1895	Éliász Rozália	Horthy u. 30.	46		
Klein Ernő	1924	Frankfurt Erzsébet	Szilágyi u. 5.	101		elhunyt
Klein Ernőné sz. Stein Ilona	1901	Kohn Irma	Horthy u. 30.	47		elhunyt
Klein Erzsébet	1900	Glück Leona	Beóthy u. 6.	454		
Klein Gabriella	1933	Hellmann Recha	Horthy u. 66.	283		
Klein György	1937	Schlesinger Zelma	Eötvös u. 11.	745		
Klein Gyula	1933	Frankfurt Erzsébet	Szilágyi u. 5.	104		
Klein Gyula dr.	1904	Lichtenstein Róza	Horthy u. 66.	280	Bev.VI.Kmsz.	
Klein Gyuláné dr. sz. Hellmann Recha	1903	Storinski Dorottya	Horthy u. 66.	281		
Klein Gyuláné özv. sz. Glück Leona	1871	Weisz Rózsi	Horthy u. 26.	34		
Klein Ignác	1894	Glück Leona	Szilágyi u. 5.	99		elhunyt
Klein Ignácné	1899	Róth Leni	Bocskai u. 2.	383		

A berettyóújfalui zsidóság pusztulása

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Klein Ignácné sz. Frankfurt Erzsébet	1899	Reich Aranka	Szilágyi u. 5.	100		elhunyt
Klein Jakab	1863	Lichtenstein Golda	Bocskai u. 32.	924		
Klein Jenő	1914	Schwartz Cecília	Szondi u. 5.	969	t.sz.106/5.	
Klein Jenőné sz. Rosenberg Erzsébet	1915	Kohn Julianna	Szondi u. 5.	970		elhunyt
Klein József	1930	Frankfurt Erzsébet	Szilágyi u. 5.	103		
Klein Kálmán	1910	Hagymási Emília	Bocskai u. 15.	407	F.891. tábori szolgálton	
Klein Kálmánné sz. Schnér Ilona	1915	Bernstein Szeréna	Bocskai u. 15.	408		
Klein Livia	1925	Schiff Gizella	Horthy u. 39.	654		
Klein Magda	1937	Hellmann Recha	Horthy u. 66.	284		
Klein Magda	1936	Frankfurt Erzsébet	Szilágyi u. 5.	106		
Klein Mária	1918	Deutsch Malvin	Deák F. u. 4.	291	ideiglenesen bejelentve	
Klein Mór	1905	Glück Leóna	Eötvös u. 11.	743	VI.Kmsz. Kisegítő munkaszolgálton	
Klein Mórné sz. Schlesinger Zelma	1910	Friedmann Berta	Eötvös u. 11.	744		
Klein René	1934	Ungár Blanka	Horthy u. 26.	37		
Klein Rózsi	1889	Klein Fáni	Horthy u. 65.	678		
Klein Sámuel	1867	Marmonstein Erzsébet	Horthy u. 39.	655		
Klein Sándor	1933	Schlezingér Hajnal	Eötvös u. 4.	720		
Klein Soma	1939	Schlezingér Zelma	Eötvös u. 11.	746		
Klein Tibor	1932	Schlezingér Hajnal	Eötvös u. 4.	719		
Klein Vera	1932	Stein Ilona	Horthy u. 30.	49		elhunyt
Klein Zsófi	1930	Stein Ilona	Horthy u. 30.	48		elhunyt
Kohn Ábrahámné özv. sz. Grünberger Róza	1859	Deutsch Éva	Levente u. 7.	127		
Kohn Aladár	1930	Singer Paula	v. Kádár I. u. 6.	849		
Kohn Albert	1898	Schiff Záli	Bethlen u. 3.	436		
Kohn Albertné sz. Ganczfried Ilona	1906	Biermann Regina	Bethlen u. 3.	437		
Kohn Andor	1927	Grünfeld Ilona	Bethlen u. 3.	438		

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Kohn Andor	1937	Singer Paula	v. Kádár I. u. 6.	853		
Kohn Anna	1937	Horovitz Ida	Kádár István u. 6.	474		elhunyt
Kohn Béla	1894	Schiff Záli	v. Kádár I. u. 6.	846		
Kohn Béláné sz. Singer Paula	1901	Singer Hanni	v. Kádár I. u. 6.	846		
Kohn Ernőné sz. Asztalos Piroska	1920	Neumann Etelka	Bocskai u. 52.	736		elhunyt
Kohn Ervin	1932	Grünfeld Ilona	Bethlen u. 3.	440		
Kohn Etelka	1922	Horovitz Ida	Kádár István u. 6.	471		elhunyt
Kohn Éva	1930	Grünfeld Ilona	Bethlen u. 3.	439		
Kohn Ferenc	1939	Singer Paula	v. Kádár I. u. 6.	854		
Kohn György	1930	Lów Margit	Bánffy u. 11.	321		
Kohn Hermann	1934	Singer Paula	v. Kádár I. u. 6.	852		
Kohn Ignác	1923	Friedmann Blanka	v. Kádár I. u. 6.	847		
Kohn Jenő	1898	Grósz Borbála	Bánffy u. 11.	318		elhunyt
Kohn Jenő	1932	Singer Paula	v. Kádár I. u. 6.	850		
Kohn Jenőné sz. Lów Margit	1900	Grósz Katalin	Bánffy u. 11.	319		elhunyt
Kohn Lajos	1866	Reiner Hani	Nagy S. u. 17.	755		
Kohn Lajosné sz. Horovitz Borbála	1870	Klein Hani	Nagy S. u. 17.	756		elhunyt
Kohn Miksa	1933	Singer Paula	v. Kádár I. u. 6.	851		
Kohn Mór	1892	Horovitz Borbála	Kádár István u. 6.	470		elhunyt
Kohn Mór	1925	Friedmann Blanka	v. Kádár I. u. 6.	848		
Kohn Pál	1936	Horovitz Ida	Kádár István u. 6.	473		elhunyt
Kohn Piroska	1924	Horovitz Ida	Kádár István u. 6.	472		
Kohn Sámuel	1873	Glück Hani	Bocskai u. 52.	726		elhunyt
Kohn Sámuel sz. Weisz Hermina	1882	Schwartz Regina	Bocskai u. 52.	727		
Kohn Sándor	1940	Singer Paula	v. Kádár I. u. 6.	855		
Kohn Zsófi	1928	Lów Margit	Bánffy u. 11.	320		

A berettyóújfalui zsidóság pusztulása

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Kohut Arturné sz. Hoffmann Frida	1888	Weisz Teréz	Erzsébet u. 3.	769		elhunyt
Konrád Éva	1930	Klein Róza	Horthy u. 9.	517		
Konrád György	1933	Klein Róza	Horthy u. 9.	518		
Konrád József	1897	Gottfried Lina	Horthy u. 9.	515		
Konrád Józsefné sz. Klein Róza	1905	Grósz Vilma	Horthy u. 9.	516		
Kormos Gábor	1935	Braun Erzsébet	Horthy u. 71.	668		elhunyt
Kormos Lajos	1865	Steinberger Hermin	Horthy u. 71.	666		
Kormos Lajosné sz. Braun Erzsébet	1907	Beck Margit	Horthy u. 71.	667		elhunyt
Kreizler Mór	1885	Weltman Eszter	Horthy u. 6.	4		elhunyt
Kreizler Mórné sz. Fischer Frida	1888	Rosenfeld Fáni	Horthy u. 6.	5	1942. okt. 26. bev. Táb. Sz. B/755.	elhunyt
Kreizler Sándor	1915	Fischxer Frida	Horthy u. 6.	6		elhunyt
Kunosi Mihályné özv. sz. Rosenthál Ilka	1872	Schwartz Sára	Bocskai u. 13.	530		elhunyt
Kurc Béla	1936	Ferenci Mária	Szillé u. 14.	922		elhunyt
Kurc Mórné özv. sz. Steiner Gizella	1890	Rosenberg Záli	Szillé u. 14.	920		
Kurc Vilmos	1914	Steiner Gizella	Szillé u. 14.	921	1943-ban eltűnt	elhunyt
Laufér Gyula	1926	Friedmann Amália	Bocskai u. 5.	567		elhunyt
Lefkovits Artúr	1891	Grósz Mariska	Rudolf tér 3.	961		
Lefkovits Arturné sz. Datner Róza	1892	Rosenberg Tini	Rudolf tér 3.	962		
Lefkovits Gizella	1896	Grósz Mária	Bocskai u. 20.	402		elhunyt
Lefkovits Margit	1893	Grósz Záli	Kádár István u. 14/a.	490		
Lefkovits Mórné sz. Grósz Záli	1859	Farkas Lina	Kádár István u. 14/b.	489		elhunyt
Lefkovits Szeréna	1892	Grósz Mária	Bocskai u. 20.	401		elhunyt
Lefkovits Vilma	1877	Grósz Záli	Kádár István u. 14/b.	512		elhunyt
Leitner Livia	1935	Gleichmann Margit	Csokonai u. 3.	334		
Leitner Tibor	1932	Gleichmann Margit	Mátyás u. 16.	180		
Leszlauer Imréné sz. Nyúl Margit	1905	Kohn Berta	Bocskai u. 7.	575		

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Lichtmann Rozália	1925	Weisz Ida	Árpád u. 5.	198		
Liebstein Judit	1924	Fuchs Margit	Kossuth u. 69.	631		elhunyt
Liebstein Lajosné özv. sz. Fuchs Margit	1895	Reichmann Fáni	Kossuth u. 69.	630		elhunyt
Lindenfeld Ákos	1936	Stark Ilona	Horthy u. 17.	917		
Lindenfeld Judit	1939	Stark Ilona	Horthy u. 17.	918		elhunyt
Lindenfeld Katalin	1921	Gyémánt Szeréna	Horthy u. 6.	3		
Lindenfeld Miksa	1907	Blum Szeréna	Horthy u. 17.	915	1943-ban eltűnt	elhunyt
Lindenfeld Miksáné sz. Stark Ilona	1908	Engel Berta	Horthy u. 17.	916		
Lovász Lajos	1898	Fenákel Hermin	Horthy u. 44.	71		
Lovász Lajosné sz. Guttmann Sarolta	1909	Lefkovits Katalin	Horthy u. 44.	72		
Lovász Péter	1941	Guttmann Sarolta	Horthy u. 44.	73		
Löb Endréné özv. sz. Vircbaum Fáni	1874	Braun Fáni	Bocskai u. 34.	345		elhunyt
Löb Sándor	1906	Vircbaum Hanni	Bocskai u. 34.	349		elhunyt
Lukács József	1894	Kander Berta	Mátyás u. 16.	178		
Lukács Józsefné sz. Fenákel Frida	1893	Kohn Mária	Mátyás u. 16.	179		
Magyar Dezsőné özv. sz. Székely Erzsébet	1899	Adler Katalin	Széchenyi u. 23.	141		elhunyt
Mandel Lívia	1928	Liedstein Éva	Horthy u. 12.	12		elhunyt
Mandel Sándorné sz. Liebstein Éva	1902	Rosensámen Lina	Horthy u. 12.	11		elhunyt
Mandelbaum Erzsébet	1929	Schönberger Berta	Horthy u. 15/b.	232		elhunyt
Mandelbaum Ignác	1902	Grósz Berta	Horthy u. 15/b.	229	VI.Kmsz. Bevonult kiségitő munkaszolgálatra	
Mandelbaum Ignácné sz. Schönberger Berta	1905	Klein Gizella	Horthy u. 15/b.	230		elhunyt
Mandelbaum Sándor	1925	Schönberger Berta	Horthy u. 15/b.	231		elhunyt
Markfeld Ernő	1900	Altmann Júlia	Hitler u. 15.	659		elhunyt
Markfeld Ernőné sz. Rosenfeld Rózsi	1908	Desberg Sarolta	Hitler u. 15.	660		elhunyt
Markfeld Erzsébet	1930	Rosenfeld Rózsi	Hitler u. 15.	662		elhunyt
Markfeld Zsuzsa	1934	Rosenfeld Rózsi	Hitler u. 15.	663		elhunyt

A berettyóújfalui zsidóság pusztulása

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Markovits Bella	1924	Lőwy Hermin	Mátyás u. 6.	174		
Markovits Ernő	1927	Lőwy Hermin	Mátyás u. 6.	175		elhunyt
Markovits Éva	1929	Lőwy Hermin	Mátyás u. 6.	176		elhunyt
Markovits Jenő	1822	Lőwy Hermin	Mátyás u. 6.	173	bevonult VI. kiegészítő szolgálatra	
Markovits Márton	1895	Reich Fáni	Mátyás u. 6.	171		elhunyt
Markovits Mártonné sz. Lőwi Hermin	1896	Ürnstein Eszter	Mátyás u. 6.	172		elhunyt
Markovits Miklós	1931	Lőwy Hermin	Mátyás u. 6.	177		elhunyt
Marmelstein Mártonné özv. sz. Weisz Fáni	1874	Postchild Hani	Kádár István u. 36.	502		
Meisner Adolf	1911	Fried Jetti	Beőthy u. 6.	448	108/14. tábori szolgálaton	
Meisner Adolfné sz. Genzfried Rózsi	1911	Beirmann Regina	Beőthy u. 6.	449		elhunyt
Meisner Ágnes	1943	Ganzfried Rózsi	Beőthy u. 6.	452		elhunyt
Meisner Magda	1938	Ganzfried Rózsi	Beőthy u. 6.	450		elhunyt
Meisner Tamás	1943	Ganzfried Rózsi	Beőthy u. 6.	451		elhunyt
Mezei Áron	1882	Ritter Róza	Horthy u. 18.	31		elhunyt
Mezei Áronné sz. Schwartz Teréz	1890	Braun Lina	Horthy u. 18.	32		elhunyt
Mezei Dezső	1922	Schwartz Teréz	Horthy u. 18.	33	Bev.1943.VI/1	
Mezei Ilona	1924	Kohn Emília	Bessenyei u. 7.	189		
Mezei Lajos	1884	Kepes Teréz	Bessenyei u. 7.	186		elhunyt
Mezei Lajosné sz. Kohn Emília	1889	Weiszmaus Emília	Bessenyei u. 7.	187		elhunyt
Mezei Olga	1917	Kohn Emília	Bessenyei u. 7.	188		
Moskovits Ernő	1927	Haás Szerén	Horthy u. 52.	694		elhunyt
Moskovits Erzsébet	1925	Haás Szerén	Horthy u. 52.	693		
Moskovits József	1895	Eisents Etel Katalin	Horthy u. 52.	690		elhunyt
Moskovits Józsefné sz. Haás Szerén	1900	Fohn Emília	Horthy u. 52.	691		
Moskovits Lajos	1923	Haás Szerén	Horthy u. 52.	692		
Müller Áron	1887	Rottbann N.	Horthy u. 39.	246		elhunyt

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Aldozat státusza
Müller Áronné sz. Freimann Róza	1887	Weisz Hani	Horthy u. 39.	247		elhunyt
Müller Frida	1934	Iczkovits Regina	Bocskai u. 3.	562		elhunyt
Müller Károly	1932	Iczkovits Regina	Bocskai u. 3.	561		elhunyt
Müller László	1937	Iczkovits Regina	Bocskai u. 3.	563		elhunyt
Müller Sándor	1901	Freimann Róza	Bocskai u. 3.	558		elhunyt
Müller Sándorné sz. Iczkovits Regina	1906	Iczkovits Frida	Bocskai u. 3.	559		elhunyt
Müller Zoltán	1928	Iczkovits Regina	Bocskai u. 3.	560		elhunyt
Nagy Ferencné özv. sz. Herskovits Eszter	1865	Farkas Borbála	Bocskai u. 70.	742		
Nagy Márton	1893	Reich Hermin	Horthy u. 42.	68	kikeresztelkedett 1938-ban	
Nagy Mártonné sz. Grosz Erzsébet	1895	Berger Berta	Horthy u. 42.	69	kikeresztelkedett 1938-ban	
Nagy Péter	1927	Grosz Erzsébet	Horthy u. 42.	70	kikeresztelkedett 1938-ban	
Nasitz Erzsébet	1917	Krausz Fáni	Tardy Gy. u. 3.	868		
Nemes Gábor	1935	Feldmann Klára	Kossuth u. 46.	297		elhunyt
Nemes István dr.	1904	Kohn Sarolta	Kossuth u. 46.	295	eltűnt	elhunyt
Nemes Istvánné dr. sz. Feldmann Klára	1910	Weisz Anna	Kossuth u. 46.	296		elhunyt
Neumann Gábor	1935	Asztalos Klára	Nagy S. u. 16.	754		
Neumann Gyula	1904	Nussbaum Mária	Nagy S. u. 16.	752	eltűnt	
Neumann Gyuláné sz. Asztalos Klára	1913	Dióssy Mária	Nagy S. u. 16.	753		
Nürnbergi Hermann	1863	Günberger Hanni	Teleki u. 3.	817		elhunyt
Nürnbergi Hermanné	1869	Lázár Ágnes	Teleki u. 3.	818		elhunyt
Nyúl Dezső	1889	Kohn Berta	Horthy u. 32.	45		elhunyt
Nyúl Éva	1929	Schaffer Margit	Bocskai u. 70.	740		
Nyúl Gáborné özv. sz. Kohn Berta	1866	Lusteiner Róza	Bocskai u. 7.	571		elhunyt
Nyúl Ignác	1898	Herskovits Mária	Bocskai u. 70.	737		elhunyt
Nyúl Ignácné sz. Schaffer Margit	1905	Schwartz Zseni	Bocskai u. 70.	738		
Nyúl Lajos	1898	Kohn Berta	Bocskai u. 7.	573		elhunyt

A berettyóújfalui zsidóság pusztulása

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Nyúl László	1928	Schaffer Margit	Bocskai u. 70.	739		elhunyt
Nyúl Miksa	1894	Kohn Berta	Bocskai u. 7.	572		elhunyt
Nyúl Sándor	1901	Kohn Berta	Bocskai u. 7.	574		elhunyt
Nyúl Sándor	1936	Schaffer Margit	Bocskai u. 70.	741		
Öhlmacher Mari	1851	Neumann Zsófi	Csokonai u. 2.	447		elhunyt
Pál József	1919	Öhlmacher Edit	Nagy S. u. 12.	750	eltűnt	elhunyt
Pál László	1922	Öhlmacher Edit	Nagy S. u. 12.	751	Rákoshegyen	
Pál Lilla	1921	Öhlmacher Edit	Nagy S. u. 12.	749		elhunyt
Pál Sámuel	1891	Friedmann Eszter	Nagy S. u. 12.	747		elhunyt
Pál Samuné sz. Öhlmacher Edit	1896	Katz Róza	Nagy S. u. 12.	748		elhunyt
Paszternák Dezső	1894	Meth Róza	Nagy S. u. 3.	715		elhunyt
Pásztor Pálné dr. sz. Kepes Erzsébet	1922	Asztalos Pirooska	Horthy u. 36.	56		elhunyt
Perlesz Hanni	1880	Herskovits Fáni	Petőfi u. 22.	919		elhunyt
Perlmann Anna Mirjam	1938	Fisch Erzsébet	Bánffy u. 12.	306		elhunyt
Perlmann Hermann	1900	Mandelbaum Berta	Bánffy u. 12.	303		elhunyt
Perlmann Hermanné sz. Fisch Erzsébet	1903	Reiner Lina	Bánffy u. 12.	304		elhunyt
Perlmann Pál	1934	Fisch Erzsébet	Bánffy u. 12.	305		elhunyt
Politzer Anna	1934	Steiner Ilona	Korhány-tanya	637		
Politzer Miklós	1900	Reiner Róza	Korhány-tanya	634		
Politzer Miklósné sz. Steiner Ilona	1903	Rosinger Záli	Korhány-tanya	635		elhunyt
Politzer Tamás	1929	Steiner Ilona	Korhány-tanya	636		
Rác Éva	1935	Lefkovits Margit	Hitler u. 2.	261		elhunyt
Rác Éva	1923	Weisz Eulália	Kádár István u. 12.	484		elhunyt
Rác Ferencné özv. sz. Schreier Etel	1891	Schwartz Mária	Vörösmarty u. 16.	467		elhunyt
Rác György	1926	Weisz Eulália	Kádár István u. 12.	483		
Rác Ilona	1925	Schreier Etel	Vörösmarty u. 18.	936		elhunyt

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Aldozat státusza
Rác Imre	1898	Beszberg Sarolta	Kádár István u. 12.	481		
Rác Imréné sz. Weisz Eulália	1900	Weisz Róza	Kádár István u. 12.	482		elhunyt
Rác István	1922	Schreier Etel	Vörösmarty u. 18.	937	VI/4. kisegítő munkaszolgálaton	elhunyt
Rác Miklós	1909	Grünwald Berta	Hitler u. 2.	259	eltűnt	elhunyt
Rác Miklósné sz. Lefkovits Margit	1910	Grósz Mária	Hitler u. 2.	260		elhunyt
Rác Sándor	1916	Schreier Etel	Vörösmarty u. 18.	935		elhunyt
Ratics Béla	1903	Imre Hani	Tardy Gy. u. 3.	867	VI. kisegítő munkaszolgálaton	
Reich Erzsébet	1918	Steiner Gizella	Erzsébet u. 13.	799		
Reich Imre	1925	Steiner Gizella	Erzsébet u. 13.	800		
Reich József	1893	Grósz Fáni	Bocskai u. 10.	396		elhunyt
Reich József	1875	Fenákel Hermin	Bocskai u. 34.	346		elhunyt
Reich József	1884	Steiner Regina	Erzsébet u. 13.	796		
Reich Józsefné sz. Kacender Eszter	1895	Róth Fáni	Bocskai u. 10.	397		elhunyt
Reich Józsefné sz. Steiner Gizella	1889	Grünberger Anna	Erzsébet u. 13.	797		
Reich Miklós	1939	Grünwald Teréz	Bethlen u. 3.	446		elhunyt
Reich Sándor	1912	Steiner Gizella	Bethlen u. 3.	444	eltűnt	
Reich Sándor	1912	Steiner Gizella	Erzsébet u. 13.	798	eltűnt	elhunyt
Reich Sándorné sz. Grünwald Teréz	1912	Halpert Mária	Bethlen u. 3.	445		elhunyt
Reiner Izidorné özv. sz. Neumann Regina	1881	Bleier Rozália	Herpály u. 12.	869		elhunyt
Reiner Klára	1927	Friedmann Aranka	Horthy u. 57.	684		
Reiner Mihályné özv. sz. Friedmann Aranka	-	-	Horthy u. 57.	683		
Reinitz József	1914	Neumann Regina	Herpály u. 12.	870		elhunyt
Reinitz Rózsi	1912	Neumann Regina	Herpály u. 12.	871		elhunyt
Reisz Júlia	1937	Róth Paula	Gacsakert	874		elhunyt
Reisz Sándor	1905	Tannenbaum Éva	Gacsakert	872		elhunyt
Reisz Sándorné sz. Róth Paula	1901	Imre Fáni	Gacsakert	873		elhunyt

A berettyóújfalui zsidóság pusztulása

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Aldozat státusza
Réti Benjámin	1894	Schön Regina	Bocskai u. 18.	528		elhunyt
Réti Emil	1919	Bendel Terézia	Bocskai u. 18.	529	Bev.1941.	
Rosenberg Béni	1879	Markovits Fáni	Erzsébet u. 5.	784		elhunyt
Rosenberg Béniné sz. Weisz Flóra	1887	Klein Berta	Erzsébet u. 5.	785		elhunyt
Rosenberg Endréné sz. Hercz Sára	1912	Gács Mária	Kossuth u. 1.	584		elhunyt
Rosenberg Ernő	1906	Kohn Julianna	Kossuth u. 22.	624	eltűnt	elhunyt
Rosenberg Ernőné sz. Haás Ilona	1907	Fohn Emília	Kossuth u. 22.	625		elhunyt
Rosenberg Ferenc	1898	Besszberg Záli	Kádár István u. 16.	491		
Rosenberg Ferencné sz. Friedmann Sarolta	1904	Fried Johanna	Kádár István u. 16.	492		elhunyt
Rosenberg Hilda	1930	Friedmann Sarolta	Kádár István u. 26.	493		elhunyt
Rosenberg Ignác	1877	Markovits Fáni	Szondi u. 5.	967		elhunyt
Rosenberg Ignácné sz. Fenákel Hermin	1879	Kohn Mária	Szondi u. 5.	968		elhunyt
Rosenberg István	1930	Haás Ilona	Kossuth u. 22.	626		elhunyt
Rosenberg Iván	1936	Friedmann Sarolta	Kádár István u. 16.	494		elhunyt
Rosenberg László	1914	Kohn Julianna	Szondi u. 5.	973	eltűnt	elhunyt
Rosenberg Mária	1938	Friedmann Sarolta	Kádár István u. 16.	495		elhunyt
Rosenberg Pál	1931	Haás Ilona	Kossuth u. 22.	627		elhunyt
Rosenfeld Hermanné sz. Desberg Sarolta	1880	Gutfreund Hani	Hitler u. 15.	661		elhunyt
Rosenfeld Ignác	1890	Gutfreund Hani	Horthy u. 13.	225		elhunyt
Rosenfeld Ignácné sz. Frankel Lenke	1890	Weisz Regina	Horthy u. 13.	226		elhunyt
Rosenfeld József	1870	Kohn Cecília	Tardy Gy. u. 3.	865		elhunyt
Rosenfeld Józsefné	1875	Rosenfeld Cecília	Tardy Gy. u. 3.	866		elhunyt
Rosenthal Éva	1929	Grósz Malvin	Bocskai u. 11.	578		elhunyt
Rosenthal Mór	1894	Hermann Fáni	Bocskai u. 11.	576		elhunyt
Rosenthal Mórné sz. Grósz Malvin	1898	Weinberger Róza	Bocskai u. 11.	577		elhunyt
Rosinger Vilmosné özv. sz. Csillag Neti	1877	Gottfried Erzsébet	Horthy u. 5.	513		elhunyt

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Róth Anna	1929	Reichmann Kornélia	Bocskai u. 10.	400		
Róth Edit	1939	Müller Hanka	Horthy u. 39.	252		
Róth Ferenc	-	Imre Fáni	Csokonai u. 1.	331	VI.Kmsz. Kisegítő munkaszolgálaton	
Róth Ilona	1935	Müller Hanka	Horthy u. 39.	250		
Róth Jakab	1906	-	Horthy u. 39.	248		
Róth Jakabné sz. Müller Hanka	1902	Freimann Róza	Horthy u. 39.	249	budapesti kórházban tart.	
Róth József	1866	Auspitz Záli	Csokonai u. 1.	327		elhunyt
Róth Józsefné sz. Imre Fáni	1868	Schönberger Pepi	Csokonai u. 1.	328		elhunyt
Róth Kálmán	1871	Grünfeld Jolán	Vadaskert	431		
Róth Magda	1923	Reichmann Kornélia	Bocskai u. 10.	399		
Róth Ödön	1933	Müller Hanka	Horthy u. 39.	251		
Róth Róza	1909	Imre Fáni	Csokonai u. 1.	330		elhunyt
Róth Sámuelné özv. sz. Reichmann Kornélia	1900	Friedmann Matild	Bocskai u. 10.	398		
Rottenberg Adolf	1860	Adler Szerén	Horthy u. 23.	644		elhunyt
Rottenberg György	1928	Kohn Erzsébet	Lehel u. 26.	152		elhunyt
Rottenberg Imre	1927	Kohn Erzsébet	Lehel u. 26.	151		elhunyt
Rottenberg József	1903	Spitzer Sári	Lehel u. 26.	149	bevonult VI. kisegítő szolgálatra	elhunyt
Rottenberg Józsefné sz. Kohn Erzsébet	1906	Schwartz Hani	Lehel u. 26.	150		elhunyt
Rózsa Gyula	1940	Rosenthal Erzsébet	Bocskai u. 11.	525		
Rózsa László	1901	Blasz Margit	Bocskai u. 18.	527	hadiárva	
Rózsa Mártonné özv. sz. Blasz Malvin	1889	Harn Johanna	Bocskai u. 18.	526	hadiözvegy	elhunyt
Rubinstein Elek	1929	Weisz Erna	Hitler u. 16.	266		
Rubinstein Erzsébet	1927	Weisz Erna	Hitler u. 16.	265		
Rubinstein Herman	1892	Wasserstorm Hanka	Hitler u. 16.	263		
Rubinstein Hermanné sz. Weisz Erna	1889	Jung Róza	Hitler u. 16.	264		
Ruck Anna	1933	Rosenzweig Helén	Kádár István u. 6.	479		

A berettyóújfalui zsidóság pusztulása

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Ruck Józsefné	1900	Szép Regina	Kádár István u. 6.	477		
Ruck Róbert	1931	Rosenzweig Helén	Kádár István u. 6.	478		
Ruck Tamás	1937	Rosenzweig Helén	Kádár István u. 6.	480		
Salamon Béláné sz. Glück Magda	1921	Altmann Erzsébet	Kossuth u. 76.	950		
Sándor Józsefné dr. sz. Farkas Magdolna	1919	N. Feudrich Etelka	Horthy u. 14.	26		elhunyt
Sáros Mária	1934	Farkas Ilona	Horthy u. 32.	44		elhunyt
Sáros Zoltán	1898	Weisz Eszter	Horthy u. 32.	42		elhunyt
Sáros Zoltánné sz. Farkas Ilona	1910	Glück Mária	Horthy u. 32.	43		elhunyt
Schaffer Ignácné özv. sz. Popper Hermin	1865	Bónis Betti	Horthy u. 31.	648		
Schaffer Sándor	1899	Popper Hermina	Horthy u. 31.	646		
Schaffer Sándorné sz. Zavizláv Margit	1920	Kohn Jolán	Horthy u. 31.	647		elhunyt
Schiff Dávid	1867	Róth Fanni	Tisza I. 28.	886		
Schiff Dávidné sz. Fohn Eszter	1872	Leichter Róza	Tisza I. 28.	887		
Schindler Lajos	1910	Rosenberg Irma	Teleki u. 5.	819		elhunyt
Schindler Lajos sz. Weisz Irén	1912	Frenkel Gizella	Teleki u. 5.	820		elhunyt
Schindler Zsuzsanna	1938	Weisz Irén	Teleki u. 5.	822		elhunyt
Schlesinger Irén	1918	Wiener Róza	Eötvös u. 4.	718		elhunyt
Schlesinger István	1941	Kohut Antónia	Erzsébet u. 3.	767		elhunyt
Schlesinger Lajos	1910	Blau Eszter	Erzsébet u. 3.	765		
Schlesinger Lajosné sz. Kohut Antónia	1915	Hoffmann Frida	Erzsébet u. 3.	766		elhunyt
Schlesinger Márton	1872	Elenbogen Sára	Eötvös u. 4.	716		elhunyt
Schlesinger Mártonné sz. Wiener Róza	1878	Schweger Mari	Eötvös u. 4.	717		elhunyt
Schlesinger Miklós	1942	Kohut Antónia	Erzsébet u. 3.	768		elhunyt
Schneer Erzsébet	1919	Rosenberg Eszter	Bánffy u. 7.	323		
Schneer Erzsébet	1908	Bernstein Szeréna	Bocskai u. 15.	405		
Schneer László	1911	Bernstein Szeréna	Bocskai u. 15.	406	106/17	

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Aldozat státusza
Schneer Mórné özv. sz. Rosenberg Eszter	1885	Markovits Fáni	Bánffy u. 7.	322		elhunyt
Schneer Pál	1921	Rosenberg Eszter	Bánffy u. 7.	324	VI. kiséítő munkaszolgálaton	
Schneer Pál	1882	Fried Hanni	Bocskai u. 15.	403		elhunyt
Schneer Pálné sz. Bernstein Szeréna	1886	Trafikent Eszter	Bocskai u. 15.	404		elhunyt
Schönberger Imre	1914	Klein Gizella	Horthy u. 15/b.	237	eltűnt	elhunyt
Schönberger Józsefné özv. sz. Klein Gizella	1882	Stein Eti	Horthy u. 15/b.	233		elhunyt
Schönbren Miklós	1884	Ábrahám Regina	Barcsay u. 12.	945		elhunyt
Schönbren Miklósné sz. Stern Borbála	1891	Schwéd Róza	Barcsay u. 12.	946		elhunyt
Schwarcz Géza	1930	-	Bessenyei u. 7.	190	menhelyen	
Schwarcz Miklós	1922	Bárány Jolán	Horthy u. 41.	255	VI.Kmsz. Bevonult kiséítő munkaszolgálatra	
Schwarcz Mór	1871	Adler Fáni	Rákóczi u. 3.	199		
Schwarcz Mórné sz. Löwy Zseni	1873	Weisz Regina	Rákóczi u. 3.	200		
Schwartz Anna	1913	Kohn Hermina	Kádár István u. 61.	511		
Schwartz Antal	1919	Bárány Jolán	Rudolf tér 3.	963	t.sz.6/1.	elhunyt
Schwartz Antalné sz. Lefkovits Erzsébet	1921	Datner Róza	Rudolf tér 3.	964		
Schwartz Béla	1899	Gottfried Jozefin	Kossuth u. 9.	599	csepei hadiüzemben	
Schwartz Béla sz. Grósz Róza	1908	Gleitner Lina	Kossuth u. 9.	598		
Schwartz Dezsóné özv. sz. Kohn Erzsé	1901	Steiner Hermina	Zrínyi u. 6.	153		
Schwartz Edit	1933	Strauszmann Margit	Erzsébet u. 4.	777		elhunyt
Schwartz Ernő	1904	Kohn Hermina	Horthy u. 5.	925	1943-ban eltűnt	elhunyt
Schwartz Ernőné sz. Hollender Lili	1906	Kupferstein Cili	Horthy u. 5.	926		
Schwartz Erzsébet	1939	Grósz Róza	Kossuth u. 9.	600		
Schwartz Éva	1927	Steiner Lenke	Nagyvárad u. 10.	85		
Schwartz Ferenc	1927	Strauszmann Margit	Erzsébet u. 4.	775		
Schwartz Gusztáv	1936	Liebstein René	Horthy u. 12.	17		elhunyt
Schwartz Gyula	1895	Gottfried Jozefin	Nagyvárad u. 10.	83		elhunyt

A berettyóújfalui zsidóság pusztulása

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Schwartz Gyuláné sz. Steiner Lenke	1906	Glasser Mária	Nagyvárad u. 10.	84		elhunyt
Schwartz Ignác	1894	Schwartz Amália	Erzsébet u. 4.	772		elhunyt
Schwartz Ignácné özv. sz. Steiner Regina	1898	Sonnenwirt Josefa	Bocskai u. 14.	568		
Schwartz Ilona	1925	Strauszmann Margit	Erzsébet u. 4.	773		
Schwartz Imre	1931	Steiner Lenke	Nagyvárad u. 10.	86		elhunyt
Schwartz Jolán	1909	Kohn Hermina	Kádár István u. 61.	510		elhunyt
Schwartz József	1930	Strauszmann Margit	Erzsébet u. 4.	776		elhunyt
Schwartz József	1872	Guttman Fáni	Kádár István u. 61.	509		
Schwartz Katalin	1923	Brüll Margit	Horthy u. 58.	278		
Schwartz László	1938	Hoffmann Sarolta	Mátyás u. 7.	164		
Schwartz Magda	1926	Strauszmann Margit	Erzsébet u. 4.	774		
Schwartz Manó	1895	Heiuann Katalin	Horthy u. 12.	15		elhunyt
Schwartz Manóné sz. Liebstein René	1904	Rosensámen Lina	Horthy u. 12.	16		elhunyt
Schwartz Pál	1926	Steiner Regina	Bocskai u. 14.	570		
Schwartz Pál	1940	Hoffmann Sarolta	Mátyás u. 7.	165		
Schwartz Sámuel	1911	Féterfeind Róza	Mátyás u. 7.	162	bevonult Újverbászon	
Schwartz Sámuelné sz. Hoffmann Sarolta	1911	Rosenberg Leóna	Mátyás u. 7.	163		
Schwartz Tibor	1941	Strauszmann Margit	Erzsébet u. 4.	778		elhunyt
Schwartz Tibor	1943	Liebstein René	Horthy u. 12.	18		elhunyt
Schwéd András	1909	Weisz Hermann	Bessenyei u. 25.	699		elhunyt
Schwéd Andrásné sz. Pál Borbála	1916	Grünberger Edit	Bessenyei u. 25.	700		elhunyt
Schwéd Anna	1923	Rosenberg Erzsébet	Szondi u. 5.	971		elhunyt
Schwéd Anna Mária	1943	Rosenfeld Olga	Bánffy u. 9.	977		elhunyt
Schwéd Antal	1874	Weisz Hermin	Beóthy u. 8.	461		elhunyt
Schwéd Antalné sz. Weisz Hermina	1879	Farkas Róza	Beóthy u. 8.	462		elhunyt
Schwéd Borbála	1819	Weisz Hermina	Beóthy u. 8.	463		elhunyt

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Aldozat státusza
Schwéd Elza	1911	Weinberger Antónia	Horthy u. 40.	67		elhunyt
Schwéd Ferenc	1927	Rosenfeld Olga	Bánffy u. 9.	976		elhunyt
Schwéd Gyula	1901	Weisz Hermina	Bánffy u. 9.	974	fronton meghalt	elhunyt
Schwéd Gyuláné sz. Rosenfeld Olga	1913	Schwartz Sarolta	Bánffy u. 9.	975		elhunyt
Schwéd Tomi	1936	Pál Borbála	Bessenyei u. 25.	701		elhunyt
Schwimmer Albert	1925	Glück Sarolta	Kossuth u. 22.	623		
Schwimmer József	1891	Kornfeld Amália	Kossuth u. 22.	620		elhunyt
Schwimmer Józsefné sz. Glück Sarolta	1896	Gottfried Laura	Kossuth u. 22.	621		elhunyt
Schwimmer Zsuzsa	1923	Glück Sarolta	Kossuth u. 22.	622		elhunyt
Singer Béla	1896	Gács Gizella	Bem u. 2.	953		
Singer Béla sz. Jung Hermina	1896	Weisz Fáni	Bem u. 2.	954		elhunyt
Singer Ferenc	1898	Gács Gizella	Bem u. 2.	958		
Singer Ferencné sz. Bauer Irén	1899	Lévai Eszter	Bem u. 2.	959		elhunyt
Singer Ignác	1894	Gács Gizella	Bem u. 2.	951		elhunyt
Singer Ignácné sz. Datner Margit	1894	Ungár Teréz	Bem u. 2.	952		elhunyt
Singer Imre	1940	Jung Hermina	Bem u. 3.	957		elhunyt
Singer Imre	1912	Márton Malvin	Bocskai u. 4.	555		elhunyt
Singer Imréné sz. Lefkovits Cecília	1907	Grósz Mária	Bocskai u. 4.	556		elhunyt
Singer Mária	1940	Lefkovits Cecília	Bocskai u. 4.	557		elhunyt
Singer Sándor	1931	Jung Hermina	Bem u. 2.	956		elhunyt
Singer Tibor	1928	Jung Hermina	Bem u. 2.	955		elhunyt
Speigel Gyula	1933	Klein Erzsébet	Beóthy u. 6.	456		
Spernát Dezső dr.	1883	Friedmann Júlia	Kossuth u. 9.	586		elhunyt
Spernát Dezsőné dr. sz. Hohn Ilona	1890	Grósz Lina	Kossuth u. 9.	587		elhunyt
Spernát László dr.	1913	Kohn Ilona	Kossuth u. 9.	590	Kmsz.706/1. kisegítő munkaszolgálaton	elhunyt

A berettyóújfalui zsidóság pusztulása

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Spiegel Andor	1902	Büchler Hermína	Beőthy u. 6.	453	eltűnt	elhunyt
Spiegel Jenő	1931	Klein Erzsébet	Beőthy u. 6.	455		elhunyt
Spitz Erzsébet	1915	Friedmann Lenke	Eötvös u. 5.	208		
Spitz Miksa	1874	Gärtenfeld Rebeka	Eötvös u. 5.	206		elhunyt
Spitz Miksáné sz. Friedmann Lenke	1876	Fischer Rozália	Eötvös u. 5.	207		elhunyt
Spitzer Adolfné sz. Weinberger Hani	1862	Schlesinger Katalin	Nagy S. u. 17.	757		elhunyt
Stark Adolf	1906	Engel Berta	Hitler u. 3.	657		elhunyt
Stark Adolfné sz. Izrael Elza	1911	Heller Róza	Hitler u. 3.	658		elhunyt
Stark Bertalan	1909	Engel Berta	Szilágyi u. 7.	133		elhunyt
Stark Bertalanné sz. Grosz Magda	1915	Rosensámen Berta	Szilágyi u. 7.	134		elhunyt
Stark Hermann	1875	Mandel Léni	Bocskai u. 2.	378		elhunyt
Stark Mór	1912	Engel Betti	Bocskai u. 2.	379	1943-ban eltűnt	elhunyt
Start Róza	1919	Engel Betti	Bocskai u. 2.	380		elhunyt
Steif Edit	1928	Schönfeld Etelka	Horthy u. 33.	934		elhunyt
Steif László	1926	Schönfeld Etelka	Horthy u. 33.	933		
Steif Salamon	1901	Rosenberg Frida	Horthy u. 33.	931	1943-ban eltűnt	elhunyt
Steif Salamonné sz. Schönfeld Etelka	1904	Weisz Hermína	Horthy u. 33.	932		elhunyt
Steiner Adolfné özv. sz. Sonnenwirt Jozefa	1870	Mandel Fáni	Bocskai u. 14.	569		
Steiner Andor	1894	Grosinger Sára	Kádár István u. 34.	496		elhunyt
Steiner Andorné sz. Kesztenbaum Helén	1896	Weiszburg Sára	Kádár István u. 34.	497		elhunyt
Steiner Aranka	1929	Weiszberg Betti	Bocskai u. 10.	394		
Steiner Aranka	1930	Weiszberg Betti	Kossuth u. 64.	294		elhunyt
Steiner Dezső	1907	Sonnenwirt Josefa	Bocskai u. 14.	533	F.891. táborigazgató	
Steiner Dezső	1900	Rosinger Záli	Szilágyi u. 4.	119		
Steiner Dezsőné sz. Kurz Jolán	1900	Rosinger Záli	Szilágyi u. 4.	120		elhunyt
Steiner Edit	1928	Weiszberg Betti	Bocskai u. 10.	393		

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Steiner Edit	1925	Kesztenbaum Helén	Kádár István u. 34.	498		
Steiner Edit	1940	Kurz Jolán	Szilágyi u. 4.	121		
Steiner György	1928	Kesztenbaum Helén	Kádár István u. 34.	499		elhunyt
Steiner Ibolya	1931	Kesztenbaum Helén	Kádár István u. 34.	500		elhunyt
Steiner Ignác	1865	Nyúl Sára	Horthy u. 15/a.	519		
Steiner Ignácné sz. Rosinger Záli	1867	Grósz Katalin	Horthy u. 15/a.	520		elhunyt
Steiner Iván	1938	Adler Olga	Szilágyi u. 16.	118		
Steiner Jánosné sz. Grünberger Anna	1860	Grósz Eszter	Erzsébet u. 14.	825		
Steiner József	1866	Nyúl Sára	Bocskai u. 10.	391		elhunyt
Steiner Józsefné sz. Weiszberg Betti	1890	ismeretlen	Bocskai u. 10.	392		elhunyt
Steiner László	1932	Kesztenbaum Helén	Kádár István u. 34.	501		elhunyt
Steiner Olga	1909	Grünberger Anna	Erzsébet u. 14.	826		
Steiner Samuné özv. sz. Steiner Eszter	1896	Czitrom Róza	Kossuth u. 64.	293		elhunyt
Steiner Sándor	1913	Sonnenwirt Josefa	Szilágyi u. 16.	116	Bev.1942. eltűnt	elhunyt
Steiner Sándorné sz. Adler Olga	1912	Gelberger Etel	Szilágyi u. 16.	117		
Steiner Sára	1930	Weiszberg Betti	Bocskai u. 10.	395		elhunyt
Stern Dezső	1888	Rosenfeld Emília	Szilágyi u. 2.	109		elhunyt
Stern Dezsőné sz. Asztalos Margit	1901	Gleitner Eszter	Szilágyi u. 2.	110		elhunyt
Stern Eszter	1923	Asztalos Margit	Szilágyi u. 2.	111		
Stern Sándor	1925	Asztalos Margit	Szilágyi u. 2.	112		
Stillmann Ibolya	1929	Aszódi Ilona	Eötvös u. 4.	913		elhunyt
Stillmann Ignác	1881	Haszender Róza	Eötvös u. 4.	910		elhunyt
Stillmann Ignácné sz. Aszódi Ilona	1903	Schwartz Teréz	Eötvös u. 4.	911		elhunyt
Stillmann Imre	1931	Aszódi Ilona	Eötvös u. 4.	914		elhunyt
Stillmann József	1920	Fried Szeréna	Eötvös u. 4.	912		elhunyt
Strauszmann Fülöpné özv. sz. Wiener Szeréna	1875	Sveiger Mária	Erzsébet u. 4.	779		elhunyt

A berettyóújfalui zsidóság pusztulása

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Strauszmann Gyula	1917	Wiener Szeréna	Erzsébet u. 4.	783	T.sz.F.B.755. tábori szolgálaton	elhunyt
Strauszmann Mihály	1912	Wiener Szeréna	Erzsébet u. 4.	782	T.sz.F.106/13. tábori szolgálaton	
Strauszmann Rózsi	1919	Wiener Szeréna	Erzsébet u. 4.	780		
Strauszmann Salamon	1911	Wiener Szeréna	Erzsébet u. 4.	781	T.sz.F.891. tábori szolgálaton	
Szalai Lászlóné sz. Löb Laura	1902	Virchbaum Hanni	Bocskai u. 34.	347		
Szalai Rózsi	1926	Lob Laura	Bocskai u. 34.	348	eltűnt 1943.	
Székely Anna	1932	Erdész Lenke	Bocskai u. 17.	340		elhunyt
Székely Fábían	1866	Held Teréz	Kálvin u. 10.	339		elhunyt
Székely György	1935	Erdész Lenke	Bocskai u. 17.	341		elhunyt
Székely Gyula dr.	1900	Adler Katalin	Bethlen tér	335		elhunyt
Székely Gyuláné dr. sz. Steiner Éva	1914	Glancz Erzsébet	Bethlen tér	336		elhunyt
Székely Imre	1897	Adler Katalin	Bocskai u. 17.	409		
Székely Imréné sz. Erdős Lenke	1902	Silberstein Matild	Bocskai u. 17.	410		elhunyt
Székely Mária	1935	Steiner Éva	Bethlen tér	337		elhunyt
Szóber Andor	1939	Berger Matild	Bocskai u. 52.	730		elhunyt
Szóber Éva	1934	Berger Matild	Bocskai u. 52.	731		elhunyt
Szóber Jenő	1906	Stühlberger Róza	Bocskai u. 52.	728	eltűnt	elhunyt
Szóber Jenőné sz. Berger Matild	1905	Fisch Livia	Bocskai u. 52.	729		elhunyt
Tardos Henrik dr.	1889	Hacker Fáni	Kossuth u. 24.	628		
Tardos Henrikné dr. sz. Katz Rózsi	1890	Hidweger Mária	Kossuth u. 24.	629		elhunyt
Ungár Jenő	1894	Czukur Jetti	Csokonai u. 3.	332		elhunyt
Ungár Jenőné sz. Fenákel Róza	1891	Kohn Mária	Csokonai u. 3.	333		elhunyt
Ungár Salamonné	1897	Jakobovits Fáni	Erzsébet u. 22.	804		
Urán Mórné özv.	1860	Schwartz Amália	Tardy Gy. u. 11.	858		
Vadász Gyuláné özv. sz. Rottenberg Hermina	1886	Cukker Katica	Horthy u. 23.	643		
Vajda Andor	1889	Popper Lujza	Erzsébet u. 7.	791		elhunyt

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Aldozat státusza
Weisz Andor	1935	Fischmann Regina	Tisza I. 6.	882		elhunyt
Weisz András	1940	Farkas Magdolna	Beőthy u. 8.	466		elhunyt
Weisz Béla	1881	Farkas Róza	Horthy u. 43.	256		elhunyt
Weisz Béla	1910	Schwartz Tini	Hunyadi u. 14.	712	1943-ban eltűnt	elhunyt
Weisz Béláné sz. Farkas Margit	1910	Weinberger Eszter	Hunyadi u. 14.	713		elhunyt
Weisz Béláné sz. Klein Ilona	1884	Strauszmann Leóna	Horthy u. 43.	257		elhunyt
Weisz Ernő	1912	Kohn Etel	Beőthy u. 6.	457	101/15. tábori szolgálaton	
Weisz Ernőné sz. Grünhut Lenke	1912	Herskovits Etel	Beőthy u. 6.	458		elhunyt
Weisz Ferenc	1929	Baumgarten Szeréna	Rákóczi u. 8.	193		
Weisz Ferenc	1943	Weisz Margit	Tardy Gy. u. 11.	863		
Weisz György	1923	Weisz Julianna	Kossuth u. 20.	617	Bev.IV.11-..	elhunyt
Weisz György	1911	Blau Debóra	Tardy Gy. u. 11.	860	tábori szolgálaton Z.804.	
Weisz Hermann	1867	Klein Róza	Mátyás u. 7.	166		elhunyt
Weisz Hermanné sz. Blau Debóra	1868	Schwartz Amália	Tardy Gy. u. 11.	859		elhunyt
Weisz Hermanné sz. Klein Regina	1882	Strauszmann Leóna	Mátyás u. 7.	167		elhunyt
Weisz Hermanné sz. Weisz Margit	1909	Blau Debóra	Tardy Gy. u. 11.	862		
Weisz Ibolya	1935	Baumgarten Szeréna	Rákóczi u. 8.	194		
Weisz Imre	1907	Klein Ilona	Beőthy u. 8.	464		
Weisz Imre	1937	Fischmann Regina	Tisza I. 6.	883		elhunyt
Weisz Imréné sz. Farkas Magdolna	1917	Glück Mária	Beőthy u. 8.	465		elhunyt
Weisz István	1934	Goldstein Ilona	Erzsébet u. 11.	823		elhunyt
Weisz István	1935	Kupferstein Rózsi	Horthy u. 56.	688		elhunyt
Weisz István	1930	Weisz Julianna	Kossuth u. 20.	619		elhunyt
Weisz Iván	1939	Herskovits Livia	Szilágyi u. 1.	115		
Weisz Izidorné özv. sz. Grosz Berta	1870	Kenyeres Rozália	Lehel u. 23.	157		
Weisz Jakab	1898	Steiner Róza	Kossuth u. 20.	614		elhunyt

A berettyóújfalui zsidóság pusztulása

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Aldozat státusza
Weisz Jakab	1879	Leitchner Eszter	Tisza I. 6.	878		
Weisz Jakabné	1881	Schiff Szeréna	Tisza I. 6.	879		
Weisz Jakabné sz. Weisz Julianna	1898	Csendes Jetti	Kossuth u. 20.	615		elhunyt
Weisz Jenő	1931	Frenkel Malvin	Bocskai u. 1.	376		
Weisz Jenő	1902	Klein Regina	Horthy u. 56.	686	Bev.VI.Kmsz. Kisegítő munkaszolgálaton	elhunyt
Weisz Jenő	1905	Weisz Betti	Rákóczi u. 8.	191	bevonult VI. kisegítő szolgálatra	
Weisz Jenőné sz. Kupferstein Rózsi	1912	Klein Irén	Horthy u. 56.	687		elhunyt
Weisz Jenőné sz. Schwéd Ella	1907	Weisz Hermina	Rákóczi u. 8.	192		
Weisz József	1940	Grünhut Lenke	Beöthy u. 6.	459		
Weisz József	1910	Katz Irma	Erzsébet u. 11.	805	bevonult Újverbászon	
Weisz József	1862	Kohn Pepi	Hitler u. 16.	262		
Weisz József	1907	Klein Regina	Szilágyi u. 1.	113	1942.bev. eltűnt	elhunyt
Weisz József	1905	Blau Debóra	Tardy Gy. u. 11.	861	VI. kisegítő munkaszolgálaton	elhunyt
Weisz József	1938	Fischmann Regina	Tisza I. 06.	884		
Weisz Józsefné sz. Goldstein Ilona	1917	Sáfár Lujza	Erzsébet u. 11.	806		elhunyt
Weisz Józsefné sz. Herskovits Lídia	1918	Rosenbaum Blanka	Szilágyi u. 1.	114		
Weisz Judit	1940	Fischmann Regina	Tisza I. 6.	885		
Weisz László	1935	Frenkel Malvin	Bocskai u. 1.	377		
Weisz László	1921	Weisz Julianna	Kossuth u. 20.	616	Kmsz.VI/1.	
Weisz László	1914	Frenkel Gizella	Teleki u. 5.	821	VI.kmsz.	
Weisz Margit	1913	Goldstein Helén	Teleki u. 9.	812		
Weisz Márton	1902	ismeretlen	Bocskai u. 1.	374	1943-ban eltűnt	elhunyt
Weisz Mártonné sz. Frenkel Malvin	1902	Winkler Rebeka	Bocskai u. 1.	375		
Weisz Miklós	1902	Grosz Berta	Lehel u. 23.	158		
Weisz Mór	1907	Kohn Etelka	Tisza I. 6.	880		elhunyt

Név	Születési év	Anyja neve	Lakcím	Csendőrkerületi lista szerinti sorszám	Csendőrkerületi lista megjegyzés	Áldozat státusza
Weisz Mórné özv. sz. Goldstein Helén	1890	Berger Fáni	Teleki u. 9.	811		
Weisz Mórné sz. Fischmann Regina	1914	Weiner Hermin	Tisza I. 6.	881		
Weisz Pál	1938	Kupferstein Rózsi	Horthy u. 56.	689		elhunyt
Weisz Pál	1941	Mermer Klára	Vadaskert	435		
Weisz Péter Pál	1941	Farkas Margit	Hunyadi u. 14.	714		
Weisz Róbert Károly	1932	Mermer Klára	Vadaskert	434		
Weisz Sándor	1927	Weisz Julianna	Kossuth u. 20.	618		elhunyt
Weisz Tibor	1914	Klein Regina	Mátyás u. 7.	168		
Weisz Zoltán	1939	Goldstein Ilona	Erzsébet u. 11.	824		elhunyt
Weiszberger Sándor dr.	1892	Weiszberger Berta	Horthy u. 11.	224		elhunyt
Wieder Antal	1927	Eisenberger Eszti	Bajza u. 7.	203		elhunyt
Wieder Béla	1930	Eisen	Bajza u. 7.	204		elhunyt
Wieder István	1938	Frankel Margit	Bánffy u. 14.	311		
Wieder Jenő	1913	Klein Heléna	Bánffy u. 14.	309	eltűnt	elhunyt
Wieder Jenőné sz. Frankel Margit	1914	Kohn Regina	Bánffy u. 14.	310		
Wieder Lajos	1898	Jakabovits Teréz	Bajza u. 7.	201		elhunyt
Wieder Lajosné sz. Eisenberger Eszti	1893	Popper Regina	Bajza u. 7.	202		elhunyt
Wieder Zoltán	1942	Frankel Margit	Bánffy u. 14.	312		
Winternitz Béláné sz. Weisz Erna	1905	Klein Ilona	Horthy u. 43.	258	ideiglenesen bef.	
Zádor Béla	1890	Blau Etelka	Horthy u. 8.	7		elhunyt
Zádor István Márton	1933	Kohn Mária	Horthy u. 8.	8		
Zádor Pál László	1936	Kohn Mária	Horthy u. 8.	9		

Szilágyi Zsolt

Gáll Erwin – Dobos Alpár – Petruț Dávid – Kapcsos Norbert – Wanek Ferenc – Piroksa Eszter – Nagy Szabolcs – Iván András: „Daciától Ultrasilvaniáig”. A Kis-Szamos medencéjének településtörténeti változásai 3/4–12/13. század. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 2017, 252.

A kötetet jegyző szerzői csoport többnyire fiatal, szakmai eredményeik alapján elismert régészekből, Wanek Ferenc nyugalmazott geológus egyetemi oktatóból és történész doktoranduszokból áll. Mivel a kiadványban nem tüntették fel, hogy mely szövegrész kinek a munkája, így utólagosan a beazonosítással nem is próbálkoznék. Inkább azt hangsúlyozom, hogy közülük korábban többen is dolgoztak együtt.¹ A szerzői sorrendben első három régész kutatói állásban van. Gáll Erwin a Román Akadémia Vasile Pârvan Régészeti Intézetének tudományos munkatársa,² Dávid Petruț a kolozsvári Babes-Bolyai Egyetem Ókortörténeti és Régészeti Intézetének posztdoktori ösztöndíjasa, míg Dobos Alpár idén szerzett doktori fokozatot. Gáll és Dobos doktori témavezetője Vida Tivadar, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Régészettudományi Intézetének intézetigazgató-helyettese volt.³ Eddig a kötet három jelentősebb bemutatójáról van ismeretem. Ezekre idén februárban Debrecenben (a Debreceni Egyetem Történelmi Intézetében), Kolozsváron (az Erdélyi Múzeum-Egyesület székházában) és legutóbb, júniusban Budapesten (a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetében) került sor.⁴ Nézzük előbb a könyv rövid tartalmi összefoglalását.

Kétségtelen, hogy egy olyan újszerű, teljességre és egyben szintézisre törekvő műről van szó, amely – a kötet előszava (bevezetése) alapján – mintája kíván lenni a későbbi, hasonló jellegű romániai szakmunkáknak. Jelentőségét emellett az adja, hogy a szerzők a korábbi és a legújabb régészeti kutatásokat foglalták össze, és csak azokat a tudományos eredményeket tartották bent a kánonban, amelyek megfeleltek a legszigorúbb tudományos kritériumoknak: leginkább a régészetileg megbízható, pontos, jól dokumentáltságnak. Miközben azt sem hagyták figyelmen kívül, hogy az egyes kutatóknak egykoron milyen volt a felkészültsége, a kritikai hozzáállása, hiszen a forrásanyagok mindezek kontextusában nyerték el utólagos jelentésüket (147. old.). E szempontok érvényesítésével tehát a szerzők arra vállalkoztak, hogy dekonstruálják mikroszinten a dáko-román kontinuitás elméletet; amire többféle módon tettek kísérletet.

Először is megvizsgálták azoknak a 20. század második felében végzett régészeti kutatásoknak a dokumentációját és tudományos eredményeit, amelyek az említett elmélet szempontjából meghatározó jelentőségűek, és kifejezetten a Kis-Szamos völgyének múltjára vonatkoztak. Ehhez 187 helyszín, 259 régészeti lelőhelyét illetve szórványleletét azonosították az ENTM (Erdély Nemzeti Történeti Múzeuma) raktári leltárkönyve alapján

¹ Például vö. Gáll–Kapcsos–Isvoranu–Iván 2016. [2018.] <http://www.rlr.ro/team/>

² <http://www.instarparvan.ro/pagini%20secundare/membri/arbeologie%20medievala/gall%20erwin.htm>

³ https://doktori.hu/index.php?menuid=192&lang=HU&sz_ID=7027&show=1

⁴ A debreceni könyvbemutatóról lásd: https://hirek.unideb.hu/sites/hirek.unideb.hu/files/20180221_de_okortudomany_a_21_szazadban.pdf; Kolozsvár: <https://www.civilek.hu/programok/daciatol-ultrasilvaniaig/>; a budapesti könyvbemutatóról lásd: http://www.eme.ro/serulet/eme/template/news%20CPNewsScreen.vm/news_id/2974;jsessionid=C1082A515CCC5A653568573DC3A1542C

(103. old.). Az elemzések során kiderült, hogy a potenciális leleteknek mindössze kétharmada tekinthető régészetiileg hitelesített anyagnak. A források különféle módon történő klasszifikálását, strukturálását számos diagram segítségével illusztrálták a szerzők. Ezekből kiderül, hogy a vizsgálatba bevont leletek többsége terepbejárások és ásatások során azonosított úgynevezett „kultúrréteg”, és hogy kronológiailag a Kr. u. 7–9., valamint a 11–13. századra keltezhető (105. old.). Láthatóan épp a honfoglalás kori és a kora Árpád-kori leletek száma volt csekély, jóllehet, a vizsgált mikrorégióban nem volt olyan lelőhely (telep vagy temető), amelyet teljes egészében feltártak volna. Ezek után a szerzők tézisszerűen a következőket állapították meg: (1) a 7–9. században a Kis-Szamos völgyében az épített környezet, az emberi telepek száma jóval kiterjedtebb volt, mint ahogyan azt korábban gondoltuk (110. old.). Bizonyítható (2), hogy látványos, „mély rítusbeli törés” következett be a régióban a 6–7. században, miközben a hamvasztásos temetkezések aránya (2,5%) lényegesen kisebb volt a csontvázas temetkezéseknél (112. old.).⁵ Továbbá (3), az eddig feltárt bő 3500 sír feldolgozottságára jellemző, hogy csak 62%-uk került tudományos publikálásra, hogy mindössze az esetek kevesebb mint 2%-ánál végeztek antropológiai elemzést,⁶ és hogy a nem megfelelő leltározás, tárolás következtében utólag már számos csontvázat nem is lehet azonosítani. Másképp megfogalmazva: „nem zárható ki, hogy a szakmaiatlan hozzáállás áldozatául estek az Árpád-kori [...] népesség földi maradványai” (122. old.). A végső következtetést (4), mely óvatos, mégis egyértelmű megfogalmazása mindannak a kritikai elemzésnek, amely implicite a dáko-román kontinuitás elméletre vonatkozik, érdemes hosszasan is idézni:

„[...] a rendelkezésre álló adatok jelentős része alkalmatlan, ingatag régészeti adatbázist képez olyan nagy ívű elméleteknek [...], amelyek valójában a modern nemzetállami, illetve nemzeti homogenizációs kísérletek múltba való projekciói, [...] ezek az elméletek olyan módon kívánták integrálni a Kis-Szamos mikrorégiójának régészeti leletanyagát is, legyen szó késő ókorról vagy kora középkorról, amely [eljárás] szoros kapcsolatot mutat a 19–20. századra jellemző történetírással, illetve régészettel” (122. old.). „A közös római identitás és a belőle kialakuló posztrómai helyi identitások (pl. a »dákó-romái«) fogalmi keretét a 19. század végén–20. század elején megfogalmazott akkulturációs modell, a romanizációelmélet képezi. A kelet-közép-európai szakirodalomban eddig többnyire kritikátlanul elfogadott modell bírálói hangsúlyozzák, hogy a Római Birodalom lakosságát nem lehet egy kulturálisan egységes közösségként értelmezni, és az anyagi kultúra látszólagos egyöntetősége sem lehet bizonyíték a kulturális egységességre.” (130. old.)

Következésképp a régészet eszközeivel nem lehet verifikálni a dáko-román kontinuitás elméletet, ellenkezőleg, a leletek tulajdonképpen megnyitják az utat az elmélet dekonstrukciójához, nem kontinuitást, hanem diszkontinuitást mutatnak több téren is.

A régészeti források arra mutatnak, hogy miután a Római Birodalom határai a Duna mögé húzódtak, azok a struktúrák is szétestek, amelyek az egykori provincia területén fellelhető városok működését biztosították. Nemcsak a városokat, hanem a villa rusticákat és a falusias jellegű településeket is hátrahagyta az akkori lakosság. A lineáris infrastruktúra közül mindössze az úthálózat maradt meg, mely hálózat a későbbi településállomány kialakulásában és formálódásában évszázadokon át meghatározó szerepet ját-

⁵ Ez leginkább két okra vezethető vissza: egyfelől a sekély mélységű hamvasztásos temetők elpusztulhattak a modern kori mezőgazdasági, földművelési technikák (pl. mélyszántások) révén; másfelől nem zárható ki, hogy a későbbi temetkezések során szétdőlték e koraközépkori hamvasztásos temetőket (112. old.).

⁶ Uo. 120–121. vö. 64. kép és 65/B. kép

szott. Ezzel szemben mind az „*ipari infrastruktúra*”, mind a birodalomhoz kötődő „*kereskedelmi hálózat*” felbomlott, így az utóbbi hiányában a régió „*római importtermékekkel*” való ellátása is véget ért (131. old.). Diszkontinuitás tehát nemcsak a települések esetében vagy a kerámiák készítésének a technikájában, hanem a temetkezési szokások terén is kimutatható. A régészeti anyagok ugyanakkor azt is jelzik, hogy a 6–7. század során jelentős méretű népességcsere zajlott a Kis-Szamos völgyében, és hogy a későbbi honfoglaló magyarság az itt talált hamvasztásos temetkezést folytató népességet integrálta, hiszen e szokások még hosszú évtizedekig együtt éltek a magyar lovas temetkezési gyakorlattal (138. old.). Bizonyítást nyert továbbá, hogy a római kor után a Kis-Szamos völgyében élők nem azonosak a „*belyben maradt elszegényedett lakossággal*”, hanem egyértelműen olyan bevándorló népességről van szó, amelynek eredete egyelőre tisztázatlan (141. old.).

További fontos rész a kötetben annak a kérdésnek a vizsgálata, hogy mikor jelent meg, s mit jelenthetett az adott korban a kereszténység a vizsgált területen. A téma újraértelmezéséhez a szerzők abból az előfeltevésből indultak ki, hogy az említett vallás mint identitásforma nem ugyanazt jelentette a 3. században, mint a jóval későbbi 10. században. Ilyenformán annak „*fogalmi változását sem a modernitás homogenizáló szemüvegén keresztül kellene szemlélni*” – hangsúlyozzák (144. old.). Ezzel kapcsolatban megjegyzik, hogy például az importált keresztény jelképek a 10–11. század előtt nem azonosíthatók automatikusan magával a kereszténységgel, mivel azok jelentéstartalma alighanem megváltozott az új környezetben, jelen esetben a vizsgált régióban. Következésképp ezek a tárgyak „*nem igazolják törvényszerűen a kereszténység, illetve [a] keresztények jelenlétét*” a Kis-Szamos völgyében (144. old.). Inkább úgy értelmezhetők, mint a „*kereszténység*” elfogadása és e tárgyak más jelentéstartalommal történő beemelése a lokális társadalom „*reprezentációs szimbólumrendszerébe*” (146. old.). Ebből az is következik, hogy egyházszerkezettől nélkül nem lehet kereszténységről beszélni a Kis-Szamos völgyében (sem). Régészetiileg pedig csak a 11–12. századtól válik egyértelművé a keresztény vallás jelenléte a völgyben, amikor felépült a bencés kolostor, mely csakhamar az épített táj központjává vált.

Ezek alapján új megvilágításba került ama kérdés is, hogy Doboka vagy Kolozsmonostor tekinthető-e a 11–12. században a régió, tágabb vonatkozásban az „*észak-erdélyi vármegye*” hatalmi központjának. Mintahogyan a legtöbb korábbi kérdést, úgy ezt sem lehet megnyugtatóan tisztázni. A feltárt régészeti források alapján inkább Kolozsmonostor valószínűsíthető központként, egyebek mellett erre utal, hogy az itt feltárt temetők korábbiak, s a leletanyaguk is gazdagabb, mint Dobokán (148. old.). Ezen a ponton új módszertani megközelítést kínálnak a szerzők, az értelmezésnek eltérő útját nyitják meg a térinformatikai rendszer (GIS) alkalmazásával. A „*láthatósági vizsgálat*” során a rendszer képes meghatározni a terepviszonyok figyelembevételével azokat a pontokat, amelyek még látszanak az adott központból nézve. Kolozsmonostor erődítményéből a Kis-Szamos völgyét (a közelebbi patak völgyek bejáratával együtt) nyugat–kelet irányban, összesen mintegy 40–50 kilométer hosszan be lehetett látni. Bár az eredmény nem perdöntő, de egyértelművé teszi, hogy stratégiai szempontból Kolozsmonostor kedvezőbb fekvésű volt, mint Doboka.

Áttérve a kritikai részre, előbb a kötet formai kivitelezésével kapcsolatban megjegyzem, hogy érteni vélem, miért került a régészeti adattár a középpontba, hiszen mégiscsak ez adja a mű kézikönyv jellegét, elfogadni viszont mégsem tudom. Több okból sem. Először is megtöri a mű logikai szerkezetét az a hatalmas adattömeg, amelyet ebbe a köz-

ponti, III. fejezetbe építettek be a szerzők. Másodsor, amennyire gördülékeny, olvasmányos stílusban indul a mű, annyira olvashatatlaná válik az adattár miatt – pusztán jellegénél fogva, hiszen ez csak leíró-lajstromozó rész, ami nélkülöz minden elemzést. Éppen ezért az adattár helye inkább a kötet mellékletében volna, vagy ha a szerzők szerint mégis az adattáron van a hangsúly, amit egyébként a cím *nem jelez* előre, akkor is vitán felül áll, hogy két nagyobb szerkezeti elemről: egy adatközlő és egy adatelemző részről van szó. Már csak ezért sem tartom elfogadható megoldásnak (írástechnikailag), hogy e két részt összevegyítették; és azért sem, mert a szerzők szándéka a szakmai szempontok mellett az volt, hogy könyvük az olvasók szélesebb rétegét, az „érdeklődő nagyközönséget” is megszólítsa. Valljuk meg ezen a ponton, nehéz azt elképzelni, hogy a régészeti lelőhelyek katalógusát, a földrajzi koordinátákat vagy a leltárszámok sorozatát bárki is végigolvasná közülük.

Mіндеzek ellenére a kötet gazdagon illusztrált, bőséges képi anyagot tartalmaz, ami nagyban hozzájárul az értelmezés megkönnyítéséhez, az új ismeretanyag befogadásához. Mivel keménynyomtatású kötetéről és kiváló minőségű papírról van szó, vagyis láthatóan „nem spóroltak” az előállítási költségeken, így teljességgel érthetetlen, hogy miért ennyire gyenge minőségűek, rosszul szerkesztettek az ábrák – leszámítva a kötet végén található térképeket. Nem azokról a rajzokról, fényképekről vagy táblákról van szó, amelyeknek egy része eredeti vagy átszerkesztett közlés, hanem azokról, amelyek a régészeti lelőhelyek lokalizálása látható, illetve azokról a diagramokról, amelyek uralják a IV. fejezetet. A 9-diktól a 47-dikig terjedő sorszámozású képeknél rendkívül zavaró általában a sötét háttér, kivált, hogy fekete-fehér nyomdai kivitelezésről van szó. Nyilvánvaló, hogy ez első sorban nem a szerzőknek róható föl, sokkal inkább a nyomdai előkészítést végző „szakemberek” felelőssége, hibája. Az is probléma, hogy olykor a jelmagyarázat sem teljes, ami jelentősen csökkenti e képek információs értékét. Ráadásul a IV. fejezet diagramjainak nagyobb része „öncélú”. Elegendő lett volna csak néhány, jobban átgondolt, összegző ábrát készíteni; a többit pedig elhagyni, s azok tartalmát inkább a szövegben elhelyezni (vizualizálás nélkül). Összességében tehát sokat ront az összképen, hogy nem volt megfelelően képzett műszaki szerkesztője a kötetnek.

Sajnos hasonló mondható el a korrektor munkájáról is. Rendkívül bosszantó, hogy a kötet szövege tele van fogalmazási hibákkal, helytelen mondat szerkezetekkel. Mindjárt az első mondatban egy többszörös szóismétlésbe botlunk, ami sajnálatos módon gyakori kísérője az egész műnek. Miként az is, hogy lépten-nyomon értelemzavaró ragozási hibák követik egymást, például: „*homlokterébe állnak*” (9. old.), „*kerámiával kapcsán*” (132. old.) stb. Megjegyzem, az sem kelt jó benyomást, hogy a szerzők többször hangsúlyozzák munkájuk „*úttörő*” jellegét. Elég lett volna ezt egyszer, legfeljebb még egyszer megemlíteni – nincs szükség újfent bizonygatni a könyv eredetiségét; azt, hogy így van-e, hadd döntse el maga az értő, érdeklődő olvasó. Úgy vélem, hogy egy ilyen alaplumnél, mint amilyen a szóban forgó kötet is, elvárható, s egyben nélkülözhetetlen a magas szintű szöveggondozás, amelyet egy második, talán bővített kiadásnál mindenképpen érdemes elvégezni.

A formairól áttérve a tartalmi kritikai megjegyzésekre, hangsúlyozom, hogy részemről ezek kevésbé lényegiek, inkább opcionális jellegűek, és hogy kifejezetten történeti földrajzi indíttatásúak. Az említett diszciplína sajátossága, hogy olyan tudomány, amely „*kapcsolatot épít a történelem és a földrajz között*”, és bekapcsolja a tudástranszfer folyamatába a különféle segédtudományokat (mint a régészetet) vagy a rokontudományokat (mint a

néprajzot).⁷ Ennek megfelelően azt vizsgálom, hogy a recenzeált munka mennyiben használható történeti földrajzi szempontból. E perspektíva beemelését kellően indokoltnak tartom, kivált, hogy a szerzők településtörténeti változások vizsgálatát ígérik, és hogy egy kistáj, vagy ahogyan azt ők nevezik, egy mikrorégió vizsgálata áll a középpontban.

Először is hiányérzetet kelt, hogy nincs olyan komolyabb módszertani rész, amelyből kiderülne az olvasó számára, mit is kellene értenie a mikrorégió fogalmán – és itt most nem arra gondolok, hogy hogyan történt a Kis-Szamos völgyének a lokalizálása. Néhány bekezdés erejéig érdemes lett volna kitérni arra a problémakörre, hogy mi a különbség a táj, a régió és a történeti régió fogalma között,⁸ vagy legalábbis arra, hogy e problémakört hogyan értelmezik a kötet szerzői a választott témájuk kontextusában. Természetesen erre nemcsak a geográfiának és a történettudománynak, hanem például a néprajznak is megvannak a „saját” válaszai. Ezek felhasználásával pedig megfelelően elő lehetett volna készíteni a különböző tudományterületek közti tudástranszfert. Mindezek hiányából adódik, hogy az sem tisztázott: egy jelenkori gyakorlatban használt régió-fogalmat alkalmaztak-e retrospektív módon a szerzők, vagy esetleg egy önálló, lokális (táji) alapokon konstruált történeti régió-fogalmat használtak. Úgy vélem, mindkettőről egyszerre van szó, anélkül, hogy e fogalmat megnyugtató módon tisztázták volna. Természetesen nem a lokális kontextusban vett történeti mikrorégió „evolúcióját” kérem számon, inkább azt, hogy a fogalomhasználat ez esetben nem kellően tudatos. Megítélésem szerint egy ilyen *longue durée* vizsgálatban, mint ami jelen esetben is történt, egy régió nem lehet fix entitás, mivel állandóan változik. Minden korban más és más miatt tekinthető egy adott terület régióknak, éppen azért, mert nemcsak a természetközeli táj, hanem az épített környezet, a benne élő társadalom is szüntelen változik, alkalmazkodik. Következésképpen módfelett hiányolom azt a dinamikus szemléletet, amelyben megelevenednének az olvasó előtt a különböző (természeti, gazdasági, társadalmi, kulturális, politikai stb.) környezetek a maguk összefonódó kapcsolatrendszerével együtt a szüntelen változás folyamatában. Összességében úgy gondolom, hogy a „mikrorégió” fogalma ez esetben nem releváns. Sokkal elfogadhatóbbnak tartom, jelen körülmények között, a *táj* fogalmának a használatát – mert hiszen mi másról is van szó mindvégig, mint a Kis-Szamos völgyéről, egy sokrétű, széles értelemben vett, állandóan változó környezetről. Végző soron maguk a szerzők is a természetföldrajzi tájat, a Kis-Szamos vízgyűjtő területét tekintették az empirikus vizsgálatuk alapjának, azt a vidéket, amely a folyó vízválasztó vonalán belül lokalizálható. Ahogyan azt megfogalmazták: az „*általunk vizsgált földrajzi térség a Kis-Szamos vízgyűjtőterületének feleltethető meg*” (18. old.).

Másodszor, további hiányossága a munkának, hogy az éghajlatváltozást mint kontextust (leszámítva a 21. oldalon szereplő rövid megjegyzést) szinte teljesen figyelmen kívül hagyták a szerzők. Ez azért is különös, mert vizsgálatuk középpontjában egy folyóvölgy áll, amelynek élővilága természeténél fogva érzékeny minden éghajlati változásra. Az éghajlattörténeti kontextualizáláshoz ma már olyan szakmunkák állnak rendelkezésre, amelyek nem a nyugat-, esetleg észak-európai írott vagy természeti források alapján készültek, hanem földrajzilag közelebről, a Kárpát-medence területéről származó dendroklimatológiai vagy épp jégminta-forrásokra támaszkodnak, és amelyek teljes nyári, illetve téli félévi klímarekonstrukciót kínálnak. Ráadásul jelen esetben a jégminták a Bihar-hegységből

⁷ Beluszky et al. 2008. vö. Szilágyi 2013.

⁸ Győri 2005.; Nemes Nagy 2009.; Benedek 2002.; Csorba 1999.; Faragó 1984.; Kerényi 2006.; Marosi 1981.; Paasi 2004.; Varró 2004.

származnak, és az elmúlt kétezer év éghajlatváltozását teszik modellezhetővé. Ezeket a tudományos eredményeket használni lehetne a régészeti leletek kontextualizálásakor, hiszen a kötetben tárgyalt 3–12. század időszakában jelentős éghajlati változások zajlottak. A római kori klímaoptimumot a 4. században a népvándorlás-kori kis glaciális követte. A 6–7. századi felmelegedés után pedig a középkori klímaoptimum időszaka „uralta” hosszasan a Kárpát-medencét, amikor a téli időjárás jobbára enyhe volt. Végül a 13. század közepén újabb lehűlés vette kezdetét, amelyet kis jégkorszak (1250–1850/1920) néven ismerünk.⁹ A klímátörténeti modell alkalmazása tehát összetettebb megértés (és nem megmagyarázás) előtt nyit utat. Lehetséges kontextusa volna a népességcserének, a mezőgazdasági művelés kiterjedésének vagy akár a népességnövekedésnek is, és így tovább.

Harmadszor, a kötet II. fejezetében a Kis-Szamos völgyének természetföldrajzi jellemzőit ismertetik a szerzők a táj geológiai felépítésétől kezdve a domborzati viszonyok leírásán át egészen a nyersanyagforrások, a nemesfém- és a sóbányák bemutatásáig. A könyv szövege ezen a ponton erősen leíró jellegű és csak kevésbé kontextualizáló. A szerzők nem törekedtek az elmondottak szélesebb interpretációjára. Kivételt csak a nyersanyagok esetében tettek, amikor megemlítették, hogy a „*dési tufaformáció*” olyan építőkövet szolgáltatott, mely jól megmunkálható, könnyen alakítható, ezért keresett, így széles körben elterjedt volt a vizsgált területen (23. old.). Ezt leszámítva e fejezetben szereplő megállapítások nem épültek be a későbbi, szintetizáló jellegű részekbe, így a II. fejezet önmagában áll, és egyéb funkciója, mint a táj leírása, rövid, természetföldrajzi jellegű bemutatása, nyilvánvalóan nincsen. Ebből (is) adódóan a fejezetek közti koherencia rendkívül alacsony, nem beszélve az adattár beékeléséről, ami éppen ezt a mozaikosságot növeli.

Negyedszer, mivel a címben szerepel a településtörténet, ezért jogosan kérhető számon, hogy a fontosabb magyar településtörténeti szakirodalom, vagy az utóbbi időben keletkezett újabb, régészeti feltárásokra alapozott településtörténeti munkák miért nem szerepelnek legalább hivatkozás szintjén a kötetben. Még akkor is, ha ezek sem a korszakot, sem a földrajzi területet tekintve nem köthetők a Kis-Szamos völgyéhez. Szemléletmódjuk és újszerűségük miatt azonban érdemes lett volna megemlíteni közülük néhányat.¹⁰ A más területek településeivel való összehasonlítás pedig további mélységet adhatott volna a munkának. Ilyen komparációra már Kárpát-medencei vonatkozásban is lett volna lehetőség, tekintve, hogy a Magyar Várostartörténeti Atlasz sorozat eddig megjelent kiadványai ezt részben lehetővé is tennék.¹¹ Vagy, ha ennek a szélesebb perspektívának a beemelése már nem vállalkoztak a szerzők, akkor talán a címválasztásnak is szerényebbnek, pontosabbnak kellett volna lennie.

Mindent összevetve a kötet kétségtelenül olyan alapmű, amely a későbbi kutatások számára megkerülhetetlen lesz. Bár a kontextualizáló részek kidolgozottsága (nemcsak történeti földrajzi szempontból) kifogásolható, ettől még a mű jól használható kézikönyv, kivált az adattár vonatkozásában, amely a Kis-Szamos völgye „*mikrorégió*” régészeti lelőhelyeinek katalógusát adja. Emellett a több mint 400 tételből álló felhasznált szakirodalom nagyban segíti a téma összetettebb megismerését. Végül, nem vitatom el a szerzőktől azt sem, hogy „úttörő” munkáról van szó, elegendő ezzel kapcsolatban arra utalni, hogy a dáko-román kontinuitás kérdése is más megvilágításba került, köszönhetően a mikro-szintű kutatási eredmények összegzésének.

⁹ Vadas–Rácz 2010. vö. Kern 2010. vö. Miller et al. 2012.

¹⁰ Ilyen pl. Rosta 2014.; Sárosi 2013. Az utóbbi könyvként is megjelent: Sárosi 2016.

¹¹ Opl 2011.; Szende 2012.; Jankó–Kücsán–Szende 2010.; Tringli 2011.; Blazovich et al. 2014.; Végh 2015.

Források

http://www.eme.ro/servlet/eme/template/news%2CPNewsScreen.vm/news_id/2974;jsessionid=C1082A515CCC5A653568573DC3A1542C

<http://www.instarbparvan.ro/pagini%20secundare/membri/arheologie%20medievala/gall%20erwin.htm>

<http://www.rirc.ro/team/>

https://doktori.hu/index.php?menuid=192&lang=HU&sz_ID=7027&show=1

https://hirek.unideb.hu/sites/hirek.unideb.hu/files/20180221_de_okortudomany_a_21_szazadban.pdf

<https://www.civilek.hu/programok/daciatol-ultrasilvaniaig/>

Szakirodalom

- Beluszky et al. 2008. Beluszky Pál – Frisnyák Sándor – Gál Zoltán – Győri Róbert – Hajdú Zoltán – Rácz Lajos – Szilágyi Zsolt: Mi a történeti földrajz és kik a történeti földrajzosok? Kerekasztal-beszélgetés a történeti földrajzról az MTA Regionális Kutatások Központja Budapesti Osztályán 2007. szeptember 3-án. In: Korall, 9. (2008) 31. sz. 5–22.
- Benedek 2002. Benedek József: A földrajz térszemléletének hullámai. In: Tér és társadalom, 16. (2002) 2. sz. 21–39.
- Blazovich et al. 2014. Blazovich László – Balia-Nagy Judit – Horváth Ferenc – Kelemen Gábor – Kratochwill Mátyás – Máté Zsolt – Szemerey Anna – Szerdahelyi Péterné – Takács Máté: Szeged. Szeged, 2014. (Magyar Várostörténeti Atlasz 3.)
- Csorba 1999. Csorba Péter: Tájökológia. 2. kiadás. Debrecen, 1999.
- Faragó 1984. Faragó Tamás: Településtörténet, történeti táj, történeti térbeliség. In: Történeti Statisztikai Tanulmányok 5. Felelős szerk.: Csahók István. Bp., (1984). 5–38.
- Gáll–Kapcsos–Isvoranu–Iván 2016. [2018.] Erwin Gáll – Norbert Kapcsos – Theodor Isvoranu – András Iván: From absolutization to relativization: the hoard from Valea-Strâmbă (Hu: Tekerő patak)-Kápolnaoldal revisited. In: Orbis Romanus and Barbaricum. The Barbarians around the Province of Dacia and Their Relations with the Roman Empire. Ed. Vitalie Bârcă. Cluj-Napoca, 2016. 331–343. (Patrimonium Archaeologicum Transylvanicum 14.)

- Győri 2005. Győri Róbert: A térszerkezet átalakulásának elemei a Kisalföld déli részén (a XVIII. század végétől a XX. század elejéig). Doktori (PhD) értekezés kéziratban. ELTE TTK Földtudományi Doktori Iskola. Bp., 2005.
- Jankó–Kücsán–Szende 2010. Jankó Ferenc – Kücsán József – Szende Katalin: Sopron. Sopron, 2010. (Magyar Várostörténeti Atlasz 1.)
- Kerényi 2006. Kerényi Attila: Kényelmetlen, de alapvető. A táj eltérő értelmezései és azok tervezési-védelmi jelentősége. In: Falu Város Régió, 13. (2006) 3. sz. 18–22.
- Kern 2010. Kern Zoltán: Éghajlati és környezeti változások rekonstrukciója faégyűrűk és barlangi jég vizsgálata alapján. Doktori (PhD) értekezés kéziratban. ELTE TTK Földtudományi Doktori Iskola, Földrajz–Meteorológia Program. Bp., 2010.
- Marosi 1981. Marosi Sándor: Tájkutatói irányzatok, tájértékelés, tájtipológiai eredmények. Bp., 1981.
- Miller et al. 2012. Gifford H. Miller – Áslaug Geirsdóttir – Yafang Zhong – Darren J. Larsen – Bette L. Otto-Bliesner – Marika M. Holland – David A. Bailey – Kurt A. Refsnider – Acott J. Lehman – John R. Southon – Chance Anderson – Helgi Björnsson – Thorvaldur Thordarson: Abrupt Onset of the Little Ice Age Triggered by Volcanism and Sustained by Sea-ice/ocean Feedbacks. In: Geophysical Research Letters, 39. (2012) No. 2.
- Nemes Nagy 2009. Nemes Nagy József: Terek, helyek régiók. A regionális tudomány alapjai. Bp., 2009. (Modern Regionális Tudomány Szakkönyvtár)
- Opll 2011. Ferdinand Opll: The European Atlas of Historic Towns. Project, Vision, Achievements. In: *Ler História*, 60. (2011) 169–182.
- Paasi 2004. Anssi Paasi: Place and region: looking through the prism of scale. In: *Progress in Human Geography*, 28. (2004) No. 4. 536–546.
- Rosta 2014. Rosta Szabolcs: A Kiskunsági homokhátság 13–16. századi településtörténete. Doktori (PhD) értekezés kéziratban. ELTE BTK Történettudományi Doktori Iskola, Régészettudományi Intézet Doktori Program. Bp., 2014.
- Sárosi 2013. Edit Sárosi: Landscapes and Settlements in the Kecskemét Region, 1300–1700. Doctoral dissertation, manuscript. Medieval Studies Department, Central European University. Bp., 2013.
- Sárosi 2016. Edit Sárosi: Deserting Villages – Emerging Market Towns. Settlement Dynamics and Land Management in the Great Hungarian Plain 1300–1700. Bp., 2016. (Archaeolingua Series Minor 39.)

- Szende 2012. Szende Katalin: Városkutatás és rezidencia-kutatás. Európai helyzetkép és magyar eredmények. In: Urbs VII. Főszerk.: Kenyeres István. Bp., (2012). 11–44.
- Szilágyi 2013. Szilágyi Zsolt: A történeti földrajz mint kapcsolattudomány alkalmazása a magyar várostörténet-írásban. In: Nagyerdei Almanach, 4. (2013) 1. sz. 183–204.
- Tringli 2011. Tringli István: Sátoraljaújhely. Bp., 2011. (Magyar Várostörténeti Atlasz 2.)
- Vadas–Rácz 2010. Vadas András – Rácz Lajos: Éghajlati változások a Kárpát-medencében a középkor idején. In: Agrártörténeti Szemle, 51. (2010) 1–4. sz. 39–62.
- Varró 2004. Varró Krisztina: A régió mint diszkurzív termék. In: Tér és társadalom, 18. (2004) 1. sz. 73–91.
- Végh 2015. Végh András: Buda. Bp., 2015. (Magyar Várostörténeti Atlasz 4.)

Földvári Katalin

Az első világháború és a görögkatolikusok. Tanulmánykötet.
 Szerk.: Marosi István – Suslik Ádám. Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola, Beregszász–Nyíregyháza, 2020. 185 p.

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Görögkatolikus Főiskola Lelkészsége (Görögkör) és az Ortutay Elemér Görögkatolikus Szakkollégium évente megrendezésre kerülő egyháztörténeti konferenciájának témáját 2015-ben az első világháború és a görögkatolikus egyház kapcsolatának vizsgálata adta. A tanácskozás előadásait Marosi István és Suslik Ádám tanulmánykötetben foglalták össze, amely 2020 tavaszán jelent meg. A kiadvány célja, „*hogyan egyháztörténeti szempontból vizsgálja a Nagy Háborút és annak hatásait. Különösen a Kárpát-medencében élő görögkatolikusok, s az egykor a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegyéhez tartozó összes magyar anyanyelvű görögkatolikus személyekből.*” (8. old.) A kötetben szereplő tizenkét publikáció az események történeti bemutatása mellett a többségében görögkatolikusok által lakott területek társadalmát és problémáit érintő kérdéseket járja körbe, valamint az azokra válaszként adott reakciókat ismerteti.

Puskás Bernadett „XX. század eleji püspökportrék a nyíregyházi Görögkatolikus Egyházművészeti Gyűjteményben című tanulmánya” elején megállapítja: „[...] a képmásokon keresztül megvalósuló reprezentációra kevésbé alkalmas időszak volt ez. A bemutatásra váró portrégyűjtemény sem őriz az 1914–1918 közötti esztendőkből példát.” (11. old.) Mégis tanulságos nyomon követni a püspöki portrék műfajának változásait az előzményektől a háborút megelőző időszakon át a háború utáni évtizedek ábrázolásáig. A szerző előzményként Bacsinszky András munkácsi püspök (1732–1809) 18. század utolsó negyedében készült portréját mutatja be, amelyet a 20. század elejéről származó, Firczak Gyula munkácsi püspököt (1891–1912), Dr. Vályi János eperjesi püspököt (1883–1911), illetve Miklósy Istvánt, a Hajdúdorogi Egyházmegye első püspökét (1913–1937) ábrázoló képek követnek. A portréfestészetben a háborús évek végén bekövetkezett változásokat a következő hajdúdorogi püspök, Dr. Dudás Miklós (1939–1972) képmásai példazzák.

Csapó Csaba az 1913–14-re hatalma csúcsán álló Tisza István I. világháborút megelőző politikai szerepvállalását elemzi, melyben fontos szerepet kap a miniszterelnöknek a Nagy Háború kitörésével kapcsolatos személyes felelőssége. A szöveget Tisza István nemzeti-ségi kérdéssről elhangzott miniszterelnöki beszédének részlete zárja.

Klstenitz Tibor a korszak egyetlen magyar nyelvű görögkatolikus lapja, az Ungváron megjelenő Görög Katolikus Szemle cikkeit elemezve azt vizsgálja, hogy a hetilap hogyan felelt meg a háborús körülmények által támasztott kihívásoknak. A Szemle mindvégig támogatta az állam háborús erőfeszítéseit, ugyanakkor a kezdetektől fogva tudatában volt a várható nehézségeknek. A sajtótermék cikkeinek szövegei jól mutatják az ebben az időszakban bekövetkezett változásokat: a közvéleményben megjelenő, a görögkatolikusokat sújtó sztereotíp vádaskodásokkal szemben a hetilap vállalkozott a közösség érdekeinek védelmére, 1918-ban ugyanakkor mégis viszonylagos radikalizálódás figyelhető meg a hasábjain.

Suslik Ádám „Egyház és államhatalom. Rendőri túlkapás vagy szigorított eljárás?” címmel a sátoraljaújhelyi és beregszászi ügyészség anyagából kiemelt példákon keresztül ismerteti a görögkatolikus egyházi személyekkel szemben folytatott bűnvádi eljárásokat. A

bemutatott esetek, melyek között konkrét feljelentéseket és egész járásokra, egyházkerületekre vonatkozó beadványokat is talál az olvasó, jól mutatják azt, hogy milyen koholt vádakkal próbálták meg ebben az időszakban egyházi személyeket félreállítani.

A magyar királyi honvédség kötelékében szolgáló tábori lelkészek életébe enged bepillantást *Stencinger Norbert* tanulmánya. A háborúban a katonákat váratlanul érte a hadiállapottal járó sok viszontagság, és a technikai fejlődésnek köszönhető, korábbanál pusztítóbb fegyverek megjelenése. A korszakban a lakosság nagy része aktív hitéletet élt, így a harctéren is nagy szükség volt a tábori lelkészek támogatására. Az itt szolgáló papok nemcsak a szentmisén való részvételt biztosították, hanem megszervezték az egyházi ünnepek szertartásait, gyóntattak, különböző vallásos tárgyú olvasmányokkal látták el a fronton harcolókat, a legfontosabbak mégis a katonákkal folytatott személyes beszélgetések voltak. Mindezt jól megvilágítja a tanulmány jelmondata: „*Annyi tisztá papi öröme egy papnak sincs, mint a tábori lelkésznek.*” (85. old.)

Braun László azt vizsgálja, hogy az oroszok betörése milyen hatást gyakorolt a Kárpátok lakosságának és a görögkatolikus papságnak a mindennapi életére. A hegyvidéki emberek szegénységét tovább mélyítették az orosz hadsereg által okozott károk: a harcok és a katonaság ellátása következtében a vármegyék állapotállománya, élelmiszerkészlete jelentős mértékben lecsökkent, a helyzetet pedig tovább rontották a galíciai népfelkelők fosztogatásai is. A területen zajló harcok másik következménye a hegyvidéken élő emberekbe vetett bizalom megingása volt: a német déli hadsereg az ellenség támogatásával gyanúsította a szláv nyelvű lakosságot és a görögkatolikus papságot is. Mindezt jól szemlélteti Nátoly Mihály dombostelki görögkatolikus pap ügye, amelyet a szerző részletesen ismertett.

A közelmúltban elhunyt *Bendász Dániel* tanulmányában arról írt, hogyan mutatkozott meg a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye papságának helytállása az első világháború idején. „*Számos görögkatolikus lelkész, kántortanító és civil kárpátaljai lakos önfeláldozó, hazafias magatartása lélekemelő volt a megszállás idején.*” (99. old.) Voltak, akik mártírhálalt szenvedtek, mert nem akartak felvilágosítást adni az ellenségnek, mások életük veszélyeztetése árán rejtették el és ápolták a sebesült katonákat. A Munkácsi Egyházmegye papságának tagjai a harctéren is jelen voltak a tábori lelkészek között, mely szolgálatért többen kitüntetésben részesültek. Több pap irodalmi művek írásán keresztül próbálta megvédeni a görögkatolikus egyházat és a ruszin híveket a magyar hatóságok által rájuk zúdított rágalmaktól. A szerző munkáját számos, napilapokból és levelezésekből vett szemelvényvel színesítette.

Kovács Eleonóra két görögkatolikus oktatási intézmény, az Ungvári Görögkatolikus Tanítónőképző és az Ungvári Kir. Görög Katholikus Kántortanítóképző-Intézet 1914–1915. évi működésének sajátosságait mutatja be a tanévek végén kiadott iskolai értesítők segítségével. A világháború eseményei az oktatásban is éreztették hatásukat, több változást is előidézve ezzel: „*A tanítóképző és a kántor-tanítóképző működésére, belső életére és mindennapjaira hatást gyakorolt a háborús helyzet. Mindkét intézményben később kezdődött és rövidebb lett a tanév, a termeket az átvonuló katonaság elszállásolására használták, egy-egy tantárgy oktatása megszünt, nem volt lehetőség tanulmányi kirándulás szervezésére.*” (110. old.) A tananyagot ennek ellenére közvetíteni kellett a tanulók felé, és a vizsgák, tanügyi ellenőrzések sem maradtak el.

Szkoropádszky Péter „A béke után...” -A Munkácsi Egyházmegye útkeresése az I. világháborút követően címmel az egyházmegyét ért megpróbáltatásokat és az azokra adott

válaszreakciókat veszi sorra. A Munkácsi Egyházmegyére történetének addigi legnagyobb csapását mérték a világháborút követő határmódosítások, hiszen Kárpátalja területe nagyrészt az újonnan létrehozott Csehszlovák Köztársasághoz került. A cseh uralom nemcsak az ott élő nemzetek, hanem a vallási felekezetek megosztására is törekedett, amit egyrészt a görögkatolikus egyház anyagi ellehetetlenítésével próbált elérni, míg a támadás másik pillérét az egyházi oktatási rendszer megszüntetésére irányuló törekvések jelentették. A csehszlovák hatóság minden eszközzel próbálta megakadályozni a magyar nyelv használatát, de talán még ezeknél is nagyobb veszélyt jelentett a pravoszlávia terjedése, ami görögkatolikus templomok, kolostorok lefoglalásával járt együtt. Papp Antal püspök hosszú időn át próbálta megvívni a maga harcát a munkácsi egyházmegye székében a cseh hatalommal szemben, 1924-ben azonban a Szentszék lemondásra szólította fel. Utóda, Gebé Péter „*püspökségének alig hét éves időszaka alatt sikerült szíjjel szemben fejlődő pályára állítani a munkácsi egyházmegyét, mindenféle szinten.*” (133. old.) Az 1924-ben beiktatott püspök többek között felismerte a személyes jelenlétben megnyilvánuló intenzív pasztoráció fontosságát, a hitoktatás jelentőségét, a bazilita atyákat missziók szervezésével bízta meg, és gondot fordított a papnevelés számára megfelelő körülmények biztosítására. A közvélemény bevonásával és saját erélyes fellépésével Gebé Péter hosszútávra mutató eredményeket ért el a csehszlovák kormányzattal folytatott harcban, melyeket a tanulmány szerzője így összegezz: „*Ha nem lett volna Gebé Péter püspök az I. világháborút követően a munkácsi egyházmegye történetében, akkor ma talán egy maroknyi kis csoport vallaná magát görögkatolikusnak Ukrajna Kárpátontúli területén.*” (134. old.)

Pallai Béla a romániai magyar görögkatolikusok szemszögéből ismerteti az I. világháború következményeit. A Hajdúdorogi Egyházmegye megalakulásakor 83 paróikia került ki a román görögkatolikus egyház kötelékéből, amely a háborút lezáró békén is túlmutató konfliktusokat okozott a partiumi és erdélyi részekben. A szerző ezeket részletezi a korabeli román sajtóban megjelent cikkek segítségével.

Az 1912-ben alapított, 162 egyházközséget magába foglaló Hajdúdorogi Egyházmegye történetében az 1914-es év eseményei újra felszínre hozták az ide csatolt parókiák nemzetiségi szempontú felülvizsgálásának már a kezdetektől fennálló problémáját, hiszen a román görögkatolikus püspökök mindent megtettek azért, hogy visszanyerjék a tőlük elcsatolt közösségeket. A Nagy Háború kitörése további megpróbáltatásokat hozott a fiatal egyházmegye életébe, majd újabb megrendülést okozott X. Piusz pápa halála. *Janka György* tanulmányában ezeket a kérdéseket kifejtve mutat rá arra, hogyan próbált Miklósy István püspök mindezek ellenére kitartani, melynek eredményeként egyházmegyéje életben maradhatott.

Csatáry György a Kárpátaljai Állami Levéltár beregszászi részlegén őrzött Munkácsi Görög Katolikus Püspökség levéltári anyagának 1914–1918 közötti időszakra vonatkozó dokumentumjegyzék-részletét közli. Az iratok tartalmi kivonatait olvasva jól látható, hogy tematikájuk „*teljesen felöleli a korszak társadalmi mozgásainak részleteit. [...] A jegyzékben fellelhető levelezések, jegyzőkönyvek, utasítások bűn tükrözik a görögkatolikus egyház hazafias hozzáállását a világháború ügyéhez.*” (151. old.)

A kötetben bemutatott iratjegyzék összeállítását az a cél motiválta, hogy szövegei segítségével a kutatók megismerhessék a püspökségben folyó ügyek forrásait a történelem e viharos korszakában.

Az első világháború és a görögkatolikusok című tanulmánykötet, ahogy a benne szereplő tizenkét írás összefoglalója is jól szemlélteti, többféle, egészen egyedi oldalról közelíti meg

a címben megjelölt témát. A könyvet forgatva az Olvasó képet kaphat a görögkatolikus-ság történetének ezen időszakáról a művészettörténet, sajtótörténet, hadtörténet és oktatástörténet nézőpontjából, emellett bepillantást nyer a görögkatolikus lakosság és papság életének viszonyaitába, valamint a Munkácsi és Hajdúdorogi Egyházmegyék történetének eseményeibe. A kiadvány utolsó tanulmánya a téma továbbgondolásához, további vizsgálatához nyújt segítséget a felsorolt levéltári források segítségével.

Jelen kötet így nemcsak az egyháztörténészek, hanem más tudományterület kutatói számára is hiánypótló adatokkal szolgál.

Seres László

Széchenyi Ferenc Tájmúzeum

Ebes Hajdú-Bihar megye középső részén, Hajdúszoboszló és Debrecen között, a megyeszékhelytől 12 km-re, délnyugatra található. A Debrecen környéki tanyavilágból 1952-ben kialakult község gyorsan növekedett. A rendszerváltás előtt tipikusan mezőgazdasági jellegű falu napjainkra átalakult, a lakosság megélhetési forrása a mezőgazdaság mellett egyre inkább az ipar, a kereskedelem és a szolgáltatás. Az utóbbi évek látványos fejlődése nyomán megszépült a faluközpont és intézményei. A község a város komfortját és a falu nyugalvét nyújtja az idelátogatóknak.

1. kép. Széchenyi Ferenc Tájmúzeum.

A Széchenyi Ferenc Tájmúzeum 2004-ben nyitotta meg kapuit a látogatók előtt; történeti, régészeti és néprajzi gyűjtőkörrel rendelkezik. Gyűjtőterületét Ebes, Hajdúszoboszló, Hajdúszovát és Nagyhegyes közigazgatási területe adja.

A múzeum alapját a következő gyűjtemények alkotják:

A néprajzi gyűjtemény alapját Virág István – egykori ebesi, ma debreceni lakos – ajándékozta a múzeumnak.

A történeti gyűjtemény alapját Haja István, egykori helyi pedagógus hagyatéka és az Ebesi Krónika kéziratok alkotja.

A Haja-hagyaték tartalmazza mindazon fotó- és írásos dokumentumot, szakirodalmi és hivatkozási anyagot, amelyek az Ebesi krónika című könyv megírásához szükségesek

voltak. A múzeum feladatának tartja Haja István úttörő munkájának folytatását, és a megkezdett tematika szerint tovább gyűjteni a dokumentumokat Ebes helytörténetéhez.

A régészeti gyűjtemény jelenleg csupán szórvány leletanyagot tartalmaz, melyet helyi lakosok, illetve az iskola ajándékozott a múzeumnak.

A múzeum gondozza Uzonyi Pál ebesi lakos, földrajz–rajz szakos tanár, tanyasi iskolai igazgató hagyatékát is. A képzőművészeti anyag – festmények, grafikák, fafaragások, versek – őrzéséről és rendszeres közzétételéről a Széchenyi Ferenc Tájmuzeum gondoskodik.

2013-ban, születésének 90. évfordulója alkalmából saját rajzaival illusztrált gyermekverses kötetének megjelentetésével tisztelgett a múzeumot fenntartó Kft. Uzonyi Pál munkássága előtt.

Állandó kiállításaink

Ítélet nélkül – Családok munkatáborokban

Nem mindennapi, sőt országosan is egyedülálló témát választott állandó kiállításául az ebesi múzeum. Árkus, Borsós, Borzas-Mihályhalma, Ebes, Elep, Erzsébetanya, Kócspuszta, Kónya, Kormópuszta, Lászlómajor, Lenin tanya, Tedej. 12 név, 12 hely a Hortobágyi Állami Gazdaság területén. 12 tábor helyszíne, ahová 1950–53 között a sztálinista-kommunista diktatúra ideje alatt ártatlanul, ítélet nélkül hurcoltak el családokat zárt kényszermunkatáborokba, elsősorban Magyarország déli és nyugati határához közel eső településekről – csecsemőktől az aggastyánokig –, hogy részesei legyenek a Hortobágy természetátalakításának, az ötvenes évek elejének kísérleti tervgazdálkodásának. Ezeknek a szabadságuktól, emberi méltóságuktól megfosztott embereknek állít emléket a kiállítás, ami ma már ritkán fellelhető tárgyakkól, dokumentumokból, korhű ruházatba öltöztetett viaszfigurákból, és a helyszínen felépített kényszerlakhely tükörmásából áll. E mellett interaktív módon, egy digitális tábla segítségével a ma már nem álló, ebesi és árkusi zárt tábor, a tiszalöki, recski internáló tábor hétköznapjaiba lehet betekinteni, végigkövetni építésük fázisait.

A múzeum udvarán a munkatáborokban meghalt valamennyi ártatlan áldozatnak emléket állítva síremlékmű került felavatásra 2007. október 13-án.

2. kép. Ítélet nélkül.

Retró kiállítás

A kispolgári lakás miliőjébe betekintő látogató kedve szerint nosztalgizhat a működőképes bakelit lemezlejátszók, rádiók, régi családi fotók, fényképezőgépek, az úttörő mozgalom jelképei, a hétköznapi élet tárgyai között.

3. kép. Retró kiállítás 1.

4. kép. Retró kiállítás 2.

Múltunk és jelenünk: Helytörténeti kiállítás

A kiállítás a mai Ebes község közigazgatási területén belül előkerült régészeti emlékek és a későbbi idők történeti dokumentumai és néprajzi tárgyai segítségével az újkőkortól egészen napjainkig mutatja be Ebes történetét.

Kutatási területek

A hortobágyi kényszermunkatáborok

1950. június 22-ről 23-ra virradó éjszaka ÁVH-s és rendőri csapatok törtek be több dél-dunántúli és dél-alföldi településen bizonyos családok otthonaiba. A családfőket felszólították, hogy a család tagjainak azonnal el kell hagyniuk az otthonukat, és a kijelölt kényszertáborhelyre kell távozniuk. Bűnük annyi volt, hogy a kommunista rendszer ellenségeinek nyilvánították őket. Vonatra rakták a családokat, és megindították véglegesnek gondolt otthonuk: a Hortobágy felé.

1950–53 között 12 kényszermunkatábor jött létre a Hortobágy–Nagykunság–Hajdúság területén, ahol a „telepeseknek” – valójában deportáltaknak – mezőgazdasági munkát kellett végezniük. Embertelen körülmények között laktak, minimális juttatást kaptak, fegyveres őrök vigyáztak rájuk. Ezen táborok egyikét 1951–53 között Ebes mellett működtették, központja a Nagy Béla-tanya volt.

A múzeumban erről a korszakról őrzünk dokumentumokat és visszaemlékezéseket. Ezek nagy része főleg másolatban van meg, nem eredeti. Ezen kívül a történetről szóló tanulmányok, könyvek, visszaemlékezések sora várja az érdeklődőt.

Helytörténet

Modern kori történetét megelőzően létezett a közelben egy középkori település, amely a 16–17. században elpusztult. Ezt követően Ebes területe Debrecen határához tartozott, ahol a későbbiek során tanyavilág született. A 19–20. század fordulóján tanyasi iskolák, vasútállomás jöttek létre. A második világháború idején egy érdekes pedagógiai kísérlet során debreceni utcagyerekeket hoztak ki egy tanyára, ahol egyfajta gyerekdemokrácia létrehozásában kívánták őket érdekeltté tenni és motiválni. Ez volt az ebesi „Fiúfalva”. Ebes település, a szocialista mintafalu 1952-ben „született meg” a kommunista társadalmi kísérlet központossítási törekvései nyomán. A lakosság főleg a mezőgazdaságból élt, és a termelőszövetkezetekben dolgozott.

Ebes modern kori történelmébe alapos betekintést nyújt Haja István Ebesi Krónika c. könyve, valamint hagyatéka. A nagyrészt ebből származó, múzeumban fellelhető történeti források főleg Ebes 20. századi történelmébe, azon belül is elsősorban az iskola és a Községi Tanács VB-üléseinek jegyzőkönyveibe nyújtanak betekintést. Nagyobb anyag foglalkozik az ebesi úttörőmozgalommal (éves tervek, rajnaplók). A rendszerváltást követő évekbe újságcikkek és választási szórólapok nyújtanak betekintést. A fotódokumentumok Ebes község lakóinak életét mutatják be.

A múzeum anyagában bárki kutathat, előzetes egyeztetés alapján, a kutatási kérelemre vonatkozó formanyomtatvány kitöltését követően. Kutatásra jelentkezni az elérhetőségeinken lehet.

Nyitva tartás:

Hétfő: ZÁRVA

Kedd: 8.00-12.00 – 12.30-17.00 óráig

Szerda: 8.00-12.00 – 12.30-18.00 óráig

Csütörtök: 8.00-12.00 – 12.30-17.00 óráig

Péntek: 8.00-12.00 – 12.30-14.00 óráig

Szombat: 8.00-14.00 óráig

Vasárnap: ZÁRVA

Elérhetőségeink:

Széchenyi Ferenc Tájmuzeum

4211 Ebes, Ady Endre u. 6-8.

Telefon: 06-52-366-136, 06-20-404-8044

E-mail: ebesmuzeum@gmail.com; honlap: www.kulturaliskeftebes.hu

Lovas Enikő Amália

A Méliusz Juhász Péter Könyvtár Helyismereti Gyűjteményének városrész-történeti kiállításai, különös tekintettel a virtuális változatokra

A Méliusz Könyvtár Helyismereti Gyűjteményének munkatársaiként Bécsiné Kléri Ágotával és Nagyné Marton Andreával azt a feladatot kaptuk a 2020. évre, hogy Debrecen városrészeiből tizenöt célterületre vonatkozólag készítsünk kiállításokat, amelyek a helyi közösségek életével foglalkozva fejlesztik azokat. Helyismereti gyűjteményként – kézenfekvő módon – ezt úgy kívántuk megvalósítani, hogy kiállításainkat saját gyűjteményi anyagaink felhasználásával, elsősorban a városrészek történeti anyagainak hiteles feltárásával, átfogó és szemléletes módon elkészítve mutatjuk be közönségünknek. A kiállítások megrendezésében és a megnyitók megvalósításában segítségünkre volt Új Judit rendezvényszervezőnk.

Célterületek szerint az én feladatom volt az Újkert északi része, Sestakert, Dobozikert, Libakert és Szentlászlófalva városrészek történeti anyagainak kutatása, válogatása és kiállításba rendezése. Bécsiné Kléri Ágota a József Attila-telep – Homokkert, a Csapókert – Falóger – Kincseshegy, Lencztelep – Kerekestelep, Tégláskert – Majorság – Epreskert – Basahalom, illetve Józsa területeket, Nagyné Marton Andrea a Tócsóskert északi és déli részét, a Belváros, a Nagyerdő és a Veres Péter-kert – Geréby-telep területeket kapta feladatul.

A tavasszal hozzánk is begyűrűző járványhelyzet korlátozó hatásai okán azonban egyes kiállítások nemcsak valóságos, hanem virtuális formában is elkészültek. Ezek:

Szőlőskertek helyén lakótelep – Az Újkert északi része

<https://helytortkiallitas.wordpress.com/>

Az Újkert északi részének kiállítása a Szőlőskertek helyén lakótelep – Az Újkert északi része címet kapta. Virtuális változatába is bekerültek a megnyitóra szánt műsor elemei: a meghívó, Nyul Imre helytörténeti kutató ajánló összefoglalója az Újkert történetéről, és Repka Sára operaénekes előadásában Thomas: Mignon című művéből Mignon áriája Bánszky János zongorakíséretével. A kiállítás térképmellékletekkel igyekszik szemléltetni a terület beépítettségének mértékét és annak változásait. Ehhez kapcsolódóan böngészhetnek az érdeklődők az utcanevék rövid történeteiben, amelyekből felmérhetőek a betelepülés jellegzetességei. Az Újkert északi része esetében ez elsősorban a 39. gyalogezred hivatásos tiszthelyettesi állományának osztott vitézi telkek emlékét jelenti. A kertészműltjának fölfedezését segítő, részint fotótári anyagunk archív darabjaiból válogattunk, részint a területet érintő régi és új hivatalos létesítmények ismertetésére vállalkoztunk. A kiállítás igyekszik szemléltetni az átépülés hozta változásokat és azok mértékét. Külön fejezet illette meg a műalkotások bemutatását és a helyi közösségformáló erőket, ebben az esetben Cs. Uhrin Tibor Szélforgóját és a Csokonai Gimnáziumban található műveket; illetve a Borbíró téri Megtestesülés templom és a Magnitúdó Csillagászati Egyesület tevékenységét.

Libaúsztató helyén Debrecen első lakótelepe

<https://libakerthelytortkiallitas.wordpress.com/>

A Libakert kiállítási anyagának felépítése hasonló szerkezetet követ. A Libaúsztató helyén Debrecen első lakótelepe címmel megvalósult kiállításunk megnyitóján ajánlónak szintén Nyul Imrét kértük fel. Közreműködött Repka Sára operaénekes, aki Donizetti: La zingara című művéből Argilla áriáját adta elő, zongorán kísérte László Éva. A térképeken nyomon követhető változások és az utcanevek bemutatása mellett kiemelt helyet kaptak az „Új Élet Park”-i lakótelep, Debrecen első lakótelepének építési körülményei, és kísérleti, úttörő építkezési megoldásainak bemutatása. A Libakert másik részén később került sor az ún. Mester utcai lakótömb felhúzására. Szükséges volt megemlíteni a korábban a Libakerthez tartozó, Egyetem sugárút, Füredi út, Péterfia utca és Hunyadi utca határolta területet, amely bár ma a Péterfia városrészhez tartozik, régebbi jellegzetes létesítményei várostörténeti jelentőséggel bírnak, illetve nyugati területei az Új Élet Park keleti részét alkották. A köztéri művészeti alkotások és az oktatási intézmények bemutatása mellett helyet kapott a DMJV Család és Gyermekjóléti Központja is, amely 2018 végéig a Libakerthez tartozó Mester utca 1. szám alatt működött.

Dobozikert – Temető helyén Debrecen keleti lakótelepe

<https://dobozikert.wordpress.com/>

A Dobozikert kiállítása a Dobozikert – Temető helyén Debrecen keleti lakótelepe címet kapta. Ajánlónk, Kovács Péter építészmérnök építészettörténeti szemszögből összegezte a lakótelep jelentőségét. A virtuális kiállítás ez esetben is térképeken szemlélteti a terület időbeni változásait, illetve törekszik tematikusan bemutatni az egykori Dobozói temetőt, kitérve annak érdekességeire, legjelesebb személyiségeire. Fotók és forrásdokumentumok útján nyomon követhető az egykori temető helyén három hullámban kiépült lakótelep terjeszkedése, a kiállítás rávilágít a terület ikonikus víztornyának egykori szerepére és sajátosságaira. A kiállítás kitér a terület utcanévadásainak szabályszerűségeire és az emléktáblák (Gulyás Pál, Balogh István, Csenki Imre), közéri műalkotások (Mikus Sándor: Három tavasz (1976), Boda Gábor: Pásztorkút) bemutatására. A Dobozikert oktatási és szociális intézményekben gazdag városrész; kiállításunk ezek bemutatásával, illetve az iskolák történetével is foglalkozik.

Közösségi terek – Közösségek. A Lencztelep és a Kerekestelep

<https://helytortenetkiallitasok.wordpress.com/>

A Lencztelep és a Kerekestelep virtuális kiállításának ajánlását Tamás Gergely református lelképásztor írta. A kiállítás-megnyitó közreműködője Molnár Rózsa Ildikó, aki moldvai csángó tavaszköszöntő és párosító népdalokat énekel. Kobzon édesapja, Molnár Miklós kíséri. A kiállítás a két terület bontásában mutatja be a telepeket és létesítményeket. A Kerekestelepi Fürdő története mellett szó esik a kertbarát kör és az olvasókör kulturális közösségeiről, illetve az Áchim András utcai óvodáról, a református templomról és a Szent Erzsébet Otthonról. A Lencztelep anyaga a Debreceni Állami Gazdaságot,

a József Attila Általános Iskolát, a 2014-ben felszentelt református templomot és a Szeged Utcai Szabadidőparkot mutatja be.

Közösségi terek – Közösségek. A Tégláskert, a Boldogfalvi-kert, a Majorság, az Epreskert és a Basahalom

<https://basaboldogepresmajorsagteglaskert.wordpress.com/>

A Tégláskert, a Boldogfalvi-kert, a Majorság, az Epreskert és a Basahalom kiállítását Vas Sándor református lelkész ajánlotta. A megnyitó keretében Pálosi Emma és Panna, a tégláskerti Talentum Baptista Általános Iskola növendékei A váradi kapitány üzenetet küldött kezdetű népdalt és Hope Still: Rejts el most című egyházi énekét adják elő. A kiállítás külön tárgyalja az egyes területeket és azok létesítményeit. A basahalmi rész kapcsán foglalkozik a halom történeti-régészeti múltjával, illetve a Vértessy család és az ő egykori téglagyáruk, kastélyuk és strandjuk történeti bemutatásával. A boldogfalvi-kerti rész a Légszeszgyár/Gázgyár és a Debreceni Erőmű ipartelepét, az epreskerti főként a repülőtér egykori szovjet múltját és az iskola történetét tárgyalja. A Majorság területének a Gázgyár és a Csónakázótó, utóbbi kapcsán a debreceni cserkészlet története és a salakmotor-pálya a főbb érdekességei. A tégláskerti rész az ottani közösség életének bemutatására törekszik, különös tekintettel a 2006-ban átadott templomra.

Szentgyörgypusztától Józsaig

<https://jozsabelytortkiall.wordpress.com/>

A józsa városrész kiállítását Balázs Ákos, Debrecen város alpolgármestere és Józsa településrész önkormányzati képviselője ajánlotta. Virtuális megnyitónk közreműködője a Hajdúsági Népzenei Együttes, zenészei: Kancel József és Kancel Bőborka – prím citera, ének; Kancel Csenge – tenor citera, ének. Előadásukban hajdúsági népdalokat hallhatunk. A kiállítás elsőként rálátást nyújt Józsa korai történetére, a régészeti kutatások eredményeinek bemutatásával. Józsa későbbi, 20. századi történetét forrásdokumentumokkal vázolja, fotókkal illusztrálva. A településhez térképekkel és utcanevei magyarázatával közelít. A kiállítás nagyobb részét képezi a katolikus és református templomok története, illetve a görögkatolikus közösségi ház ismertetése. Helyet kaptak az oktatás intézményei: a Gönczy Pál és a Lorántffy Zsuzsanna Általános Iskolák és a Kerekerdő Óvoda közösségei is. A közösség életét a könyvtár és a közösségi ház, majd a Józsapark Központ rendezvényein keresztül ismerhetjük meg, kitérve a Rózsás Csárda történetére is.

Nyári örömeik a régi Nagyerdőn

<https://helytortenetikiallitasoknagyerdo.wordpress.com/>

A Nyári örömeik a régi Nagyerdőn című kiállítás ajánlója Gábor István, Debrecen város főépítésze. A megnyitó előadóművészei a Debreceni Hajdú Táncegyüttes, Nádudvari csárdás és pásztortánc című koreográfiájukkal. A kiállítás törzsanyaga először a Park-

erdő kialakulását vázolja föl, főként a korabeli térképek, sajtócikkek és archív fotók segítségével. Ezután kerülnek bemutatásra a Csónakázótó, a Vigadó, a Strand, a Víztorony, a Sajó István tervezte Stadion és az egyéb szórakozóhelyek (Leveles Csárda, Dobos Pavilon, Pálma Cukrászda).

Közösségi élet a tócskerti lakótelep déli részén

<https://tocskertdelhelytortenet.wordpress.com/>

A Közösségi élet a tócskerti lakótelep déli részén című kiállításhoz Török Csaba Pál presbiter, a Kálmáncsehi Galéria vezetője írt ajánlást. Virtuális megnyitónkon közreműködnek a Medgyessy Ferenc Gimnázium és Művészeti Szakgimnázium táncművészeti tagozatának növendékei. A kiállítás a terület kialakítását térképekkel és házjegyzékekkel illusztrálja, területnév- és utcánév-magyarázatokkal kíséri. A kertség-rész átépülését lakóteleppé az önkormányzati közlöny ide vonatkozó határozataival, sajtódokumentumokkal, térképekkel, légi felvételekkel és video-bejátszásokkal mutatja be. A közösségi élet helyi színtereiként tárgyalja a Széchenyi-kerti református templom és a Szent Család katolikus plébánia létesülését. A művészeti élet helyi vonatkozásait tárgyalva Hrabéczy Ernő és Holló László festőművész érdemei kerülnek bemutatásra. Az oktatás helyi intézményeként szerepelnek a kiállításban a Tócskerti és a Margit Téri Óvodák, a Kazinczy Ferenc Általános Iskola és könyvtára, és a Medgyessy Ferenc Gimnázium és Művészeti Szakgimnázium története és működése. A kiállítás zárásként foglalkozik a helyi szolgáltatásokkal, a civil szervezetekkel és a sportolás lehetőségeivel.

A Veres Péter-kert és a Geréby-telep

<https://verespeterkertgerebytelephelytorteneti.wordpress.com/>

A Veres Péter-kert és a Geréby-telep virtuális kiállításának megnyitó-köszöntője Papp Viktor önkormányzati képviselő, a műsorban a Csapókerti Pávakörtől nyírségi népdalokat hallhatunk Czövek Lajos gyűjtéséből. A Veres Péter-kert történeti kiállítása foglalkozik a kert névadójával, az utcák névadási koncepciójával, és a két helyi intézménnyel: a Debrecen-Csapókerti Görögkatolikus Parókiával és a Mesekert Óvodával. A Geréby-telep tematikája magától értetődően igényelte a névadó család történetének vázolását, ehhez kapcsolódik a városrész ábrázolása jelenkori fotókon.

A kiállítások tematikái általában a városrészekhez kapcsolódó gyűjteményi anyagok feldolgozásán alapultak. Egyes városrészek történeti anyagai lehetővé tették, hogy egy résztéma érdekességeinek kutatására és feltárására szorítkozzunk, mint például a Belváros vagy a Nagyerdő esetében. Mivel a kiállítások célja a helyi közösségek megmozdítása volt, igyekeztünk a közérdeklődésre számot tartó kiállítási tematikákat fölvetni, viszonylag rövid, de átfogó és megalapozott formában. Általában törekedtünk a városrész területi változásainak és jellegzetességeinek bemutatására.

Kiállításainkat reményeink szerint jó szívvel böngészhetik nemcsak a város és részei története iránt érdeklődő lakosok és olvasók, hanem ajánljuk akár közös továbbgondolkodásra mindazoknak, akik szívesen kutatnak Debrecen múltjában. Következő évben

tervezzük a kiállítások folytatását, a lakosság felajánlások révén hozzánk digitalizálásra bekerült dokumentumainak, fotóinak felhasználásával.

SZERZŐINK FIGYELMÉBE

**A TANULMÁNYOK MAXIMUM 40000 KARAKTER,
A MŰHELYMUNKÁK MAXIMUM 20000 KARAKTER,
A FORRÁSKÖZLÉSEK, ADATTÁRAK ÉS HONISMERETI ÍRÁSOK MAXIMUM 40000 KARAKTER,
A RECENZIÓK MAXIMUM 5000 KARAKTER TERJEDELEMBEN KERÜLNEK KÖZLÉSRE.**

**A KÉZIRATOKAT DOC FORMÁTUMBAN, AZ ILLUSZTRÁCIÓKAT MELLÉKELVE, PDF,
ILLETVE JPG FORMÁTUMBAN KÉRJÜK ELJUTTATNI AZ IMPRESSZUMBAN MEGADOTT
E-MAIL CÍMRE. AMENNYIBEN EZT A TERJEDELEM NEM TESZI LEHETŐVÉ, ELŐZETES
EGYEZTETÉST KÖVETŐEN VESSZÜK ÁT A SZERZŐTŐL.**

**KÉRJÜK, HOGY A KÖZÖLNI KÍVÁNT ILLUSZTRÁCIÓK KÖZLÉSI ENGEDÉLYÉT IS CSATOL-
JÁK A MEGKÜLDÉSRE KERÜLŐ KÉZIRATHOZ!**

**A FOLYÓIRAT KIADVÁNYKÉSZÍTÉSI GYAKORLATÁT ELFOGADOTT SZERKESZTŐI ÉS KIADÓI
NORMAKÖNYVEK ELŐÍRÁSAIVAL ÖSSZHANGBAN ALAKÍTOTTA KI, EZÉRT CSAK A
KÖVETELMÉNYEKNEK MEGFELELŐ APPARÁTUSSAL ELLÁTOTT DOLGOZATOKAT FOGAD BE
ÉS JELENTET MEG.**

**FELHÍVJUK TISZTELT SZERZŐINK FIGYELMÉT, HOGY A LEADOTT KÉZIRATOK KAPCSÁN
FELMERÜLŐ VALAMENNYI SZERZŐI ÉS TULAJDONJOGI KÉRDÉSBEN (PÉLDÁUL ILLUSZ-
TRÁCIÓK TULAJDONJOGA) A FELELŐSSÉG A KÉZIRAT KÉSZÍTŐJÉT TERHELI!**

[HTTP://UJNEZOPONT.COM](http://ujnezopont.com)